



1951

# η φύση

ΤΕΥΧΟΣ 117

ΑΝΟΙΞΗ / ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2007



ΦΥΣΗ ♦ ΓΝΩΣΗ ♦ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

# η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 117  
ΑΝΟΙΞΗ/ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2007



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ  
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα  
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285  
E-mail: hspn@hol.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

## ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Μαρία Ρουσομουστακάκη**

Αντιπρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**

Γεν. Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**

Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Γεωργία Φέρμελη**

Ταμίας: **Ελένη Τσούτση**

Έφορος Εκδηλώσεων: **Ντόναλντ Μάθιους**

Μέλη: **Μάκης Απέργης, Τίμος Χαραλαμπόπουλος,  
Γιώργος Χατζηπαντωνίου, Γιάννης Χατζηνικολαΐδης**

## ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

**Νίκος Πέτρου, Μάκης Απέργης, Μαρτίνος Γκαϊτίλιχ,  
Λεωνίδας Κόλλας, Ντόναλτ Μάθιους,  
Μαρία Ρουσομουστακάκη, Γεωργία Φέρμελη**

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης

**Νίκος Πέτρου, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα**

Τα ευνοπόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν τις απόψεις των συγγραφέων και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Καλλιτεχνική επιμέλεια - σελιδοποίηση

**Νίκος Πέτρου**

Επιμέλεια προεκτύπωσης - εκτύπωσης

**Άρης Βιδάλης**

Τυπογραφείο: **ΦΩΤΟΛΙΟ TYPICON A.E.**

Τιμή Τεύχους 3 ΕΥΡΩ

Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΔΙΟΙΚΤΗΤΗΣ:

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αλλαγή του κλίματος, Ε.Ε. και Ελλάδα. . . Μ. Απέργης,	3
Βοτανικές εξερευνησεις στο Χελμό . . . . . Γ. Σφήκας	4
Το Αλογάκι της Παναγίας . . . . . Γ. & Α. Καρατζά	8
Ολοκληρώθηκε το LIFE του Νέστου . . . Φ. Περργαντής	10
Πως παράγεται το σαλέπι. . . . . Γ. Σφήκας	14
«Μη με λησμόνει» . . . . . Γ. Χλουβεράκης	15
Οι Μαρταμανίτες της Αιγνούσας	
Χίου . . . . . Σ. Τσελέκου - Μπαρούνη	16
Υπερθέρμανση του πλανήτη. . . . . Μ. Απέργης	18
Ξεκινά η εφαρμογή του REACH. . . . . Μ.Γκαϊτίλιχ	19
Τι κάνει η φίλη μας η <i>Marchalina hellenica</i> ; Κ.Γκόφας	20
Τελετή απονομής του βραβείου	
«Βύρωνα Αντίπα» 2007 . . . . . Λ. Κόλλας	21
Οι Συνταγματικές αλλαγές κατά του φυσικού	
περιβάλλοντος . . . . . Μ. Καραμανώφ	22
Νέα είδη προστίθενται στην Ελληνική	
χλωρίδα. . . . . Γ. Σφήκα & Kit Tan	23
Περιορισμός ελεφάντων . . . . . Μ. Απέργης	24
Οι μπάλες της Ναυπάκτου . . . . . Π. Παπλωματάς	24
Τα απειλούμενα είδη αυξάνονται . . . . . Μ.Γκαϊτίλιχ	25
Μόνιμη απαγόρευση για το εμπόριο των άγριων	
πουλιών στην Ε.Ε. . . . . Μ.Γκαϊτίλιχ	26
Δεύτερη γενεά βιοκαυσίμων . . . . . Μ. Απέργης	26
Ημερίδα για τη διαχείριση περιβ/κών κινδύνων	
από τη μεταλλευτική δραστηριότητα . . Λ. Κόλλας	27
Πλαστικό χορτάρι . . . . . Τ. Ανδριτσόπουλος	27
Βιβλιοπαρουσιάσεις . . . . .	28
Στη Δικαιοσύνη για τα ορυχεία και λατομεία	
της Μήλου. . . . . Μ. Ρουσομουστακάκη	29
Η ανακύκλωση στην Αιτωλοακαρνανία. . . Λ. Κόλλας	29
Η σύνθεση του ΔΣ της ΕΕΠΦ. . . . .	30
Απολογισμός για το έτος 2006. . . . . Μ. Απέργης	30
Προς τα μέλη της ΕΕΠΦ. . . . .	34
Διαγωνισμός φωτογραφίας φύσης . . . . .	35
«Γαλάζιες Σημείες». . . . . Α.Βαβούρη, Θ.Κακαρινιάς	36
«Φύση χωρίς σκουπίδια» . . . . Μ.Ρουσομουστακάκη	37
«Οικολογικά Σχολεία». . . . . Σ. Σκαμπαρδώνης	38
«Πράσινες Γωνιές» . . Α.Β., Π. Ζερδεβά, Κ. Χατζηκώστα	39
«Νέοι Δημοσιογράφοι». . . . .	
Γ. Φέρμελη, Σ. Αλεξανδοπούλου . . . . .	40
«Μαθαίνω για τα Δάση» . . . . . Γ. Φέρμελη	41
Ομιλίες . . . . . Ν. Μάθιους, Λ.Κόλλας	42
Εκδρομές . . . . . Χρυσάνθη Σφήκα, Μ.Γκαϊτίλιχ,	
. . . . . Νάσια Αθανασίου, Ν. Μάθιους, Γ. Σφήκας	43
Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών . . . . .	46
Εγγραφές μελών - Δωρεές . . . . .	47

Ευχαριστούμε θερμά το **Ίδρυμα Μποδοσάκη** για την ευγενή χορηγία του προς την Εταιρία μας, που συμβάλλει στην έκδοση του περιοδικού «Η Φύση».

Εξώφυλλο: Μουστακοτσιροβάκος (*Sylvia rueppelli*) στον *Υμηττό*. (Φωτ. Χρήστος Βλάχος)

# Αλλαγή του κλίματος, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα

Ο φετεινός χειμώνας ήταν ίσως ο ηπιότερος που γνώρισαν ποτέ η Ελλάδα και πολλές άλλες Ευρωπαϊκές χώρες από τότε που τηρούνται μετρήσεις. Το καλοκαίρι που μας έρχεται αναμένεται να είναι από τα θερμότερα, αν όχι το πιο καυτό, σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις. Δεν υπάρχει καμμία αμφιβολία ότι είναι αισθητή πλέον η αρχή της κλιματικής αλλαγής.

Υπήρξε τελευταία ομοφωνία από επίσημα δημοσιεύματα και ανακοινώσεις σχετικά με το πρόβλημα της υπερθέρμανσης του πλανήτη (βλέπε σχετικό άρθρο στο τεύχος αυτό). Το ό,τι πήραν τέτοια μεγάλη δημοσιότητα σημαίνει ότι η κοινή γνώμη έχει αρχίσει να αφυπνίζεται, περισσότερο ασφαλώς σε πιο προηγμένες δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες και λιγότερο στη δική μας. Την κοινή γνώμη, βέβαια, αφουγκράζονται οι πολιτικοί, αλλά είναι λίγοι εκείνοι μέχρι στιγμής που έχουν επιληφθεί σοβαρά του προβλήματος. Εξαιρεση αποτελούν οι κύριοι Tony Blair και Al Gore, και πιο πρόσφατα η κυρία Angela Merkel. Στην Ελλάδα τα θέματα περιβάλλοντος εξακολουθούν να είναι στην πράξη πολύ χαμηλής πολιτικής προτεραιότητας, παρά τις κατά καιρούς εξαγγελίες περί του αντιθέτου.

Ένα εξαιρετικά σημαντικό βήμα έγινε πριν λίγο καιρό προς τη σωστή κατεύθυνση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με κινητήρια δύναμη τόσο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όσο και τη γερμανική Προεδρία. Τα 27 κράτη-μέλη αποφάσισαν μονομερώς να θέσουν κοινό στόχο μέχρι το 2020 τον περιορισμό των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα της Ένωσης κατά 20 % σε σχέση με το επίπεδο του 1990. Επιπλέον δεσμεύθηκαν μέχρι την ημερομηνία αυτή να χρησιμοποιούν το 20 % της ενέργειάς τους από ανανεώσιμες πηγές, ενώ το 10 % των καυσίμων για μεταφορά θα πρέπει να προέρχεται από βιολογικές πηγές. Πέραν αυτού δέχθηκαν να θέσουν στόχο μείωσης εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέχρι και 30 %, εφ' όσον άλλες μεγάλες ενεργοβόρες χώρες συμμετείχαν στην πρωτοβουλία της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή απόφαση είναι μια σαφής αναγνώριση της εξαιρετικής σοβαρότητας του προβλήματος της υπερθέρμανσης του πλανήτη και μια επιθυμία να διαδραματίσει η Ευρώπη πρωταγωνιστικό πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό ρόλο στην αντιμετώπισή του.

Θα υπάρξουν ασφαλώς δυσκολίες στο στάδιο της εφαρμογής της συμφωνίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης, οπότε θα παζαρευθούν και οι επιμέρους στόχοι ανά χώρα. Όμως, το νερό έχει πλέον μπει στο αυλάκι και μπορούμε να αναμένουμε αυστηρά διοικητικά και οικονομικά μέτρα για τον περιορισμό της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας και τη στροφή της προς 'καθαρότερες' πηγές, που θα επηρεάσουν σημαντικά τη ζωή μας στο προσεχές μέλλον.

Η Ελλάδα θα συρθεί, θέλει δεν θέλει, από το Ευρωπαϊκό άρμα. Θα ήταν προτιμότερο να μπορούσε να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο, αλλά αυτό δεν αναμένεται ρεαλιστικά, παρά τις όποιες κυβερνητικές εξαγγελίες, εφ' όσον οι περιβαλλοντικές επιδόσεις της χώρας μας εξακολουθούν να είναι από τις χειρότερες στην Ευρώπη. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κυότο ετέθη στόχος στην Ελλάδα να *αύξει* τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 25 % μέχρι το 2012, που έχει δυστυχώς ήδη ξεπεραστεί σήμερα και βαινούμε αισίως προς το 40 %.

Το θέμα της υπερθέρμανσης του πλανήτη – που, σημειωτέον, αναμένεται να επηρεάσει περισσότερο την χώρα μας από σχεδόν όλες τις άλλες ευρωπαϊκές – πρέπει να τεθεί στην πρώτη γραμμή προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης και να αποτελέσει αντικείμενο των ικανοτέρων πολιτικών της. Είναι επίσης καιρός να αρχίσει ευρύτατος δημόσιος διάλογος για το θέμα, με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης, και να διαμορφωθεί ολοκληρωμένη πολιτική (ανυπαρκτή σήμερα στην πράξη), που θα τεθεί σύντομα σε εφαρμογή. Οι σημερινές κινήσεις είναι λίγες και σπασμωδικές και προέρχονται κυρίως από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και φορείς που έχουν άμεσο ενδιαφέρον, ορισμένες φορές καθαρά οικονομικό, από τη διάδοση της χρήσης των ανανεωσίμων πηγών ενέργειας στη χώρα μας. ■

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για την φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Μάκης Απέργης

# Βοτανικές εξερευνήσεις στο Χελμό

Ακολουθώντας τα βήματα  
του Ορφανίδη και του Γουλιμή

κείμενο και φωτογραφίες  
του Γιώργου Σφήκα

Ο Χελμός δεν είναι μόνο το δεύτερο σε ύψος βουνό της Πελοποννήσου. Είναι και ένας από τους βοτανικούς παραδείσους της Ελλάδας, ένα βουνό θρυλικό για τη σπάνια χλωρίδα του, που πρώτος ανακάλυψε και περιέγραψε ο Θεόδωρος Ορφανίδης, καθηγητής της Βοτανικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, λίγο μετά τα μέσα του 19ου αιώνα. Τα ίχνη του Ορφανίδη ακολούθησε ογδόντα και πλέον χρόνια αργότερα, το 1946, ο Κωνσταντίνος Γουλιμής, διαπρεπής νομικός, από τα ιδρυτικά μέλη της Εταιρίας μας, που προς το τέλος του βίου του είχε παθιαστεί με την έρευνα της ελληνικής χλωρίδας, σε τέτοιο βαθμό που έφθασε να ανακαλύπτει νέα είδη, άγνωστα στην επιστήμη, σε μερικά από τα οποία δόθηκε το όνομά του.

Επειδή την πρώτη του εξόρμηση στο Χελμό την πραγματοποίησε αργά, στις 2 Αυγούστου 1946, ο Γουλιμής αποφάσισε να ξαναπάει στο βουνό στις 19 Μαΐου 1947 και ξανά στις 23-28 Ιουνίου 1949. Και φυσικά μιλάμε για μια περίοδο που ο εμφύλιος πόλεμος μαίνονταν ακό-

μη και η μετακίνηση πάνω στα βουνά μπορούσε να επιφυλάσσει πολλές εκπλήξεις.

Εγώ άρχισα να ασχολούμαι με τη μελέτη της ελληνικής χλωρίδας, την φωτογράφιση και ζωγραφική απεικόνιση των φυτών από το 1969 και μετά. Στην δεκαετία 1970-80 μου είχε κολλήσει για καλά η ... λόξα και σ' όποιο βουνό πήγαινα με τον Ορειβατικό της



*Viola graeca*

Αθήνας κυνηγούσα τα σπάνια αγριολούλουδα. Δεν πέρασε πολύς καιρός και το μικρόβιο μεταδόθηκε σ' έναν ακόμη από την παρέα του Ορειβατικού, τον Γιάννη Σωτηρόπουλο, που σήμερα είναι καθηγητής Φυσικός στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας. Διαβάζοντας λοιπόν ένα άρθρο του Γουλιμή, σ' ένα παλιό ανάτυπο του περιοδικού «Το βουνό», με τίτλο «Η χλωρίς του Χελμού», αποφασίσαμε να πάμε οι δυο μας στα μέρη που περπάτησε εκείνος και πριν απ' αυτόν ο Ορφανίδης, για να βρούμε και να φωτογραφίσουμε τα σπάνια φυτά αυτού του βουνού. Αξίζει να σημειώσω ότι ο Γιάννης Σωτηρόπουλος έγινε αργότερα μέλος της Εταιρίας μας και εξακολουθεί να είναι πιστό μέλος μέχρι σήμερα, έχει δε συχνά βοηθήσει με φωτογραφικό υλικό εκδόσεις όπως Οι Περιοχές Natura και οι Βοτανικοί Παράδεισοι της Ελλάδας.

Ένα απόγευμα Παρασκευής, στις 22 Ιουνίου 1974, συναντηθήκαμε με τον Γιάννη στο σιδηροδρομικό σταθμό Πελοποννήσου, πήκαμε στο τραίνο και δρόμο για το Διακοφτό. Είμαστε και οι δύο εργαζόμενοι και δεν μπορούσαμε να ξεκινήσουμε γρηγορότερα. Φθάσαμε βράδυ στο Διακοφτό κι από κει πήραμε τον οδοντωτό του Βουραϊκού και βρεθήκαμε στα Καλάβρυτα κατά τις 10. Βγαίνοντας από το σταθμό αγκαζάραμε ένα ταξί και τραβήξαμε κατ' ευθείαν για το οροπέδιο Ξηρόκαμπος. Ο δρόμος μετά τη διακλάδωση για Άνω Λουσούς, ήταν τότε δασικός χωματόδρομος και όχι ασφαλτός, όπως σήμερα, έφθανε δε λίγο πιο κάτω από το οροπέδιο,



Η ανατολική πλευρά της Νεραϊδόρραχης και στο κέντρο η χαράδρα της Στύγας όπως φαίνεται το χειμώνα.

όπου σήμερα βρίσκεται το ...«σαλέ» του χιονοδρομικού κέντρου.

Από κει που μας άφησε το ταξί περπατήσαμε καμιά εικοσαριά λεπτά, ώσπου βγήκαμε σ' ένα ίσιωμα. Ο Γιάννης που ήξερε καλά το βουνό μου είπε ότι εκεί ήταν ωραία για να στήσουμε το ένα και μοναδικό αντισκηνάκι μας των δύο ατόμων, βάρους δυόμισι κιλών. Ο καιρός ήταν βαρύς, έτοιμος να βρέξει. Καθώς εγώ έστηνα το αντίσκηνο ο Γιάννης άναψε το γκαζάκι και έφτιαξε στα γρήγορα μια ζεστή σούπα.

Μόλις προλάβαμε να φάμε μια μπουκιά κι άρχισε να ρίχνει χοντρές σταγόνες. Τα μαζέψαμε γρήγορα και τρέξαμε να χωθούμε στο αντίσκηνο, μέσα στους ζεστούς, πουπουλένιους υπνόσακους, ενώ έξω είχε αρχίσει να ρίχνει αυτό που ο λαός μας λέει «καλαπόδια». Με την αγωνία μήπως το αντίσκηνο δεν αντέξει στην καταιγίδα μας πήρε ο ύπνος. Το πρώτ' ξύπνησα πρώτος εγώ κι άκουσα γύρω κουδουνάκια. Έβγαλα το κεφάλι μου λίγο από την πορτούλα της σκηνής και αντίκρισα έναν καταγάλανο ουρανό κι ένα κοπάδι γίδες που μας είχαν περικυκλώσει και χάζευαν γεμάτες περιέργεια το περίεργο, κόκκινο αντικείμενο που ξεφύτρωσε στον τόπο τους.

"Ξύπνα Γιάννη να δεις το θέαμα. Αισθάνομαι σαν Αμερικανάκι που το έχουν περικυκλώσει οι Ινδιάνοι." Όσοπου να ξυπνήσει όμως ο Γιάννης, οι κατόικες σκόρπισαν. Σηκωθήκαμε, μαζέψαμε το αντίσκηνο, φτιάξαμε το τσάι μας και σε μισή ώρα είμαστε στο μονοπάτι που από τον Ξηρόκαμπο πάει για

το ορειβατικό καταφύγιο, στου Πουλιού τη Βρύση, στα 2100 μ. Ήταν Σάββατο πρωί.

Στη διαδρομή αυτή βρήκαμε και τα πρώτα σπάνια φυτά του βουνού, που ήταν η μωβ *Viola graeca*, η κίτρινη *Viola aetolica* και το φυσικό τους υβρίδιο, με άνθη σε πολύ απαλό μωβ χρώμα. Υπήρχαν επίσης αρκετά φυτά της *Gentiana verna*, που ο Χελμός είναι το νοτιότερο βουνό εξάπλωσής τους στην Ευρώπη. Μας εντυπωσίασε το έντονο μπλε χρώμα των λουλουδιών της καθώς και τα κίτρινα ή πορφυρά μπουκέτα της *Dactylorhiza sambucina*, που φύτρωναν σε αφθονία. Λίγο πιο ψηλά η *Globularia stygia* άπλωνε τους ανθισμένους κλώνους της ανάμεσα στις πέτρες.

Φθάνοντας στου Πουλιού τη Βρύση αντικρίσαμε το μικρό, ορειβατικό καταφύγιο, που φυσικά ήταν κλειστό. Η πηγή μας περίμενε για να μας δροσίσει. Όμως στο νερό της κολυπούσαν κάτι μικρές βδέλλες. Για να γεμίσουμε τα παγούρια μας βάλαμε για φίλτρο ένα μαντήλι και το νερό που στράγγιζε έπεφτε στο παγούρι. Εκεί





*Tulipa australis*  
*Arnebia densiflora*



τριγύρω φύτρωναν αρκετές κίτρινες τουλίπες, του είδους *Tulipa australis*.

Συνεχίσαμε πάνω σε μιά ράχη που ένωνε τις δυό μεγάλες κορυφές Νεραϊδόρραχη και Αητορράχη με κατεύθυνση προς τη δεύτερη. Τριγύρω υπήρχαν ακόμη μεγάλες χιονούρες υπολείμματα των χιονιών του χειμώνα. Αριστερά μας φάνηκε η κοιλάδα των Υδάτων της Στυγός ενώ πιο πέρα είδαμε πρόβατα και μια στάνη χτισμένη με ξερολιθιές. Ο βοσκός ήταν γνωστός του Γιάννη. Πλησιάσαμε, χαιρετηθήκαμε και ο άνθρωπος μας έφτιαξε καφεδάκι. Ύστερα αφήσαμε το περισσότερο πράγματά μας στη στάνη, βάλαμε στα σακίδια μόνο τα παγούρια κι από ένα καπέλο για τον ήλιο και πήραμε τον κατήφορο για τον καταρράκτη των Υδάτων της Στυγός. Ένα ρυάκι που κατέβαινε προς τα εκεί γινόταν όλο και πιο ορμητικό καθώς ενισχυόταν από τα νερά που κυλούσαν από τις χιονούρες που έλιωναν εκεί γύρω.

Σε λίγο φάνηκε η πανύψηλη ορθοπλαγιά και ο καταρράκτης που πέφτει από μεγάλο ύψος, τροφοδοτούμενος από τα χιόνια της κορυφής Νεραϊδόρραχη. Στο μεταξύ αρχίσαμε να ανακαλύπτουμε το ένα μετά το άλλο τα σπάνια φυτά που είχαν βρει στα ίδια μέρη ο Ορφανίδης και ο Γουλιμής, όπως το *Rindera graeca*, τη *Viola chelmea*, το *Verbascum acaule*, τη *Valeriana crinii*, την *Globularia stygia*, το *Teucrium aroanicum* και ένα είδος *Aster* που τότε ακόμη το ξεχώριζαν ως *Aster cylleneus* αλλά αργότερα διαπιστώθηκε ότι ήταν όμοιο με τον *A. alpinus* και ο Χελμός είναι το νοτιότερο σημείο εξάπλωσής του στην Ευρώπη. Εντυπωσιακό ήταν και το είδος *Arnebia densiflora*, που φυτρώνει μόνο στο Χελμό και στη Γκιώνα και το ξαναβρίσκουμε στα βουνά της Τουρκίας.

Πλησιάσαμε στη γλιστερή κατηφόρα όπου έσκαζε το νερό του καταρράκτη και είδαμε ότι πίσω από την «κουρτίνα» του νερού υπήρχε μια σπηλιά. Τρέξαμε και μπήκαμε μέσα. Ενώ έξω ο ήλιος έκαιγε εκεί είχε τέτοια δροσιά που σχεδόν κρυώναμε. Στο βάθος της σπηλιάς έτρεχε μια πηγή. Το περίφημο νερό της Στύγας που σ' αυτό ορκίζονταν οι θεοί και υποτίθενται ότι χανόταν για να εμφανισθεί και πάλι στον Άδη. Σε τοποθεσίες της σπηλιάς που τις έβλεπε ο ήλιος μόνο για δυό ώρες κάθε μέρα φύτρωναν πάνω στα βράχια τα πανέμορφα φυτά της *Saxifraga sibthorpii*. Στην είσοδο της σπηλιάς υπήρχαν μεγάλα μπουκέτα από μπλε κολομπίνες, του είδους *Aquilegia ottonis* και έξω, πάνω στα βράχια, φύτρωνε η χαριτωμένη *Gypsophila nana*.

Αφού ξειδρώσαμε κάπως σκύψαμε και ήπιαμε από το μαγικό νερό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μας πιάσει μια τρελή πείνα και ευτυχώς που ο Γιάννης είχε μαζί του ένα σαλάμι αέρος, το οποίο καταβροχθίσαμε αμέσως, χωρίς ψωμί. Ύστερα πήραμε τον ανήφορο για την επιστροφή στη στάνη, όπου ο καλός βοσκός επέμεινε να μας κοιμίσει στο δωματάκι με την ξερολιθιά. Έτσι εγκαταλείψαμε το ωραίο

μας αντίσκηνο και κοιμηθήκαμε μέσα, σκεπασμένοι με κάτι ασήκωτες βελόντζες. Έλα όμως που η ξερολιθιά έμπαζε τη νύχτα κρύο από παντού και το καλυβάκι ήταν γεμάτο ψύλλους.

Περάσαμε μια μάλλον δυσάρεστη βραδιά αλλά το πρωί, για λόγους αβρότητας, ευχαριστήσαμε τον καλοπροαίρετο τσέλιγκα και δρόμο τον κατήφορο για τον Ξηρόκαμπο. Ύστερα πήραμε το παλιό μονοπάτι, μέσα από τα ωραία ελατοδάση του Χελμού και μετά το μεσημέρι φθάσαμε κατάκοποι στο σταθμό του οδοντωτού. Κουρασμένοι αλλά πανευτυχείς βρεθήκαμε αργά το βράδυ της Κυριακής στην Αθήνα.

Έτσι γινόντουσαν τότε οι βοτανικές εξορμήσεις στα βουνά και όχι με τα 4Χ4 που τις κάνουμε σήμερα. Φανταστείτε τώρα πως έφτασε στο Χελμό ο Ορφανίδης. Με τι μέσον πήγε από την Αθήνα στο Διακοφτό και πόσο θα χρειάστηκε για να φθάσει με τα μουλάρια από το Διακοφτό στα Καλάβρυτα κι από κει στο Χελμό.

Από τότε πήγαμε άλλες δύο φορές με το Γιάννη στο Χελμό. Τη μία τον επόμενο χρόνο αλλά ένα μήνα νωρίτερα, οπότε ο Ξηρόκαμπος ήταν, εκτός των άλλων, γεμάτος από κίτρινες τουλίπες (*Tulipa australis*) και από το σπάνιο φυτό *Solenanthus stamineus*. Τη δεύτερη ανεβήκαμε από το χωριό Περιστεέρα και το Διάσελο του κυνηγού προς τα Ύδατα της Στυγός κι εκεί βρήκαμε και φωτογράψαμε τη *Viola delphinantha* (μοναδική θέση στην Πελοπόννησο) και το *Cyclamen peloponnesiacum* ssp. *peloponnesiacum*, που φυτρώνει μόνο στο Χελμό και στον Ταύγετο.

*Orchis spitzelii*



Φωτ. Γ. Σωτηρόπουλος

Η σπηλιά της Στύγας, ο καταρράκτης και κάτω δεξιά ο Γιάννης Σωτηρόπουλος

Οι αξέχαστες αυτές εξορμήσεις μένουν βαθειά χαραγμένες στη μνήμη μας. Εκτός των άλλων, ήταν η πρώτη φορά που φωτογραφήθηκαν τότε τα σπάνια φυτά του Χελμού, ενώ στη συνέχεια, πολλά από αυτά τα ζωγράφισα και τυπώθηκαν σε χιλιάδες καρτοποστάλ και άλλα έντυπα. ■

*Viola delphinantha*



# Αλογάκι της Παναγίας (*Mantis religiosa*)

Κείμενο και φωτογραφίες  
του Γιάννη και της Αλκμίνης Καρατζά

Ο μικρός κήπος μπροστά στο σπίτι μας έχει νότιο προσανατολισμό και ο τοίχος της πρόσοψης είναι κυριολεκτικά ηλιόλουστος. Τελευταία, το φθινόπωρο, προκάλεσαν το ενδιαφέρον μας κάποια μακρόστενα, καφέ-γκρι, μικρά εξογκώματα, ιδιαίτερα σκληρά και συμπαγή στο νοτινό τοίχο του σπιτιού μας. Η περιέργεια να βρούμε την προέλευσή τους οδήγησε σε παρακολούθηση. Η παρακολούθηση οδήγησε στη διαπίστωση ότι ο τοίχος μας είχε επιλεγεί σαν επωαστήριο αυγών και ο κήπος σαν 'βρεφονηπιακός σταθμός' για αλογάκια της Παναγίας. Κολακευμένοι από την προτίμηση αυτή, ψάξαμε για παραπάνω πληροφορίες σχετικά με τους νέους μας συγκατοίκους. Έτσι λοιπόν μάθαμε, ότι:

Το αλογάκι της Παναγίας, ή κατ' άλλους 'του Διαβόλου', η αλλιώς Μάντις ή θρησκευτική, είναι ένας σαρκοφάγος θηρευτής που υπάγεται στο Είδος *Mantis religiosa*, της Οικογένειας *Mantidae*

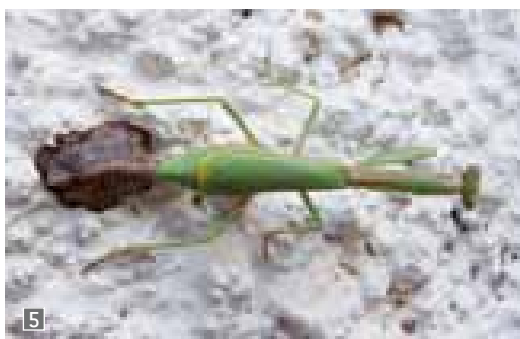


BURMEISTER 1838, με 324 Γένη και 1675 Είδη, της Τάξης των Δίπτερων, της Κλάσης των Εντόμων, του Φύλου των Αρθρόποδων, του Βασιλείου των Ζώων.

Το όνομα *Mantis* προέρχεται από την ελληνική λέξη για τον μάντη ή προφήτη και δόθηκε επειδή το έντομο, για να προφυλαχτεί από τους πολλούς εχθρούς του (κυρίως πουλιά), παραμένει ακίνητο **1**, με συσπειρωμένα τα μπροστινά, μεγαλύτερα και ακανθώδη πόδια του (αρπακτικά εργαλεία περισσότερο παρά πόδια) σε μια στάση που μοιάζει με ανθρώπινη στάση προσευχής **2**. Από τη στάση αυτή, που του παρέχει (σε συνδυασμό με το γενικότερο σχήμα του σώματος και τον προσαρμοσμένο χρωματισμό) απόλυτη κάλυψη, κινείται αστραπιαία και συλλαμβάνει οποιοδήποτε έντομο περάσει από κοντά του και το καταβροχθίζει σχεδόν ζωντανό. Τρέφεται με μικρές ακρίδες, σφήκες, καθώς και άλλα μικρά έντομα.

Τα αλογάκια της Παναγίας θεωρούνται ωφέλιμα ως καταστροφείς παρασίτων και κρατούν χαμηλά τον πληθυσμό των ζωυφίων που απειλούν τις καλλιέργειες σε αγρούς και κήπους. Εποχή αναπαραγωγής τους είναι το καλοκαίρι. Το έντομο πρέπει να ολοκληρώσει περίπου 6 – 7 αλλαγές δέρματος μέχρι να φτάσει στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη και εισέρχεται σε αναπαραγωγική φάση περίπου δύο εβδομάδες μετά την τελευταία αλλαγή δέρματος. Την περίοδο αυτή τα θηλυκά έντομα φτάνουν σε μέγεθος τα 7,5 εκ., ενώ τα αρσενικά δεν ξεπερνούν τα 5,5 εκ. και είναι γενικώς λεπτότερα. Στις αρχές Σεπτεμβρίου τα έντομα είναι ήδη αναπαραγωγικά ικανά. Το ζευγάρι **3** διαρκεί αρκετές ώρες και, συνή-





θως, το αρσενικό δεν επιβιώνει, αφού αποκεφαλίζεται και κατασπαράσσεται από το θηλυκό, αρκετές φορές ακόμα και προτού ολοκληρωθεί η συνουσία. Στη σπάνια περίπτωση που το αρσενικό γλυτώσει, επιδιώκει (παρά την αρνητική του εμπειρία) να ζευγαρώσει κι άλλες φορές (μέχρι κάποιο θηλυκό να του 'φάει' τελικά το κεφάλι).

Μερικές μέρες μετά το ζευγάρωμα, το θηλυκό, αφήνει περίπου 200 αυγά, σε θήκες που περιλαμβάνουν 60 - 70 αυγά η κάθε μια, τα οποία είναι ενσωματωμένα σε ένα αφρώδες, κολλώδες και ταχύπηκτο υγρό, που όταν στεγνώσει είναι απόλυτα στεγανό και μονωτικό **4 5**. Το κουκούλι αυτό αποτίθεται σε στεγνά, ευήλια σημεία, πάνω σε κλαδάκια ή πέτρες, ή όπως στη δική μας περίπτωση στον τοίχο του σπιτιού. Μετά την απόθεση των αυγών, η ζωή του θηλυκού είναι ουσιαστικά ολοκληρωμένη. Σταματά να τρέφεται και πεθαίνει μετά από μερικές μέρες. Το κουκούλι ξεχειμωνιάζει στη θέση του και την επόμενη Άνοιξη (αρχές - μέσα Μαΐου) σκάνε τα αυγά **6** και εμφανίζονται τα μικρά έντομα, που έχουν ασπρωπό χρώμα και μοιάζουν με μυρμήγκια **7**. Τα αλογάκια της Παναγίας διαθέτουν φτερά, τα οποία όμως χρησιμοποιούν μόνο για μικρές αποστάσεις. Σε αντίθεση με πολλά άλλα έντομα, μπορούν και στρέφουν το κεφάλι και με τον μακρύ ανώτερο κορμό που διαθέτουν, είναι ιδιαίτερα κινητικά. Τα χρώματά τους ποικίλουν από ανοιχτό πράσινο έως ανοιχτό καφέ ή γκριζοκαφετί. Η ζεστή Νότια Ευρώπη είναι κυρίως η πατρίδα των αλόγων της Παναγίας. Το ασυνήθιστο έως παράξενο παρουσιαστικό, η επιθετικότητα για εξασφάλιση τροφής, καθώς και οι συμπεριφορές προ-

στασίας και ζευγαρώματός τους, προκάλεσαν από τα παλαιότερα χρόνια το ενδιαφέρον των ανθρώπων και υπήρξαν αιτίες για πλήθος δοξασίων και μύθων γύρω απ' το περίεργο αυτό έντομο.



# Ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα LIFE του Νέστου

Κείμενο και φωτογραφίες του Φώτη Περγαντή

Στα τεύχη 103 και 109 του περιοδικού μας είχαμε περιγράψει τις δράσεις καθώς και τις εξελίξεις του προγράμματος LIFE στο Νέστο, στο οποίο συμμετείχε και η Εταιρία μας. Ο πλήρης τίτλος του προγράμματος ήταν «Διαχείριση Οικοτόπων και Προστασία Αρπακτικών στο Δέλτα και στα Στενά του Νέστου» (“Habitat Management and Raptor Conservation in the Nestos Delta and Gorge”) με αρμόδια αρχή την διευρυμένη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση (υπερνομαρχία) των τριών νομών Καβάλας, Ξάνθης και Δράμας και με εμπνευστή και συντάκτη της σχετικής πρότασης το μέλος μας Χάνς Γέρεντρουπ.

Θυμίζουμε συνοπτικά τα επιμέρους αντικείμενα, που αφορούσαν σε:

1. Δημιουργία θέσης παροχής συμπληρωματικής τροφής για τα αρπακτικά πουλιά στα Στενά του Νέστου
2. Επαναπλημμυρισμό σημαντικών εκτάσεων μέσα στο Δέλτα του Νέστου, επανένωση παλαιών κοιτών του ποταμού και επανένταξή τους στις φυσικές διεργασίες.
3. Αναδασώσεις, με φυσικά υδρόφιλα είδη δέντρων και θάμνων της περιοχής, εκτάσεων που καλλιεργούνταν παράνομα επί χρόνια.
4. Κατασκευή τεχνητών (πλωτών) νησίδων στις λιμνοθάλασσες του Δέλτα για την υποβοήθηση της αναπαραγωγής παρυδάτιων πουλιών (κυρίως των απειλούμενων ειδών γλαρονιών).
5. Δημιουργία υποδομής ελλειμνισμού παραδοσιακών αλιευτικών σκαφών ως αντισταθμιστικό όφελος των τοπικών ψαράδων.
6. Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίου διαχείρισης επισκεπτών και δημιουργία σχετικών υποδομών οικοτουρισμού (μονοπάτια, παρατηρητήρια κλπ).
7. Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίου φύλαξης της όλης περιοχής, με διάθεση ειδικών φυλάκων
8. Εκπόνηση και εφαρμογή σχεδίου παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων, καθώς και της εξέλιξης όλων των δράσεων και των αποτελεσμάτων τους.
9. Δημοσιοποίηση των δράσεων και των αποτελεσμάτων τους.

Οι συνεργαζόμενοι φορείς, πέραν της διευρυμένης νομαρχιακής αυτοδιοίκησης ήταν το Δασαρχείο Καβάλας, το Δασαρχείο Σταυρούπολης,

η ΕΠΟ ως η τοπική περιβαλλοντική οργάνωση, η Εταιρία μας ως περιβαλλοντική οργάνωση εθνικής εμβέλειας, το ΙΝΑΛΕ (Ινστιτούτο Αλιευτικών Ερευνών) ως επιστημονικός φορέας υποστήριξης του προγράμματος και η Master Hellas Consulting S.A. ως συντονιστής του προγράμματος.

Η Εταιρία μας συμμετείχε σε τρία αντικείμενα, ενώ ως προς το αντικείμενο 8 είχε την αποκλειστική ευθύνη της παρακολούθησης της επιτυχίας και εξέλιξης των δασώσεων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των αναχωμάτων στις όχθες του ποταμού. Στο πλαίσιο αυτής της ευθύνης πραγματοποίησε τέσσερις αποστολές καταγραφών στις οποίες πήραν μέρος οι Φ. Περγαντής, Γ. Σφήκας, Μ. Γκαϊλίχ, Δ. Παπανδρόπουλος και Π. Βαφείδης.

Το πρόγραμμα αντιμετώπισε πολλά προβλήματα ‘ροής’, που οφείλονταν σε σημαντικό βαθμό στην γραφειοκρατία. Δεν έλειψαν, όμως, δυστυχώς, και κάποιες εσωτερικές προστριβές, αλλά τα περισσότερα προβλήματα ξεπεράστηκαν και οι κύριοι στόχοι επιτεύχθηκαν. Σ’ αυτό βοήθησαν πάρα πολύ πρώτον η εξαιρετική στάση του Προέδρου της υπερνομαρχίας, κ. Κωνσταντίνου Τάτση, που αποδείχθηκε άνθρωπος με πραγματική περιβαλλοντική ευαισθησία, αλλά και με πνεύμα σύνεσης και σοφίας, και δεύτερον η υπομονή και επιμονή του Χάνς Γέρεντρουπ, που υπήρξε ουσιαστικός καταλύτης στο σύνολο του προγράμματος.

Η ταίστρα, το πλέον δύσκολο και προβληματικό υποέργο, βρίσκεται επιτέλους υπό περάτωση. Οι τεχνητές νησίδες λειτούργησαν άψογα και αποτελούν πρώτο άριστο υπόδειγμα πλωτών νησίδων για τη χώρα μας, με πρόβλεψη μάλιστα για την παρεμπόδιση προσέγγισής τους από τετράποδους θηρευτές (σκύλους, αλεπούδες, τσακάλια κλπ).

Οι δασώσεις αποδείχθηκαν λίαν επιτυχείς. Το μέσο ύψος των περισσότερων ειδών υπερδιπλασιάστηκε μέσα σε δύο χρόνια και ένα θαυμάσια αναπτυσσόμενο υδρόφιλο δάσος αντικαθιστά τις πρώην παράνομα καλλιεργούμενες εκτάσεις. Εδώ να σημειώσουμε ότι με την εν λόγω παρέμβαση το συνολικό παραποτάμιο δάσος του Νέστου θα παρουσιάζει συνέχεια εκατέρωθεν και δεν θα είναι αποκομμένο.

Μεγάλη επιτυχία σημειώνει το υποέργο επανασύνδεσης των παλαιών κοιτών του ποταμού και επαναπλημμυρισμών. Αναφέρω χαρακτηριστικά



Χαρακτηριστική μορφή συστάδας Σκλήθρου αμέσως μετά τη φύτευση (Νοε-2004) και μετά πάροδο δύο ετών (Σεπτ - 2006, κάτω φωτογραφία)

ότι στην τελευταία καταγραφή της προόδου των δασώσεων που πραγματοποιήσα με τη βοήθεια του Δασολόγου - Φωτογράφου Π. Βαφείδη, χαρήκαμε αφάνταστα όταν διαπιστώσαμε κάποια από τα πρώτα αποτελέσματα από αυτό το έργο. Μέρος της δασωθείσας έκτασης στη δυτική όχθη είχε πλημμυρίσει και η Φύση αμέσως το 'εκμεταλλεύτηκε' δημιουργώντας εκεί έναν απροσπέλαστο οργανισμό άγριας ζωής. Αν και αυτό μας εμπόδισε να προ-

χωρήσουμε τη δουλειά μας σε ένα υπόλοιπο κομμάτι της έκτασης, εν τούτοις 'το χαρήκαμε' ιδιαίτερα, γιατί στην αποκλεισμένη έκταση βρίσκεται και η φωλιά του Θαλασσαετού που τώρα δεν θα δέχεται παρενοχλήσεις. Έτσι, αποδείχθηκε υπέροχη η σχετική ιδέα και πρόταση του Χάνς για αυτό το υποέργο.

Το υποέργο 5 δεν προχώρησε εξ αιτίας θεσμικών εμποδίων που προέβλεπε η κεντρική υπηρεσία





Πλωτή νησίδα αναπαραγωγής γθαρονιών με ειδικό φράκτη για την παρεμπόδιση θηλαστικών θηρευτών

περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ. Τα υπόλοιπα υποέργα εξελίχθηκαν ομαλά.

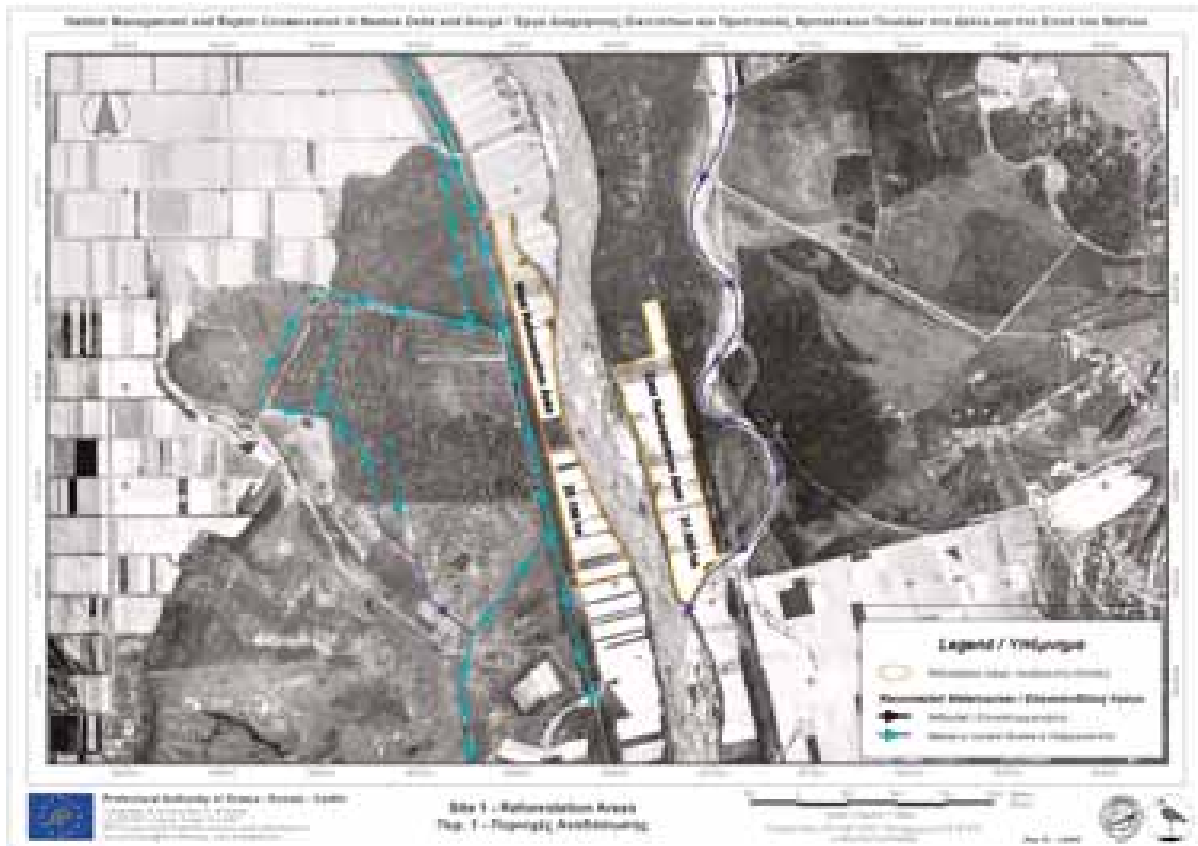
Τέλος, μία πολύ ενδιαφέρουσα παράμετρος που προστέθηκε στην όλη ενέργεια, ήταν η συμμετοχή αυτού του προγράμματος LIFE σε ένα δίκτυο όλων των τρεχόντων προγραμμάτων LIFE του Ελληνικού χώρου, δηλαδή του LIFE Νέστου συν εκείνων του Αμβρακικού, των Πρεσπών, του Κοτυχίου-Στροφιλιάς και του Έβρου. Η δικτύωση περιλάμβανε ανταλλαγή και καταγραφή εμπειριών, τόσο ως προς τα επιμέρους ζητήματα, προ-

βλήματα και τρόπους αντιμετώπισής τους, όσο και ως προς διάφορες τεχνικές σε προσομοιάζοντα θέματα, π.χ. διαχείριση βλάστησης, πουλιών, υδάτων κλπ. Από αυτή τη δικτύωση θα προκύψει ένα επιστημονικό εγχειρίδιο – οδηγός (manual) διαχειριστικών εμπειριών και πρακτικών σε υγροτοπικά οικοσυστήματα της ευρύτερης γεωγραφικής μας ζώνης. ■

*Ο Φώτης Περγαντής είναι Βιολόγος – Οικολόγος, και διατέλεσε ειδικός συνεργάτης της ΕΕΠΦ στο πρόγραμμα αυτό.*

Το παρατηρητήριο της ταϊστρας των γυιών





Δεδομένα των φυτεύσεων που πραγματοποιήθηκαν  
στο Δέλτα του Νέστου στα πλαίσια του προγράμματος LIFE 02 NAT / GR / 8489

A/A	Τύπος Συστάδας	Αναλογία ειδών	Πλήθος συστάδων	Έκταση εκάστης (στρ)	Συνολική έκταση (στρ)	Συνολ. αριθ. Δέντρων (άτομο/στρ)
1	Ιτιάς ( <i>Salix</i> )		12	0,5	6,0	200-250
2	Ιτιάς-Σκλήθρου ( <i>Salix-Alnus</i> )	5 : 1	12	1,0-2,0	12,0-24,0	150-200
3	Ιτιάς-Σκλήθρου-Λευκής ( <i>Salix-Alnus-Populus</i> )	5:2:3		2,0		160
4	Σκλήθρου ( <i>Alnus</i> )		8	0,5	4,0	150
5	Λευκής Λεύκης ( <i>Populus</i> )		12	1,0	12,0	50
6	Λεύκης-Δρυός-Φράξου ( <i>Populus-Quercus-Fraxinus</i> )	3:1:1	12	1,5	18,0	100
7	Καρποφόρων ειδών ( <i>Quercus-Fraxinus</i> )		8	2,0	16,0	
8	Φτελιάς ( <i>Ulmus minor</i> )		8	0,5	4,0	200-250
9	Φτελιάς-Μουριάς-Συκιάς-κ.α ( <i>Ulmus-Morus-Ficus-Others</i> )	2:2:2:2	6	2,0	12,0	120
10	Φτελιάς-Δρυός-Φράξου-Μουριάς-Συκιάς- κ.α ( <i>Ulmus-Quercus-Fraxinus-Morus-Ficus-Others</i> )	1:2:2:1:1:2	6	2,0	12,0	100
11	Δρυός-Φράξου ( <i>Quercus-Fraxinus</i> )	2:2	12	1,0	12,0	120
12	Φράξου-Δρυός-Καρποφόρων Ειδών ( <i>Fraxinus-Quercus-Crop sp</i> )	3:1:2	8	1,0	8,0	120

# Πως παράγεται το σαλέπι

κείμενο και φωτογραφίες του Γιώργου Σφήκα

Όλοι έχουμε ακούσει λίγο – πολύ για το σαλέπι, το ζεστό αυτό ποτό που πίνεται το χειμώνα πασπαλισμένο με κανέλλα και θεωρείται θερμαντικό και μαλακτικό. Πόσοι, όμως, από εμάς γνωρίζουν ότι το σαλέπι παράγεται από κάποιο φυτό; Πράγματι, το σαλέπι βγαίνει από τα φυτά που είναι γνωστά ως «Ορχεοειδή», όχι όμως από τις τεράστιες εξωτικές ορχιδέες που βλέπουμε στις βιτρίνες των ανθοπωλείων αλλά από είδη που φυτρώνουν στη Μεσόγειο, στην Ευρώπη και στη δυτική Ασία και έχουν πολύ μικρότερο μέγεθος. Φυσικά, σ' αυτήν την κατηγορία υπάγονται και οι δικές μας ορχιδέες.

Σε αντίθεση με τις περισσότερες εξωτικές ορχιδέες, που είναι επίφυτα και φυτρώνουν πάνω στα κλαδιά των δέντρων, οι δικές μας είναι γεώφυτα, δηλαδή αναπτύσσονται στο έδαφος. Ένα άλλο χαρακτηριστικό τους είναι ότι, για να επιβιώσουν τους καλοκαιρινούς μήνες, αναπτύσσουν μία μικρή πατάτα, έναν «κόνδυλο» μέσα στο έδαφος. Την εποχή της ανθοφορίας ο παλιός κόνδυλος αρχίζει να μαραίνεται ενώ ένας νέος και ζωηρός αναπτύσσεται δίπλα του. Αυτός ακριβώς είναι που συλλέγεται, ξεριζώνοντας φυσικά το φυτό.

Αφού μαζέψουν αρκετή ποσότητα πατατούλες, που το μέγεθός τους δεν ξεπερνά τα 2 εκ., οι συλλέκτες τις βράζουν σε γάλα ή αιράνι και μετά τις ξεπλένουν και τις κρεμάνε για να στεγνώσουν, περνώντας τις σ' έναν σπάγκο, σαν κομπολόι. Σ' αυτήν την φάση επεξεργασίας μπορεί να δει κανείς το σαλέπι να πουλιέται στα παζάρια της Τουρκίας και άλλων γειτονικών χωρών. Οι πελάτες το αγοράζουν, το βράζουν και πίνουν το ρόφημα. Υπάρχει όμως και η επόμενη φάση, που είναι το άλεσμα και

η παραγωγή ενός είδους αλευριού. Από αυτό το αλεύρι φτιάχνεται κανονικά το ποτό «σαλέπι». Χρησιμοποιείται όμως και για την παρασκευή παγωτού, που είναι ιδιαίτερα αγαπητό στην Τουρκία και στις χώρες της Μέσης Ανατολής.

Εκτός από θερμαντικό και μαλακτικό, το σαλέπι θεωρείται φάρμακο και κατά του σακχαροδιαβήτη.

Επίσης μειώνει τη χοληστερόλη. Για όλους αυτούς τους λόγους είναι περιζήτητο και ακριβό. Του αποδίδουν



*Dactylorhiza sambucina*

επίσης και αφροδισιακές ιδιότητες, αλλά αυτή η φήμη δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα.

Όπως είπαμε, το σαλέπι παράγεται από τα Ορχεοειδή που φυτρώνουν στο έδαφος και κυρίως από τα είδη του γένους *Orchis*, *Orphys* και *Dactylorhiza*. Το πόσο μεγάλη καταστροφή μπορούν να υποστούν τα είδη αυτά από τη συλλογή φαίνεται από τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει ο Τούρκος καθηγητής Sezik για την πατρίδα του. Κάθε χρόνο συλλέγονται στην Τουρκία 20-40 τόνοι σαλεπιού, που αντιστοιχούν σε 40-60 εκατομμύρια φυτά. Η καταστροφή είναι τόσο μεγάλη ώστε η Τουρκική κυβέρνηση αναγκάστηκε, πριν μερικά χρόνια, να απαγορεύσει τουλάχιστον την εξαγωγή, αφού είναι αδύνατο να σταματήσει το εσωτερικό εμπόριο, που αποτελεί πηγή εισοδήματος για πολλούς φτωχούς κατοίκους ορεινών περιοχών της χώρας.

Στην Ελλάδα δεν γίνεται συστηματική χρήση και εμπορία του σαλεπιού και θα πίστευε κανείς ότι τα ελληνικά Ορχεοειδή δεν κινδυνεύουν. Δυστυχώς όμως, τα τελευταία χρόνια, ορισμένοι Αλβανοί συλλέκτες εισέρχονται στα παραμεθόρια βουνά μας και εξολοθρεύουν τις δακτυλρίζες και τα άλλα Ορχεοειδή που φυτρώνουν εκεί. Και όχι μόνο αυτά, αλλά και πολλά άλλα χρήσιμα ή φαρμακευτικά φυτά, όπως η κίτρινη γεντιάνη (*Gentiana lutea*).

Αν τώρα λάβουμε υπόψη ότι τα Ορχεοειδή κινδυνεύουν ήδη από άλλες αιτίες, όπως είναι οι ξηρασίες και η μείωση των εντόμων που τα γονιμοποιούν, ο καθένας αντιλαμβάνεται τις συνέπειες. Και ασφαλώς δεν αρκεί ένας νόμος που θα απαγορεύει τη συλλογή τους για να τα σώσουμε από την εξαφάνιση. ■



*Orchis provincialis*

# «Μη με λησμόνει!»

του Γιάννη Χλουβεράκη

Απ' όλα τ' άνθη του αγρού που έχω μαζεμένα  
ένα μονάχα αγαπώ, γιατί θυμούμαι εσένα!  
Δεν είναι τριαντάφυλλο, δεν είναι ανεμώνη  
είναι λουλούδι ταπεινό: το λέν' «μη με λησμόνει!»

Η παράδοση αναφέρει ότι, όταν ο Θεός έπλασε τα λουλούδια, χάρισε στο καθένα τ' όνομά του. Ελησμόνησε όμως ένα που βρισκόταν στην όχθη ενός ρυακιού. Το λησμονημένο γαλανό λουλουδάκι φώναξε : «Μεγάλε Πατέρα, σ' όλα τα λουλούδια χάρισες ένα όνομα. Εμένα γιατί με ξεχάσες; Χάρισέ με στην αγάπη». Εκείνος τότε αποκρίθηκε: «Έχεις δικιο, δεν πρέπει να λησμονηθείς και από τώρα θα σε λένε 'Μη με λησμόνει'».

Ένας άλλος ξένος θρύλος μνημονεύει ότι στις όχθες κάποιου ποταμού, όπου είχε φυτρώσει ένα γαλάζιο λουλουδάκι, περπατούσε ένα ερωτευμένο ζευγαράκι. Ξαφνικά η κοπέλα αντίκρισε το όμορφο λουλουδάκι στους γκρεμούς της όχθης και το πόθησε. Ο νέος χωρίς να πει τίποτε έτρεξε να της το φέρει. Το έκοψε, αλλά γλιότρησε κι έπεσε στο νερό του ποταμού. Παρά τις προσπάθειές του δεν μπόρεσε να σωθεί. Η κόρη με λαχτάρα και θρήνης αγνάντευε το χαμό του. Κι ο νέος που πνιγότανε κατόρθωσε να πετάξει στην αγαπημένη του το γαλάζιο λουλουδάκι που κρατούσε στα χέρια του, με τα στερνά του λόγια «Μη με λησμόνει!».

Έτσι η μυσοωτίς, λόγω της ομοιότητας των φύλλων με αφτιά ποντικού, έμεινε με το διεθνές όνομα «μη με λησμόνει» - μεταφραστικό δάνειο από τα γαλλικά *Ne m'Oubliez Pas*, τα αγγλικά *Forget-Me-Not*, τα γερμανικά *Vergissmeinnicht* κ.α.

Από την αρχαιότητα μέχρι τους νεώτερους χρόνους πουθενά δεν αναφέρεται όνομα που να σχετίζει τη μυσοωτίδα με τη φράση αυτή. Η Μυσοωτίς ή Μυσοώπη ή Μυσόωτον των αρχαίων και του Μυός ώτα του Διοσκουρίδη μάλλον αναφέρονται σε είδος παριεταρίας.

Το γένος μυσοωτίς της οικογένειας των Βοραγινιδιών (*Boraginaceae*) περιλαμβάνει 40 περίπου είδη, ιθαγενή των ευκρατών χωρών, ιδίως Ευρώπης και Αυστραλίας. Είναι φυτά ποώδη, μονοετή ή πολυετή, τριχωτά, πολύκλαδα, με άνθη μικρά κυανά, ρόδινα, λευκά ή κίτρινα, σε βοστρυχομόρφα κύματα (ταξιανθίες ανά δύο). Το κυανίζον χρώμα των βοστρυχών σε φυτοστοιχίες έχει ελκυστική εμφάνιση και αποτελούν ωραία σύνθεση όταν καλλιεργούνται ανάμικτα με υακίνθους, τουλίπες και πανσέδες.

Από τα 14 είδη της Ελληνικής χλωρίδας, η μυσοωτίς ή ελοχαρής (*Myosotis palustris* ή *M. scorpioides* L.) είναι γνωστή, ως «Μη με λησμόνει». Πόσα πολυετής, 10-60 εκ., με βλαστό έρποντα και παραφυάδες που ριζοβολούν και φύλλα προμήκη ή λογχοειδή, φυτρώνει κοντά στα ρυάκια και στους ποταμούς, σε τελματώδεις θέσεις. Ανθεί Μάιο - Σεπτέμβριο.

Το σεμνό και γαλάζιο αυτό λουλουδάκι, μικρό και άοσμο, δεν αγαπήθηκε στη χώρα μας. Υπάρχει μόνο για το ωραίο όνομά του. Στη Δύση ποιητές και τραγουδιστές το έψαλαν, σαν σύμβολο πιστής αγάπης. Ένα γαλλικό τραγουδάκι (σε ελεύθερη μετάφραση) λέει : «Μη με λησμόνει, είναι το όνομα ενός λουλουδιού· μη με λησμόνει, είναι η επιθυμία της καρδιάς μου!».

## Βιβλιογραφία

Εμμανουήλ Εμμ. Λουλούδια και Δένδρα  
Καββάδα Δ. Βοτανικών - Φυτολογικών Λεξικών. Αθήνα 1956  
Σφήκα Γ. Αγριολούλουδα Κρήτης. Efstathiadis Group 1994



# Οι Μαρταμανίτες της Αιγνούσας Χίου

Κείμενο και φωτογραφίες της Σκευούλας Τσελέκου – Μπαρούνη

Το άρθρο βασίζεται σε λεπτομερές σχετικό κεφάλαιο του βιβλίου «Τα παλιά επαγγέλματα και τα μαγαζιά της Αιγνούσας – Χίου» (Διάφορες ασχολίες και ιστορίες) της Σκευούλας Τσελέκου – Μπαρούνη.



Οι Οινούσες είναι μία συστάδα 9 μικρών νησιών στα ΒΑ της Χίου, από τα οποία κατοικείται το μεγαλύτερο που λέγεται Αιγνούσα στην τοπική διάλεκτο.

Η Αιγνούσα παρ' όλο το μικρό μέγεθος της (14 τ. χιλ), το λοφώδες άγονο έδαφος και την ανεξέλεγκτη βόσκηση από κοπάδια αιγοπροβάτων, έχει αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Εδώ σ' αυτή τη μικρή αναφορά θα σας μιλήσουμε για τους Μαρταμανίτες, ένα σπάνιο μανιτάρι που ξεχωρίζει ανάμεσα σε πολλά φαγώσιμα και μη είδη που απαντώνται στο νησί.

Ο Μαρταμανίτης είναι ένα μανιτάρι που οι κάτοικοι του νησιού πιστεύουν ότι δεν υπάρχει πουθενά στον κόσμο. Αναπτύσσεται μέσα στη γη. Πιθανόν να μοιάζει με τις περίφημες τρούφες που πολύς λόγος γίνεται γι' αυτές τελευταία ή με τα πανάκριβα μανιτάρια που τα εντοπίζουν με την βοήθεια εκπαιδευμένων σκυλιών π.χ στην Γαλλία. Ο Μαρταμανίτης της Αιγνούσας «φυτρώνει» από τον Μάρτη έως τον Απρίλη και πολλές φορές μέχρι τον Μάη, ανάλογα με τη χρονιά. Η βροχόπτωση, η θερμοκρασία και η υγρασία του εδά-



φους φαίνεται ότι παίζουν ρόλο στο αν είναι πρώιμοι ή όψιμοι αλλά και στην ποσότητα από χρόνο σε χρόνο. Αν το έδαφος είναι ξηρό δυσκολεύονται να βγουν και δεν αναπτύσσονται, ενώ αν έχει πολύ υγρασία μουχλιάζουν και σαπίζουν πριν προλάβουν να μεγαλώσουν. Οι περίφημοι αυτοί αμανίτες είναι σαν πατάτες αφράτες χωρίς φλούδα, με κάτασπρο χρώμα που εξωτερικά παίρνει το χρώμα του χώματος που είναι κολλημένο πάνω τους. Γεννιόνται μέσα στο έδαφος σε βάθος 10-15 εκατοστά. Μεγαλώνοντας σπρώχνουν το χώμα προς τα πάνω σχηματίζοντας μικρό φούσκωμα με αδιόρατες σχισμάδες στην αρχή, που όσο μεγαλώνει γίνεται πιο ευκρινές έως ότου ολοκληρώνοντας τον κύκλο της ζωής του βγαίνει έξω από το έδαφος σαν κλασικό μανιτάρι (καπέλο) στηριζόμενος στο ποδαράκι του. Ωριμάζοντας περισσότερο ξε-





ραίνεται ρίχνοντας τον σπόρο του για να ξαναβγεί σε ένα χρόνο, αν και για τους παλιούς ανθρώπους ο τρόπος πολλαπλασιασμού του ήταν ένα θαύμα, ένα ανεξήγητο μυστήριο. Οι Μαρταμανίτες «φυτρώνουν» πάνω στους λόφους σε χέρσα μέρη ανάμεσα σε ακισάρους (κουνάκλες), αστοϊφίδες, θυμάρια και άλλους θάμνους σε μέρη που λέγονται αμανιτιές. Οι αμανιτιές είναι εκτάσεις από λίγα τετραγωνικά μέτρα έως ολόκληρες πλαγιές λόφων. Τα όρια μιας αμανιτιάς αλλάζουν λίγο πάνω, λίγο κάτω αλλά η βασική τοποθεσία παραμένει σταθερή, απλώς ο εύφορος χώρος μετατοπίζεται πολλές φορές ανάλογα με την χρονιά.

Η συλλογή Μαρταμανιτών γίνεται από ειδικούς αυτής της τέχνης - γιατί για τέχνη πρόκειται - που λέγονται αμανιτάδες. Δεν μπορούσε ο καθένας να γίνει καλός αμανιτάς. Χρειάζονταν ειδική παιδεία, συνήθως μέσα στην οικογένεια, καθώς οι γονείς έδειχναν τα μυστικά της τέχνης στα παιδιά τους. Πρώτα τους μάθαιναν τις αμανιτιές που πολλοί τις κρατούσαν μυστικές ή παραπλανούσαν όποιον τους έβλεπε ψάχνοντας σε άσχετα μέρη. Μετά έπρεπε ο μαθητευόμενος να έχει αυξημένη αντίληψη, να κόβει το μάτι του όπως λέμε, για να μπορέσει να ξεχωρίσει μέσα σε μια μεγάλη έκταση γεμάτη θάμνους μια σχισμή στο έδαφος αθέατη πολλές φορές.

Χρειάζεται υπομονή και επιμονή για να βρεθούν οι πατάτες πριν γίνουν «καπέλα» και χάσουν την περισσότερη νοστιμάδα και αξία τους και φυσικά μάθαιναν ορισμένα ακόλπα και μυστικά που λίγοι τα ήξεραν. Όταν εντοπιστεί ο αμανιτής για να τον βγάλουμε από την γη σκάβουμε τριγύρω του με λεπτό μαχαίρι προσέχοντας να βγει ολόκληρος. Συνήθως μεταφέρονταν σε καλάθια για να μην ζουληχτούν.

Οι Μαρταμανίτες είναι πανάκριβοι, δυσέυρετοι και πεντανόστιμοι. Πιθανόν σε άλλα μέρη πλουσιότερα σε φυσικές πηγές, οι άνθρωποι να μην είχαν χρόνο και υπομονή να ασχοληθούν με τόσο «λεπτές» δουλειές. Όμως οι κάτοικοι των Οινουσσών,



ίσως οι μοναδικοί στον Ελλαδικό χώρο, ανακάλυψαν, συντήρησαν και ανήγαγαν σε επιστήμη τον τρόπο συλλογής αυτού του μανιταριού, λόγω του ότι στην Αιγνούσα δεν υπάρχουν περιθώρια για πολλές αγροκτηνοτροφικές και γενικά επαγγελματικές δραστηριότητες (εκτός της ναυτιλίας) αλλά και επειδή υπήρχε πάντοτε ένα πρόθυμο αγοραστικό κοινό από πλούσιους εφοπλιστές και καπεταναίους που αγοράζουν σε ακριβότερες τιμές το σπάνιο αυτό έδεσμα. Όμως πάνω απ' όλα νομίζω - επειδή κι εγώ κάποτε ήμουν καλός αμανιτάς - ότι η διατήρηση αυτού του «σπορ» δεν οφείλεται μόνο σε ένα καλό εποχιακό εισόδημα αλλά και ότι όλο αυτό το ψάξιμο είναι μια εμπειρία που σε κάνει να νοιώθεις πλήθος συναισθήματα. Η αγωνία του ψαξίματος μετατρέπεται σε άμετρη χαρά όταν τον βρεις. Νοιώθεις σε πρωτόγονο επίπεδο την ικανοποίηση ότι το μυαλό σου, το ένστικτο σου επιβάλλεται στους τρόπους που έχει η φύση για να προστατεύει τα παιδιά της. Είναι ένα κυνήγι χωρίς όμως να σκοτώνεις. ■

## Από επιστολή του Γιώργου Κωνσταντινίδη για το μανιτάρι των Οινουσσών

... ανάλογη ερώτηση έχει γίνει και στο φίλο και συνεργάτη μου Δημήτρη Δήμου του Γεωπονικού Αθηνών για το ίδιο μανιτάρι από τις Οινούσες, και συμφωνούμε πως κατά πάσα πιθανότητα (99,9%) πρόκειται για το σπάνιο, παραθαλάσσιο, θερμόφιλο, υπομεσογειακό είδος *Amanita ponderosa* Malencon & Heim που έχει καταγραφεί στην Ισπανία, τη Σαρδηνία και την Πορτογαλία. Μία από τις λαϊκές του ονομασίες εκεί είναι «ψευτοπατάτα» (*falsa patata*). Αναφέρεται ότι η θήκη στη βάση του ποδιού είναι μπεζ-καφετιά ή ωχρορόδινη, ότι απαντάται κάτω από πλατύφυλλα δέντρα και κυρίως κάτω από βελανιδιές και ότι η σάρκα του ροδοκοκκινίζει αν την κόψουμε.

Πραγματικά πολύ ενδιαφέρον είδος και θα είχε αξία να μας στείλουν 1-2 αποξηραμένα μανιτάρια για να τα μελετήσουμε και εργαστηριακά.

# Υπερθέρμανση του πλανήτη - τα τελευταία νέα

του Μάκν Απέργη

## Η αναφορά των Ηνωμένων Εθνών

Το Φεβρουάριο εκδόθηκε το πρώτο μέρος της αναμενόμενης ανά εξαετία αναφοράς της διεθνούς επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος (Intergovernmental Panel on Climate Change - IPCC). Τα συμπεράσματά της αναφοράς, που προέρχονται από την έρευνα και τις διαβουλεύσεις 2500 εμπειρογνομώνων από 130 κράτη, είναι σαφή:

1. Είναι πάνω από 90 % σίγουρο ότι ο άνθρωπος ευθύνεται για την υπερθέρμανση του πλανήτη.
2. Η άνοδος της μέσης θερμοκρασίας μέχρι το 2100 θα είναι κατά πάσαν πιθανότητα μεταξύ 1,8 και 4,0 βαθμών Κελσίου, αλλά μπορεί να κυμανθεί μεταξύ 1,1 και 6,4 βαθμών Κελσίου.
3. Το επίπεδο της θάλασσας θα ανέλθει κατά 28 έως 43 εκατοστά. Αναγνωρίζεται, όμως, ότι δεν είναι σαφής η επίδραση από το λειώσιμο των παγετώνων της Γροιλανδίας και της Ανταρκτικής και η άνοδος μπορεί να είναι μεγαλύτερη.
4. Ο πάγος της Αρκτικής θα εξαφανίζεται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού κατά το δεύτερο ήμισυ του αιώνα μας
5. Είναι πάνω από 90% σίγουρο ότι θα αυξηθούν οι περιόδοι καύσωνος.
6. Είναι πιθανό να αυξηθεί η ισχύς τροπικών καταιγίδων.

## Έκθεση Stern

Η έκθεση αυτή, που δημοσιεύθηκε πρόσφατα από τη Βρετανική κυβέρνηση, εξετάζει τις οικονομικές επιπτώσεις από την υπερθέρμανση του πλανήτη. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η κλιματική αλλαγή, αν συνεχισθεί όπως σήμερα, θα έχει τη μεγαλύτερη αρνητική επίδραση στην παγκόσμια οικονομία που έχει ποτέ υπάρξει. Θα ευθύνεται για μείωση τουλάχιστον 5% στο Παγκόσμιο Ακαθάριστο Προϊόν κάθε χρόνο και ενδεχομένως και περισσότερο από 20%, αν ορισμένες από τις πιο δραματικές προβλέψεις επαληθευθούν. Οι λύσεις είναι πολλές και κοστίζουν μόλις 1% του Παγκόσμιου Ακαθάριστου Προϊόντος, αλλά απαιτούν πολιτική βούληση. Οι κυριότερες προτάσεις είναι:

1. Να υπάρχει σαφές οικονομικό κόστος, μέσω φορολογικών και άλλων ρυθμίσεων, σε εκείνους που παράγουν αέρια του θερμοκηπίου.
2. Να επεκταθεί το σύστημα εμπορίου ρύπων που έχει ξεκινήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε παγκόσμια κλίμακα.
3. Να αυξηθεί, μέχρι και στο πενταπλάσιο, η έρευνα και ανάπτυξη ενεργειακής τεχνολογίας 'χαμηλού άνθρακος'.

## Πολιτικοί υπέγραψαν συμφωνία για την κλιματική αλλαγή

Παρ'όλο που η κυβέρνηση Bush αρνείται να συνυπογράψει το Πρωτόκολλο του Κυότο, το οποίο θέτει στόχους για τον περιορισμό των 'αερίων του θερμοκηπίου' που ευθύνονται για την υπερθέρμανση του πλανήτη, υπάρχουν πολιτικοί στις Ηνωμένες Πολιτείες που ανησυχούν για το πρόβλημα. Οργανώθηκε λοιπόν στην Ουάσινγκτον συνέδριο πολιτικών από τις οκτώ πλουσιότερες χώρες του κόσμου, καθώς και τη Βραζιλία την Κίνα, την Ινδία, το Μεξικό και τη Νότια Αφρική. Συμφώνησαν για την ανάγκη να υπάρχει συνέχεια στο Πρωτόκολλο του Κυότο, που λήγει το 2012, και να θέσουν περιορισμούς στην εκπομπή αερίων και οι αναπτυσσόμενες χώρες. Οι αποφάσεις του συνεδρίου ήταν, φυσικά, μη δεσμευτικές για τις αντίστοιχες κυβερνήσεις, αλλά μία ακόμη ένδειξη των αυξανόμενων πιέσεων για να αναλάβει συντονισμένη δράση η παγκόσμια κοινότητα στο θέμα.

## Δήλωση του νέου Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών

Ο νέος ΓΓ του ΟΗΕ, Ban Ki-Moon, αντιμετωπίζει τις αλλαγές στο κλίμα ως την κυριότερη αιτία πολεμικών συρράξεων τις επόμενες δεκαετίες και στρέφει την προσοχή του παγκόσμιου οργανισμού στην γενικότερη ευαισθητοποίηση κοινού και πολιτικών για το πρόβλημα, ώστε να ληφθούν μέτρα.

## Βραβείο Όσκαρ στον Al Gore για το ντοκυμαντέρ *Μια άβολη αλήθεια* (An inconvenient truth)

Όσοι είδαν την ταινία, δεν μπορεί να μην εντυπωσιάστηκαν. Ο πρώην αντιπρόεδρος των ΗΠΑ έχασε ως γνωστόν την προεδρία το 2000 από τον κ. Bush για ελάχιστες ψήφους. Βρήκε, όμως, το θάρρος, εκτός πολιτικής, να αναλάβει μια καμπάνια για την ενημέρωση του κοινού, κυρίως των συμπολιτών του, για τις σοβαρές επιπτώσεις από την αλλαγή του κλίματος. Με θάρρος και συνέπεια και παρά τις αντιδράσεις της κυβέρνησης των ΗΠΑ, που προσπάθησε να υποβαθμίσει το όλο θέμα, κατάφερε να ανάγει την υπερθέρμανση του πλανήτη στην πρώτη γραμμή ενδιαφέροντος. Η προσπάθειά του αυτή παρουσιάζεται στο ντοκυμαντέρ που κάνει σήμερα το γύρο του κόσμου και δίκαια τιμήθηκε με το βραβείο Όσκαρ. Εκτιμώ ότι ο Al Gore θα εκμεταλλευτεί την απρόσμενη δημοτικότητα του και, κυρίως, το σεβασμό στο πρόσωπό

του για την τόλμη και συνέπεια που έδειξε, για να κατέλθει πάλι στον πολιτικό στίβο των ΗΠΑ. Περιβαλλοντολόγος πρόεδρος των ΗΠΑ – ακούγεται πολύ καλά! Μακάρι να είχαμε και μεις στην Ελλάδα έστω και έναν περιβαλλοντολόγο πολιτικό!

### Ιστορική απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ανάγκη πλέον την υπερθέρμανση του πλανήτη ως τη μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα και την θέτει ως την πρώτη προτεραιότητα της διεθνούς πολιτικής της.

Στη σύνοδο κορυφής του περασμένου Μαρτίου, τα κράτη-μέλη αποφάσισαν ομόφωνα να περιορίσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2020 κατά 20 % σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, αφήνοντας ανοιχτή τη μείωση και μέχρι 30 % αν συνδράμουν στην όλη προσπάθεια μεγάλες οικονομίες από άλλες ηπείρους. Αποφάσισαν επίσης ότι μέχρι το 2020 η κατανάλωση ενέργειας από την Ένωση θα πρέπει να προέρχεται κατά 20 % από ανανεώσιμες πηγές, ενώ οι μεταφορές θα πρέπει να διεξάγονται κατά τουλάχιστον 10 % με βιοκαύσιμα.

Μένει τώρα να προσδιορισθεί ο συγκεκριμένος στόχος κάθε χώρας ■



## Ξεκινά η εφαρμογή του κανονισμού REACH για τα χημικά προϊόντα

Πριν από μερικούς μήνες, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε τον κανονισμό REACH, τερματίζοντας έτσι μια πολυετή διαμάχη ανάμεσα στο λόμπι της χημικής βιομηχανίας και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις. Οι ευρωβουλευτές ενέκριναν τον τελικό συμβιβασμό σε δεύτερη ανάγνωση, με πλειοψηφία 529 ψήφων έναντι 98.

Ο κανονισμός REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals), δηλαδή ο κανονισμός για την καταγραφή, αξιολόγηση και έγκριση των χημικών ουσιών, προβλέπει ότι οι χημικές ουσίες που κατασκευάζονται ή εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε ποσότητες που υπερβαίνουν τον ένα τόνο ετησίως, θα υπόκεινται σε ένα ενιαίο πανευρωπαϊκό σύστημα καταχώρησης και αδειοδότησης, καταργώντας έτσι τους διάφορους κανονισμούς, οδηγίες και νόμους που ισχύουν σήμερα.

Στο εξής, δεν θα πρέπει οι δημόσιες αρχές να καταδεικνύουν ότι ένα προϊόν είναι ή δεν είναι βλαβερό, αλλά η βιομηχανία θα είναι υπεύθυνη να αποδείξει πως είναι ασφαλές. Για τις ουσίες για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις επικινδυνότητας (περίπου 13.000 διαφορετικές χημικές ουσίες), θα απαιτούνται δοκιμές και εξουσιοδότηση, και ο νέος φορέας θα έχει δικαίωμα να απαγορεύει τη χρήση χημικών ουσιών.

Οι βιομηχανίες υποχρεώνονται να αντικαταστήσουν τις ουσίες υψηλότερου κινδύνου εφόσον υπάρχουν διαθέσιμες ασφαλείς εναλλακτικές λύσεις. Αν δεν υπάρχει εναλλακτικό υποκατάστατο, οι εταιρείες θα πρέπει να τεκμηριώνουν ότι έχουν 'επαρκή έλεγχο' και να καταθέτουν σχέδιο για την σταδιακή απόσυρση της επικίνδυνης ουσίας στο μέλλον.

Ο κανονισμός REACH θα τεθεί σε εφαρμογή τον Ιούνιο του 2007, ενώ η καταχώριση των χημικών ουσιών αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί σε 11 χρόνια. Οι συντάκτες της νομοθεσίας, που δέχτηκαν έντονες πιέσεις, τόσο από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, όσο και από τη χημική βιομηχανία, προσπάθησαν να ισορροπήσουν με συμβιβασμούς τις ανησυχίες για την υγεία των καταναλωτών και τους φόβους ότι η υπερβολική γραφειοκρατία θα λειτουργήσει ανασταλτικά για την οικονομική ανάπτυξη του κλάδου.

Η συμβιβαστική συμφωνία συναντά τώρα αντιδράσεις τόσο από τη βιομηχανία, που θεωρεί τη νομοθεσία περίπλοκη και δαπανηρή, όσο και από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, που θεωρούν ότι επικίνδυνες ουσίες θα παραμείνουν στην αγορά μέσα από τα 'παραθυράκια' της νέας αυτής νομοθεσίας. ■

M.G.

# Τι κάνει η φίλη μας η *Marchalina hellenica*;

του Κωνσταντίνου Γκόφα

Καλά είναι πάνω στα δέντρα, και σας ευχαριστεί πολύ!

Πραγματικά μια χαρά είναι το έντομο *Marchalina hellenica* -που από το 1988 καταστρέφει τα πευκοδάση μας εξ' αιτίας μιας χούφτας μελισσοκόμων που αποφάσισαν να πλουτίσουν γρήγορα, παρέχοντας εύκολη τροφή στις μέλισσες, εις βάρος των δένδρων. Μια χαρά είναι, αφού κανείς δεν την ενοχλεί! Πάνω απ' όλα δεν την ενοχλεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων μια και, σύμφωνα με την απάντηση που έστειλε στον Συνήγορο του Πολίτη<sup>1</sup> στις 10-07-2006, κάθε «...προσπάθεια αντιμετώπισης του εντόμου σε δασικά οικοσυστήματα αποκλείσθηκε, διότι αποτελεί εγκληματική για την μελισσοκομία ενέργεια...».

Με την στάση του Υπουργείου ξεκάθαρη και δεδομένη, η **Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών** αποφάσισε, τιμώντας το όνομά της, να αναλάβει δράση κατά των υπευθύνων.

Ήδη από τις 2 Οκτωβρίου 2003 είχε οργανώσει συνέδριο στο οποίο είχε επισημανθεί ο κίνδυνος της ολοκληρωτικής καταστροφής που συνιστά η τεχνητά προκαλούμενη διάδοση της *Marchalina hellenica*.

Στις 4 Απριλίου 2005 η Φιλοδοσική απέστειλε επιστολή στον Επίτροπο για το Περιβάλλον κ. Σ. Δήμα για να του επισημάνει το γεγονός. Αλλά ο Επίτροπος Περιβάλλοντος στην απάντησή του στις 21 Ιουνίου 2005 αποφάνθηκε ότι, μια και η

*Marchalina hellenica* δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο επιβλαβών οργανισμών ή στον κατάλογο συναγερμού του Ευρωπαϊκού και Μεσογειακού Οργανισμού Φυτοπροστασίας (EPPO), οι υπηρεσίες του δεν μπορούν πράξουν τίποτα, δεδομένου ότι η δασική πολιτική εμπίπτει κατά κανόνα στις αρμοδιότητες των κρατών μελών.

Έτσι στις 7 Οκτωβρίου 2005 η Φιλοδοσική, απογοητευμένη από την στάση του Επιτρόπου Περιβάλλοντος, κατήγγειλε επίσημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση την καταστροφή που συντελείται από το έντομο *Marchalina hellenica*, τουλάχιστον για τις περιοχές Natura 2000 τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να προστατεύουν. Στις 20 Δεκεμβρίου 2005 η Ε.Ε έκανε δεκτή προς εξέταση την καταγγελία της Φιλοδοσικής.

Ταυτόχρονα, στις 21 Φεβρουαρίου 2006 η Φιλοδοσική ζήτησε επίσημα να συμπεριληφθεί η *M.h.* στον κατάλογο συναγερμού του Ευρωπαϊκού και Μεσογειακού οργανισμού Φυτοπροστασίας.

Οι κινήσεις αυτές της Φιλοδοσικής άρχισαν επίτελους να αποδίδουν καρπούς. Ο επίτροπος Περιβάλλοντος της Ε.Ε, υπό την πίεση των εξελίξεων, αναγκάστηκε να αποστείλει προειδοποιητική επιστολή προς την Ελληνική Κυβέρνηση, με αποδέκτες τους Υπουργούς Εξωτερικών, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ με την οποία εγκალεί τις Ελληνικές αρχές για τον συνεχιζόμενο σε όλη τη χώρα ατιμώρητο «εμβολιασμό» των πεύκων. Η επιστολή αυτή αποτελεί και την τελευταία πράξη πριν παραπεμφθεί η Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την παραβίαση της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Στην επιστολή ορίζεται μια συγκεκριμένη ημερομηνία, στα μέσα Μαΐου, μέχρι την οποία τα συναρμόδια για το πρόβλημα Υπουργεία όφειλαν να έχουν απαντήσει τεκμηριωμένα. Σύμφωνα με τις έως τώρα πληροφορίες μας τα εν λόγω Υπουργεία, όχι μόνο δεν μπόρεσαν να παράσχουν την αιτούμενη τεκμηριωμένη απάντηση αλλά δεν έκαναν καν τον κόπο να συντάξουν μια απάντηση. Μόνη ενέργεια του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης ήταν η έκδοση ανακοίνωσης στις 25.4.2007 με την οποία προσπαθεί να πείσει, αερολογώντας, ότι πράγματι προβαίνει σε κάποιες ενέργειες για την καταστολή του φαινομένου. ■

<sup>1</sup> Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων. Διεύθυνση Φυτικής Παραγωγής, Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής, Τμήμα Γεωργικών Φαρμάκων, Αθήνα 10-07-2006 Αριθμός Πρωτοκόλλου 120049



# Τελετή απονομής του βραβείου «Βύρωνα Αντίπα» 2007 στη «Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών»

Το ΔΣ της Εταιρίας, με εισήγηση του τότε Προέδρου, Γιώργου Σφήκα, έλαβε την απόφαση να απονεμίσει το βραβείο «Βύρωνα Αντίπα» 2007 στη «Φιλοδοσική Ένωση Αθηνών», για την επί δεκαετίες εξαιρετικά αποτελεσματική, ανιδιοτελή δράση της στη δημιουργία και συντήρηση του Δάσους Καισαριανής αλλά και γενικότερα τη θετική της συμβολή στην ανάδειξη φυσικών περιοχών.

Η τελετή απονομής του βραβείου έγινε την 16η Μαΐου, στους ευγενώς παραχωρηθέντες χώρους του Πολιτιστικού Κέντρου του παραρτήματος Πανεπιστημίου της Indianapolis (τέως Ιδρύματος Γουλανδρή-Χορν), με παρουσία πολλών προσκεκλημένων επιστημών, εκπροσώπων των χορηγών μας, των περιβαλλοντικών ΜΚΟ και περί των 200 μελών και φίλων της Εταιρίας.

Τον κ. Πρωθυπουργό εκπροσώπησε ο Καθηγητής κ. Ανδρέας Καραμάνος, Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, και την κα Μαριέττα Γιαννάκου, Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο κύριος Βασίλης Κωστόπουλος, Σύμβουλος της Υπουργού.

Το σύντομο χαιρετισμό της Προέδρου της ΕΕΠΦ, Μαρίας Ρουσομουστακάκη, ακολούθησε η κύρια ομιλία της ημέρας, με θέμα «Η σημασία των δασών για τον άνθρωπο» από τον Δασολόγο κ. Κωνσταντίνο Μπέση, Πρόεδρο του Ινστιτούτου Γεωπονικών Ερευνών-Ιδρύματος Ανδρέου Συγγρού.

Στη συνέχεια, ο Επίτιμος Πρόεδρος της ΕΕΠΦ, Γιώργος Σφήκας, παρουσίασε το έργο της Φιλοδοσικής, όπως το έζησε προσωπικά και το παρακολούθησε, από τα μετακατοχικά χρόνια μέχρι τις μέρες μας.

Ο εκπρόσωπος του Πρωθυπουργού, Καθηγητής Ανδρέας Καραμάνος, σε σύντομη ομιλία του, εξήρε ιδιαιτέρως το έργο της ΕΕΠΦ, με έμφαση στην πολύ πετυχημένη δραστηριότητά της στα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αναφέρθηκε στο πρόγραμμα της Κυβέρνησης να προωθήσει την διαβίου Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σε όλη τη χώρα με τη ενεργό συμμετοχή αρμοδίων ΜΚΟ όπως η ΕΕΠΦ και στη συνέχεια, αφού χαιρέτησε την απόφαση της Εταιρίας για τη βράβευση της Φιλοδοσικής, παρέλαβε το βραβείο από την Πρόεδρο, Μαρία Ρουσομουστακάκη και το επέδωσε προσωπικά στον κύριο Μιχαήλ Μελά, Πρόεδρο της «Φιλοδοσικής Ένωσης Αθηνών».

Ο κύριος Μιχαήλ Μελάς, σε σύντομη ευχαριστήριο ομιλία του, αναφέρθηκε στα προβλήματα που



Φωτ. Α. Βιδάλης

Ο κ. Μιχαήλ Μελάς παραλαμβάνει το βραβείο από τον κ. Καραμάνο παρουσία της κας Ρουσομουστακάκη.

αντιμετωπίζει η Φιλοδοσική στην εκτέλεση του έργου της, με ιδιαίτερη μνεία της σοβαρότατης ζημιάς που έχει προκαλέσει στον πευκώνα ο «εμβολιασμός» των δένδρων με το έντομο *Marchalina hellenica*, αλλά και σε άλλους παράγοντες που φαίνεται να αγνοούν τη σημασία του σημαντικού αυτού πνεύμονα ζωής για την Αθήνα.

Ακολούθησε δεξίωση στο δώμα του Κέντρου, με την καταπληκτική θέα στη φωτισμένη Ακρόπολη και την Αθήνα. Οι παριστάμενοι απόλαυσαν τον εξαιρετικό μπουφέ, ευγενική προσφορά στην ΕΕΠΦ από την επιχείρηση «La Chocolatière», των μελών και φίλων Εύης Ψαθίδου και Tony Gabriel, και εκφράστηκαν με κολακευτικά λόγια για την εκδήλωση. ■

Α. Κόλλας

Στιγμιότυπο από τη δεξίωση που ακολούθησε.



Φωτ. Α. Βιδάλης

# Οι Συνταγματικές αλλαγές κατά του φυσικού περιβάλλοντος

της Μαρίας Καραμανώφ, Συμβούλου Επικρατείας  
Μέλους Δ.Σ. του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας

Η εμμονή στην **αναθεώρηση του άρθρου 24 του Συντάγματος**, η οποία μόλις προς 5ετίας προκάλεσε κοινωνική κινητοποίηση και καταδικάστηκε από την προηγούμενη αναθεωρητική Βουλή, δημιουργεί πολλά ερωτηματικά, κατ' αρχάς ως προς τη χρήση της αναθεωρητικής λειτουργίας, η οποία κινδυνεύει να καταντήσει το νομικό εργαλείο μέσω του οποίου εξουδετερώνεται η νομολογία των δικαστηρίων και ιδίως του ΣΤΕ, και καθίστανται δικαστικώς ανέλεγκτες οι συνήθειες κυβερνητικές πολιτικές.

Τα ερωτηματικά ως προς το άρθρο 24 πληθαίνουν, αν λάβει κανείς υπ' όψη ότι και οι **δύο νομιμοποιητικοί μύθοι** στους οποίους επιχειρείται να στηριχθεί η παρούσα αναθεώρηση, έχουν ήδη καταρριφθεί στα πλαίσια του ευρύτατου επιστημονικού, νομικού και κοινωνικού διαλόγου της προηγούμενης αναθεωρήσεως.

Ο **πρώτος μύθος** δηλ. η υποτιθέμενη διάκριση μεταξύ δασών και δασικών εκτάσεων, όχι μόνο είναι αντίθετη προς την επιστήμη της δασικής οικολογίας, η οποία αναγνωρίζει τις δασικές εκτάσεις ως υψίστης σημασίας δασικά οικοσυστήματα, αλλά συγκρούεται ευθέως προς την πολιτική της Ε.Ε. και του ΟΗΕ, η οποία επέβαλε προσφάτως την ειδική προστασία τους.

Όσο για το **δεύτερο μύθο**, δηλ. το υποτιθέμενο κοινωνικό πρόβλημα των ιδιοκτητών δασοτεμαχίων ως εκ της συνταγματικής απαγορεύσεως οικοδομήσεως της ιδιοκτησίας τους, δύσκολα αντιλαμβάνεται κανείς με ποιο τρόπο απέκτησαν αυτοί καλοπίστως τέτοιο δικαίωμα νομίμου προσδοκίας, αφού η οικοπεδοποίηση των δασών ανέκαθεν απαγορευόταν από το νόμο, τόσο προ του 1975 όσο και μετά.

Οι ενδείξεις είναι ότι η επάνοδος στην αναθεώρηση του άρθρου 24 οφείλεται, τη φορά αυτή, στο **αυξημένο ενδιαφέρον επενδυτικών συμφερόντων**, ελληνικών και ξένων, για την «αξιοποίηση» των ελληνικών δασών, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων αποτελεί δημόσια κτήση. Με τον τρόπο όμως αυτό, τα ελληνικά δημόσια δάση, που ανήκαν ανέκαθεν για λόγους ιστορικούς και εθνικούς στην κοινοκτησία και κοινοχρησία του ελληνικού λαού, όχι μόνο θα αλλάξουν προορισμό, αλλά **θα περάσουν για πρώτη φορά στην ιστορία σε ιδιωτικά χέρια**, και μάλιστα με τη σύμπραξη της ελληνικής πολιτείας, η οποία τον τελευταίο καιρό, έχει επιδοθεί σε μία άνευ προηγούμενου εκστρατεία εκποίησης του εθνικού μας πλούτου.

Η αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει την κυβερνητική πρόταση αναθεωρήσεως, στιγματίζει την εμμονή της νομολογίας (εννοείται του ΣΤΕ) να κηρύσσει αντισυνταγματικούς όσους νόμους επεχείρησαν κατά καιρούς να νομιμοποιήσουν εμπρηστές, καταπατητές και πάσης φύσεως δασοφάγους. Η προσήλωσή αυτή του Δικαστηρίου στη νομιμότητα χαρακτηρίζεται ως αντίθετη προς το δημόσιο συμφέρον, το οποίο προδήλως, κατά την άποψη αυτή, ταυτίζεται με την επιβράβευση όσων είχαν την πρόνοια να παρανομήσουν. Κατά την σχεδιαζόμενη αναθεώρηση, η συνταγματική προστασία συρρικνώνεται και αφορά πλέον μόνο τα δάση που αποδεδειγμένα υπάρχουν μετά το 1975. Όσα δάση καταστράφηκαν παράνομα πριν από το 1975 καθώς και όλες οι δασικές εκτάσεις, τίθενται ουσιαστικά εκτός προστασίας. Τα **νομικά τεχνάσματα** που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό, είναι δύο:

Το **πρώτο** είναι η, κατά πρωτοφανή παραβίαση του δικαίου των αποδείξεων και της δικαστικής ανεξαρτησίας, συνταγματική κατοχύρωση της νομικής αδυναμίας αποδείξεως του δασικού χαρακτήρος μιας εκτάσεως για το προ του 1975 χρονικό διάστημα.

Το **δεύτερο** τέχνασμα είναι η απόσπαση των δασικών εκτάσεων από το ισχύον καθεστώς και η ένταξή τους στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό από τον κοινό νομοθέτη και την Διοίκηση, πράγμα που ανοίγει το δρόμο για την οικοπεδοποίηση και εκμετάλλευση τους.

Οι απώλειες από την αναθεώρηση του άρθρου 24 του Συντάγματος για τις επόμενες γενεές των Ελλήνων αναμένεται να είναι σημαντικές. Διότι αυτές θα στερηθούν όχι μόνον 40.000.000 στρέμματα πολυτίμων για την επιβίωσή τους οικοσυστημάτων, αλλά και σημαντικό μέρος της δημοσίας γης που τους κληροδότησαν οι πρόγονοί τους. Οποιαδήποτε επέμβαση στο άρθρ. 24, ακόμα και για καλό σκοπό, όπως επικαλούνται ωρισμένοι, θα ανοίξει τους ασκούς του Αιόλου στο κρίσιμο ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος, τη στιγμή ακριβώς που Ο.Η.Ε., Ευρωπαϊκή Ένωση και αρμόδιοι επιστήμονες επισημαίνουν ότι διανύουμε την ύστατη στιγμή για τη διάσωση του. ■

*Σημείωση: Το κείμενο αυτό, που αναδημοσιεύεται στο περιοδικό μας, διαβάστηκε στην εκδήλωση που έγινε στο αμφιθέατρο της ΓΣΕΕ, στις 15 Ιανουαρίου 2007.*

# Νέα είδη προστίθενται στην Ελληνική χλωρίδα

του Γιώργου Σφήκα και της Kit Tan

Τα τελευταία τριάντα χρόνια η έρευνα της Ελληνικής χλωρίδας από Έλληνες και ξένους βοτανικούς έχει ενταθεί, με αποτέλεσμα να ανακαλύπτονται συνεχώς νέα για την επιστήμη είδη αλλά και νέα για την Ελλάδα. Εδώ αναφερόμαστε σε εννέα είδη που βρέθηκαν πρόσφατα στον χώρο της Ελλάδας, ενώ πρώτα ήταν γνωστά μόνο από γειτονικές χώρες. Αυτά προστίθενται πλέον στην χλωρίδα της χώρας μας αυξάνοντας τον αριθμό των ειδών της.

## 1. *Callitriche hamulata* (Ceratophyllaceae)

Σαμοθράκη: ΒΒΔ των Θερμών. Σε μια εποχιακή πόλη με λασπόνερο, μέσα σ' έναν φρυγανότοπο. 5 Απριλίου 2006. Biel 06.110a (Herb. Biel)

## 2. *Gagea saxatilis* (Liliaceae)

Σαμοθράκη: Ανατολικά της Χώρας. Ανοιχτοί χαμηλοί θαμνώνες στις πλαγιές του όρους Σάος, σε βασάλτικά και γρανιτικά πετρώματα. 1480μ., 15 Απριλίου 2006. Biel 06.376 (Herb. Biel)

## 3. *Fimbristylis squarrosa* (Cyperaceae)

Σαμοθράκη: ΑΝΑ των Θερμών. Παράκτιος υγρότοπος σε αλλουβιακό δάσος, 1 Οκτωβρίου 2006. Biel 06.424 (Herb. Biel)

## 4. *Atriplex littoralis* (Chenopodiaceae)

Σαμοθράκη: Κοινά στα Θερμά. Αμμώδης ποτάμια κοίτη με θάμνους και βασάλτικούς βράχους. 1 Οκτωβρίου 2006. Biel 06.435 (Herb. Biel)

## 5. *Cytisus scoparius* (Fabaceae)

Νομός Καρδίτσας: Πευκόφυτο, Ανατολικά του όρους Καραβούλα, γύρω στα 600 μ. 1 Μαΐου 2006 (Herb. Sfikas φωτογραφίες και δείγματα από Γιώργο Ντούρο)

## 6. *Gonocytisus dirmilensis* (Fabaceae)

Νομός και επαρχία Ευρυτανίας: 2 χλμ από Μικρό Χωριό προς Προυσό. 600 μ. Α. Στριντ 33809 (G, GB, UPA)

Το είδος ανακαλύφθηκε και περιγράφηκε πρώτη φορά στην Τουρκία το 1965 από τον Hubert Motzli και εθεωρήτο ενδημικό της νοτιοδυτικής Ανατολίας. Η ύπαρξή του στην Ελλάδα είναι μια έκπληξη. Είναι νέο, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για την Ευρώπη.

## 7. *Littorella uniflora* (Plantaginaceae)

Σκιάθος: Ανοιχτό παράκτιο έλος, δυτικά του χωριού Κολιός, 10 Νοεμβρίου 2005. Biel 05.046 (C. Herb. Biel). Η κοντινότερη τοποθεσία ανεύρεσης του είδους βρίσκεται στη Ρουμανία

## 8. *Verbena aristigena* (Verbenaceae)

Σκιάθος: Κολιός, 10 Νοεμβρίου 2005 Biel 05.043 (C).

Είδος ιθαγενές της Νότιας Αμερικής και εξαπλωμένο στην Ν. Αφρική και Δ. Αυστραλία. Στη Σκιάθο έχει εισαχθεί και εγκλιματισθεί εδώ και πολλά χρόνια

Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι όλες οι πληροφορίες και τα δείγματα γι' αυτά τα είδη προέρχονται από τα μέλη μας Μπάκχαρντ Μπίελ, Άρνε Στρίντ και Γιώργο Ντούρο.

## *Omphalodes runemarkii* Ένα νέο για την επιστήμη είδος της πατρίδας μας

Το *Omphalodes runemarkii* πρωτοβρέθηκε από τον καθηγητή Χανς Ρούνεμαρκ στις 7 Μαΐου 1982 στο όρος Χιονοβούνι της νότιας οροσειράς του Πάρνωνα, όμως ο εκλεκτός αυτός επιστήμονας και γνώστης της Ελληνικής χλωρίδας δεν αντιλήφθηκε ότι επρόκειτο για κάτι νέο. Νόμισε ότι ήταν όμοιο με το *Omphalodes verna*, που φυτρώνει σε βορειότερες χώρες. Χρειάστηκε να περάσουν πάνω από δύο δεκαετίες για να επανευρεθεί το είδος από τους Kit Tan και Gert Vold και να διαπιστωθεί ότι ήταν εντελώς ξεχωριστό. Τελικά δημοσιεύθηκε ως νέο είδος από τα μέλη μας Α. Στρίδ και Kit Tan και του δόθηκε το όνομα του καθηγητή Ρούνεμαρκ που το είχε πρωτοανακαλύψει. Έκτοτε το είδος βρέθηκε σε όλα τα γειτονικά βουνά. Συγκεκριμένα υπάρχει στα βουνά Κουλοχέρα, Κορακιά, Καλογεροβούνι, Χιονοβούνι, και Γαϊδουροβούνι, όπου ανθίζει τον Απρίλιο. Πρόκειται για ένα πραγματικό κόσμημα. ■

*Omphalodes runemarkii*





Φωτ. Ν. Πέτρου

## Περιορισμός ελεφάντων

Ο ελέφας ήταν κάποτε είδος υπό εξαφάνιση σε πολλές περιοχές της Αφρικής, αλλά σήμερα φαίνεται να έχει γενικά ανακάμψει. Στη Νότια Αφρική έχει αρχίσει μάλιστα να δημιουργεί προβλήματα. Ο πληθυσμός 8,500 περίπου ελεφάντων το 1995 έχει διπλασιασθεί σήμερα στους 17,000 και αναμένεται να ξαναδιπλασιασθεί το 2020 στους 34.000. Τα μεγάλα αυτά παχύδερμα καταναλώνουν τεράστιες ποσότητες βλάστησης καθημερινά, περιορίζοντας την τροφή ορισμένων άλλων ζώων και δημιουργώντας προβλήματα στη βιοποικιλότητα. Η κυβέρνηση της χώρας προτίθεται να λάβει διά-

φορα μέτρα περιορισμού, μεταξύ των οποίων και τη θανάτωση ολόκληρων οικογενειών ελεφάντων. Έχει δώσει προθεομία δύο μηνών στις περιβαλλοντικές οργανώσεις να διατυπώσουν τις απόψεις τους. Άλλες οργανώσεις επικρίνουν τη θανάτωση ως πολύ σκληρό μέτρο, ενώ άλλες θέτουν ως προτεραιότητα την προστασία της συνολικής βιοποικιλότητας. Γίνεται πάντως σοβαρή συζήτηση για το θέμα, ώστε να παρθεί η καλύτερη απόφαση. Το παρήγορο εδώ είναι ότι φαίνεται να υπάρχει πολύ καλή συνεργασία μεταξύ κυβέρνησης και περιβαλλοντικών οργανώσεων, με τον ίδιο στόχο, την προστασία της φύσης. Κάτι πρέπει να μάθουμε στην Ελλάδα από αυτό! ■

*Ma.A.*



## Οι μπάλες της Ναυπάκτου

Οι επισκέπτες της Ναυπάκτου ίσως έχουν παρατηρήσει τις «πέτρινες μπάλες» που βρίσκονται σε διάφορα σημεία της πόλης. Είναι δημιουργήματα της φύσης από ψαμμίτη (ψαμμόλιθο).

Το πέτρωμα αυτό βρίσκεται μέσα σε φλύσχη στην περιοχή γύρω από τη Ναυπάκτο. Λόγω γεωλογικών μεταβολών (τεκτονικοί λόγοι) τα στρώματα των ψαμμιτών κατατεμαχίζονται (διακλάσεις) και αποχωρίζονται τα διάφορα κομμάτια τους (χωρίς απομάκρυνση από τη θέση τους). Στη συνέχεια με τη δράση βροχής και ανέμου δημιουργούνται γεωμετρικά σχήματα (αποσάθρωση). Εάν η διάκλαση δημιουργήσει αρχικά κύβους, τότε η διάβρωση θα οδηγήσει σε σφαίρες-μπάλες. ■

*Παράσχος Παπλωματάς*



# Τα απειλούμενα είδη ανά τον κόσμο αυξάνονται

του Μαρτίνου Γκαίλιχ

Περισσότερα από 16.000 είδη ζώων και φυτών απειλούνται με εξαφάνιση, σύμφωνα με τον «Κόκκινο Κατάλογο» που εξέδωσε η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (International Union for the Conservation of Nature – IUCN / WCU). Ο «Κόκκινος Κατάλογος» περιέχει τα πλέον απειλούμενα και σπάνια είδη σε παγκόσμιο επίπεδο, κατ' αναλογία με τα «Κόκκινα Βιβλία» για φυτά και ζώα που δημοσιεύονται σε διάφορες χώρες.

Το 2004, ο κατάλογος αυτός περιελάμβανε 15.589 είδη, ενώ το 2006 δυστυχώς αυξήθηκε κατά 530. Συνολικά εξετάστηκαν οι περιπτώσεις 40.177 ειδών και τελικά κρίθηκαν ως απειλούμενα τα 16.119. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται και 784 είδη που θεωρούνται ως εξαφανισμένα, καθώς και άλλα 65 που διατηρούνται πλέον μόνο σε συνθήκες αιχμαλωσίας ή καλλιέργειας.

Ανάμεσα στα είδη που περιλαμβάνονται στο νέο κατάλογο, οι πολικές αρκούδες απειλούνται από την άνοδο της θερμοκρασίας και το λιώσιμο των πάγων στην Αρκτική και, αν δεν αντιστραφεί αυτή η τάση, προβλέπεται ότι ο πληθυσμός τους θα μειωθεί περισσότερο από 30% μέχρι το 2050. Επίσης, οι πληθυσμοί των ιπποπόταμων σε πολλές Αφρικανικές χώρες έχουν μειωθεί δραματικά, π.χ. κατά 95% τα τελευταία 12 χρόνια στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό εξαιτίας της λαθροθηρίας. Και άλλα είδη μεγάλων θηλαστικών, όπως ορισμένα είδη γαζέλας και πολλά είδη αντιλόπης, απειλούνται από το ανεξέλεγκτο ή παράνομο κυνήγι.

Όσον αφορά στα είδη των ψαριών του γλυκού νερού, η μείωσή τους οφείλεται κυρίως σε δραστηριότητες που βλάπτουν τους βιοτόπους τους,



Οι θεμούριοι της Μαδαγασκάρης, όπως αυτός ο *Propithecus verreauxi* απειλούνται από την καταστροφή των δασών βροχής.

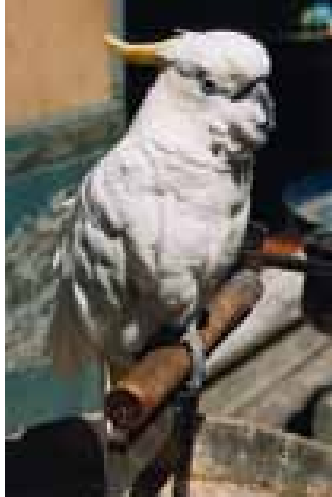
Φωτ. Ν. Πέτρου

καθώς και στη ρύπανση και στις εντατικές υδροληψίες. Στις παραμεσόγειες χώρες μάλιστα, περισσότερα από τα μισά είδη ψαριών του γλυκού νερού απειλούνται.

Στις χώρες της Μεσογείου απαντάται επίσης ένας μεγάλος αριθμός απειλούμενων ειδών φυτών, τα περισσότερα από τα οποία είναι ενδημικά (σε ποσοστό περίπου 60%). Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωρίζουμε και πολλά ελληνικά, όπως την κρητική αμπελιτοά (*Zelkova abelicea*). ■



Φωτ. Ν. Πέτρου



Φωτ. Μ. Γκαϊτάν

## Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα απαγορεύσει μόνιμα το εμπόριο των άγριων πουλιών

Ανησυχώντας για ενδεχόμενο νέο κύμα εξάπλωσης της γρίπης των πτηνών, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα απαγορεύσει μόνιμα από το φετινό Ιούλιο τις εισαγωγές άγριων πουλιών. Η νέα απαγόρευση που ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντικαθιστά το προσωρινό μορατόριουμ στις εισαγωγές άγριων πτηνών, το οποίο ισχύει από τον Οκτώβριο του 2005.

Η υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών που είναι υπεύθυνη για την Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο Απειλούμενων Ειδών Άγριας Χλωρίδας και Πανίδας (γνωστή και ως CITES) σχολίασε αρνητικά την απόφαση αυτή, υποστηρίζοντας ότι το μέτρο αφενός θα είναι αναποτελεσματικό, αφετέρου απειλεί να διαταράξει τη διαμορφωμένη νομιμότητα του εμπορίου αυτού και θα οδηγήσει σε μια μαύρη αγορά άγριων πτηνών που θα είναι δύσκολο να ελεγχθεί.

Ωστόσο, μία προεκτική εξέταση της σημερινής πραγματικότητας της αγοράς οδηγεί σε διαφορετικά συμπεράσματα: Το εμπόριο των πουλιών και όλων των άγριων ζώων (ερπετών, θηλαστικών κ.α.), σε πολλές χώρες, λειτουργεί σχεδόν ανεξέλεγκτα, η δε μαύρη αγορά των ειδών αυτών είναι εδώ και καιρό ένα αναμφισβήτητο καθεστώς. Στα ζητήματα αυτά λοιπόν, η πραγματικότητα είναι εξαιρετικά εύγλωττη ...

Γι' αυτό και πολλές περιβαλλοντικές και φιλοζωικές οργανώσεις χαιρέτισαν την απόφαση, καθώς η ολοκληρωτική και μόνιμη διακοπή των εισαγωγών θα σώσει εκατομμύρια άγρια πουλιά (παπαγάλους, ωδικά πουλιά κλπ) που εισάγονταν ως κατοικίδια. Σύμφωνα μάλιστα με τις εκτιμήσεις ειδικών, το 60% των πουλιών που συλλαμβάνονται στην άγρια φύση πεθαίνουν από ασθένειες ή λόγω κακομεταχείρισης.

Στο εξής, μόνο πτηνά που γεννήθηκαν σε αιχμαλωσία στο έδαφος εγκεκριμένων χωρών θα επιτρέπεται να εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. ■

**Μ.Γ.**

## Δεύτερη γενεά βιοκαυσίμων

Βιοκαύσιμα χρησιμοποιούνται σήμερα κυρίως για την παραγωγή ενέργειας στις μεταφορές. Τα κυριότερα είδη είναι η βιοεθανόλη και το βιοντίζελ, που παράγονται από δημητριακά, σόγια, ζαχαροκάλαμο και ορισμένα φυτικά έλαια. Επιβαρύνουν λιγότερο το περιβάλλον γιατί, θεωρητικά, το διοξείδιο του άνθρακα που παράγεται κατά την καύση ισούται με εκείνο που απορροφήθηκε από την ατμόσφαιρα όταν μεγάλωναν τα φυτά. Στην πράξη, όμως, καταναλώνεται επιπλέον ενέργεια για να καλλιεργηθούν τα φυτά, να παραχθούν τα βιοκαύσιμα και να μεταφερθούν εκεί όπου θα χρησιμοποιηθούν. Υπάρχουν και ορισμένοι κίνδυνοι, κυρίως

το γεγονός ότι απαιτείται επιπλέον καλλιεργήσιμη γη, που σήμερα είναι δύσκολα διαθέσιμη.

Η νέα γενεά βιοκαυσίμων θα χρησιμοποιεί ολόκληρο το φυτό, όχι μόνο το άμυλο. Έτσι θα υπάρξει μεγαλύτερη παραγωγή για την ίδια ενεργειακή προσπάθεια. Επι πλέον, θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί κάθε φυτό, όχι μόνο εκείνα από τα οποία τρεφόμαστε σήμερα. Τα δύο μεγάλα εμπόδια είναι η τεχνολογία, όπου συντελείται σήμερα πρόοδος, και το κόστος για ένα τέτοιο είδος εργοστασίου, που φαίνεται να είναι το τετραπλάσιο του σημερινού, για την ίδια παραγωγή. Όμως, η τεχνολογία θα βελτιωθεί, το κόστος θα μειωθεί και η ανάγκη θα μας σπρώξει προς τα εκεί. ■

**Μα.Α.**

# Ημερίδα για τη διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων από τη μεταλλευτική δραστηριότητα

Τα πρόσφατα προηγούμενα χρόνια είχαμε πληροφορηθεί, από τα ΜΜΕ, για τους κινδύνους σοβαρής βλάβης στο περιβάλλον από τη διαχείριση αποβλήτων μεταλλείων στην περιοχή της Χαλκιδικής και για τις έντονες αντιδράσεις των κατοίκων.

Την Παρασκευή, 2 Μαρτίου, με φροντίδα του μέλους και φίλου της Εταιρίας, καθηγητή Κίμωνα Χατζημπήρου της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π., πραγματοποιήθηκε ενημερωτική ημερίδα με θέμα «e-EcoRisk, Εργαλείο υποστήριξης αποφάσεων για τη διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων

από μεταλλευτική δραστηριότητα», που αναφέρεται σε Ευρωπαϊκές και μάλιστα Μεσογειακές χώρες

Μολονότι το θέμα ήταν απολύτως εξειδικευμένο επιστημονικώς, και ο απλός ακροατής μπορούσε να αντιληφθεί τη σοβαρότητά του, όπως παρουσιάστηκε από ομάδα Ελλήνων και ξένων ακαδημαϊκών και ειδικών, οι οποίοι ασχολούνται με το υπόψη πρόγραμμα.

Στη διάθεση των μελών μας που τυχόν ενδιαφέρονται βρίσκεται ο φάκελος με τα σχετικά στοιχεία. ■

Α.Κ.

## Πλαστικό χορτάρι

Το πλαστικό χορτάρι είναι τοποθετημένο σε εκατοντάδες γήπεδα ποδοσφαίρου στην Ελλάδα, ενώ προτείνεται ακόμα και για κήπους και πάρκα. Διαφημίζεται ως «Η Λύση» στο πρόβλημα της συντήρησης, μέχρι που παρουσιάζεται και σαν υλικό φιλικό προς το περιβάλλον, επειδή δεν χρειάζεται πότισμα και κούρεμα. Δυστυχώς, όμως, και νερό και συντήρηση χρειάζονται!

Οι τελευταίες τεχνολογίες πλαστικοί τάπητες έχουν την έγκριση της FIFA, της παγκόσμιας αρχής του ποδοσφαίρου, η οποία, όμως, τους συστήνει όταν δεν μπορεί να γίνει αλλιώς, θέτοντας ταυτόχρονα και αυστηρές προδιαγραφές κατασκευής και συντήρησης. Από έρευνες που έχουν γίνει, προκύπτουν ζητήματα υγείας για τους χρήστες των γηπέδων αυτών: μυϊκοί τραυματισμοί, επειδή η επιφάνειά τους είναι οπωσδήποτε σκληρότερη από το φυσικό χόρτο, εγκαύματα λόγω τριβής και πιθανοί χημικοί κίνδυνοι από τους κόκκους καουτσούκ που χρησιμοποιούνται για να γίνει η επιφάνεια μαλακότερη.

Στα ελληνικά δεδομένα, οι κίνδυνοι για τους παίκτες είναι περισσότεροι. Οι προδιαγραφές συντήρησης προβλέπουν για τα πλαστικά γήπεδα: σκούπισμα, βούρτσισμα, πλύσιμο, απολύμανση, συμπλήρωση του γεμίσματος με τα κατάλληλα υλικά, ώστε να διατηρηθεί καλά η επιφάνεια και διάφορα άλλα. Εδώ, όμως, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, τα γήπεδα πλένονται μόνο όταν βρέχει, με συνέπεια ό,τι βιολογικό υλικό βρεθεί πάνω τους να γίνεται εστία ανάπτυξης μυκήτων, βακτηριδίων και άλλων μικροοργανισμών. Και βιολογικό υλικό υπάρχει άφθονο από τους παίκτες, τα πουλιά, τα έντομα ...

Το καλοκαίρι η θερμοκρασία στην επιφάνεια του πλαστικού χλοοτάπητα φτάνει πολύ ψηλά. Σε

έρευνα του πανεπιστημίου Brigham Young καταγράφηκαν μέχρι και 80° C! Προφανώς, κανείς δεν πρέπει, όχι μόνο να αθλείται, αλλά ούτε καν να βαδίζει πάνω σε τέτοιες επιφάνειες. Γι' αυτό, ακόμα και σε βόρειες χώρες, όπως η Δανία, θεωρείται απαραίτητο να βρέχονται τα γήπεδα πριν από κάθε παιχνίδι, για να μην καίνε. Αντίθετα, στην Ελλάδα, το καλοκαίρι, δεν λαμβάνεται κανένα τέτοιο μέτρο. Ακόμα και παιδικοί αγώνες γίνονται μέσα στο καταμεσήμερο!

Οι πλαστικοί τάπητες πραγματικά δεν χρειάζονται πότισμα. Χρειάζονται πλύσιμο! Πραγματικά δεν χρειάζονται κούρεμα. Χρειάζονται σκούπισμα και βούρτσισμα! Το μόνο πραγματικό πλεονέκτημά τους έναντι του φυσικού χλοοτάπητα είναι η θεωρητική διαθεσιμότητά τους για παιχνίδι 24 ώρες τη μέρα, 7 μέρες την εβδομάδα. Τίποτε άλλο. Από εκεί και πέρα, οι πλαστικοί τάπητες έχουν μόνο αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον. Δεν κατακρατούν τη σκόνη, δεν δίνουν οξυγόνο, ανεβάζουν τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος, ενώ όταν έρθει η ώρα της αντικατάστασής τους, μετά από 7-10 χρόνια χρήσης, προκύπτουν δεκάδες τόνοι πλαστικού που πρέπει να αποθεθούν κάπου... ■

Ταξίαρχης Ανδρισόπουλος



## Ένα βιβλίο για πεταλούδες

Ο Τριστάν Λαφρανσίς είναι ένας γάλλος βιολόγος που ζει μόνιμα στην Ελλάδα (στην περιοχή του Διακοφτού) και ασχολείται με οικοξεναγήσεις και εκδόσεις βιβλίων για τη φύση. Το 2004 εξέδωσε ένα βιβλίο στην αγγλική γλώσσα για τις πεταλούδες της Ευρώπης, όπου φυσικά περιλαμβάνονται και οι δικές μας. Πρόκειται για έναν πλήρη, έγχρωμο, εικονογραφημένο οδηγό, με χάρτες εξάπλωσης και κάθε άλλο στοιχείο για τις πεταλούδες. Τα κείμενα του βιβλίου είναι γραμμένα από τον ίδιο και η επιμέλεια έχει γίνει από την σύζυγό του Τατιάνα Λαφρανσίς. Οι φωτογραφίες είναι του ίδιου και άλλων φωτογράφων, όπως ο Μπέρναρντ Ουάτς, ο Τεντ Μπέντον, ο Ντέιβιντ Τζούτζελερ και ο Λάζαρος Παμπέρης. Το βιβλίο αυτό, που αποτελεί τον καλύτερο σύγχρονο οδηγό για τις Ευρωπαϊκές πεταλούδες, είχε μέχρι τώρα διαφύγει της προσοχής μας. Το συνιστούμε ανεπιφύλακτα στα μέλη μας.

Γ. Σ.

## Λεξικό Οικολογικών και Περιβαλλοντικών Όρων



Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Σταφυλίδη το Λεξικό Οικολογικών και Περιβαλλοντικών Όρων, που έγραψαν και επιμελήθηκαν ο Κίμωνας Χατζημπίρος, ο Παναγιώτης Παναγιωτίδης και η Ρένα Καρακατσάνη. Αξίζει να σημειώσουμε ότι από τους τρεις εκλεκτούς συγγραφείς, οι δύο είναι μέλη της Εταιρίας μας και συγκεκριμένα ο Κίμωνας Χατζημπίρος, επίκουρος καθηγητής του Ε.Μ.Π., όπου διδάσκει οικολογία και η Ρένα Καρακατσάνη, μεταφράστρια και επιμελήτρια εκδόσεων. Ο τρίτος συγγραφέας Παναγιώτης Παναγιωτίδης είναι διευθυντής του Εθνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών.

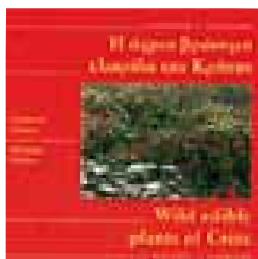
Το λεξικό καλύπτει ένα μεγάλο κενό που υπήρχε ως τώρα στην ελληνική βιβλιογραφία. Χωρίζεται σε δύο μέρη, το αγγλοελληνικό και το ελληνοαγγλικό και αποτελεί απαραίτητο βοήθημα για όσους ασχολούνται με την οικολογία και το περιβάλλον, ιδίως για εκείνους που είναι υποχρεωμένοι, λόγω της δουλειάς τους, να μεταφράζουν συχνά την αντίστοιχη διεθνή ορολογία. Ως τώρα οι μεταφράσεις αυτού του είδους γίνονταν από μη ειδικούς, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται και να καθιερώνονται όροι αδόκιμοι ή για το ίδιο αντικείμενο να διαβάζουμε συχνά δύο και τρεις διαφορετικούς όρους στην ελληνική, όπως π.χ. υγρότοπος

- υγροβιότοπος - υδροβιότοπος κλπ.

Θερμά συγχαρητήρια στους τρεις αγαπητούς φίλους και ευχόμαστε το βιβλίο τους να πάρει γρήγορα τη θέση του στις βιβλιοθήκες όλων μας.

Γ. Σ.

## Τα βρώσιμα φυτά της Κρήτης



Πρόσφατα κυκλοφόρησε ένα πρωτότυπο βιβλίο του Κλεόνικου Σταυριδάκη με τίτλο «Η άγρια βρώσιμη χλωρίδα της Κρήτης». Το βιβλίο φθάνει τις 400 σελίδες και περιέχει εκατοντάδες φωτογραφίες από φυτά της

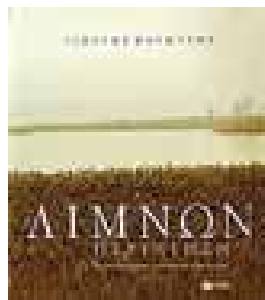
Κρήτης που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είναι φαγώσιμα. Για κάθε είδος υπάρχουν στοιχεία για την εξάπλωσή του καθώς και για τον τρόπο που χρησιμοποιείται στο τραπέζι μας. Επειδή τα περισσότερα από τα φαγώσιμα φυτά της Κρήτης έχουν λίγο-πολύ πανελλήνια εξάπλωση, το βιβλίο είναι χρήσιμο και για τους κατοίκους άλλων περιοχών της χώρας μας.

Ο Κλεόνικος Σταυριδάκης είναι δάσκαλος, υπεύθυνος Πρωτοβάθμιας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Νομό Ρεθύμνης και έχει συνεργαστεί πολλές φορές με την Εταιρία μας.

Γ. Σ.

## Λιμνών περιήγηση

Από τις εκδόσεις Πατάκη κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο του Γιώργου Φατούρου «Λιμνών περιήγηση». Ο κος Φατούρος είναι μέλος της Εταιρίας μας, γεωπόνος, ειδικός στα εγχειοβελτιωτικά έργα. Επιπλέον είναι ένας καλός φωτογράφος. Στο βιβλίο αυτό, που είναι μια πολυτελής έκδοση, προσπάθησε να περιλάβει όλες τις λίμνες της Ελλάδας, φυσικές και τεχνητές, τις λιμνοθάλασσες και τα έλη, με τις ανάλογες φωτογραφίες και χάρτες καθώς και διάφορες πληροφορίες για τη γεωγραφική θέση και την ιστορία τους. Μ' αυτόν τον τρόπο το βιβλίο δεν είναι απλά ένα φωτογραφικό άλμπουμ αλλά, θα λέγαμε, ένας πλήρης οδηγός για τους ελληνικούς υγροτόπους. Νομίζουμε ότι αξίζει να το έχουν στη βιβλιοθήκη τους όσοι ασχολούνται με την ελληνική φύση.

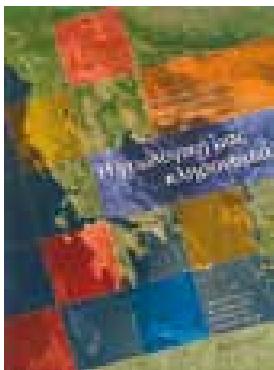


Γ. Σ.

## Η γεωλογική μας κληρονομιά

Ένα βιβλίο των Ειρ. Θεοδοσίου, Γ. Φέρμελη και Αν. Κουτσουβέλη, Εκδόσεις ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ, 2006. Ένα βιβλίο με πλούσια εικονογράφηση που έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό που υπάρχει σε θέματα πληροφόρησης σε σχέση με την πλούσια γεωλογική κληρονομιά του τόπου μας. Στοχεύει στη διάδοση της ιδέας της γεωδιατήρησης, και κυρίως στην ενσωμάτωσή της στη σχολική εκπαίδευση, ώστε η σχετική γνώση να μην περιορίζεται κυρίως μεταξύ των ειδικών επιστημόνων. Ένα βιβλίο χρήσιμο σε εκπαιδευτικούς αλλά και σε αναγνώστες ευαισθητοποιημένους στα περιβαλλοντικά θέματα.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο αναφέρονται έννοιες και ορισμοί και αναπτύσσεται η επιχειρηματολογία για την προστασία της γεωλογι-



κής κληρονομιάς και της γεωποικιλότητας. Το δεύτερο μέρος επικεντρώνεται στο σβησμένο ηφαίστειο Σουσαάκι, κοντά στη Διώρυγα της Κορίνθου. Με αφορμή το Σουσαάκι οι συγγραφείς μιλούν και για το ηφαιστειακό τόξο του Νότιου Αιγαίου αλλά και για τον «Κύκλο της Φωτιάς» μια ζώνη κατά μήκος του Ειρηνικού Ωκεανού, που περιλαμβάνει περί τα 500 ενεργά ηφαίστεια. Στο τρίτο μέρος περιγράφονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες που μπορεί να χρησιμοποιηθούν στα διάφορα μαθήματα του σχολικού προγράμματος αλλά και σε περιβαλλοντικές δραστηριότητες και εκπαιδευτικές επισκέψεις.

Το βιβλίο συνοδεύεται από ψηφιακό δίσκο (CD ROM).

M.P.

## Στη Δικαιοσύνη για τα ορυχεία και λατομεία της Μήλου

Σύμφωνα με δημοσίευμα στην Εφημερίδα ΝΕΑ, τον Μάρτιο, στο Συμβούλιο της Επικρατείας προσέφυγαν κάτοικοι και εκπρόσωποι φορέων και συλλόγων της Μήλου, ζητώντας την ακύρωση της κοινής υπουργικής απόφασης την οποία χαρακτηρίζουν πραξικοπηματική υπέρ των εταιριών εξόρυξης ορυκτών και μεταλλευμάτων. Παράλληλα κατέθεσαν και αίτηση αναστολής της εφαρμογής της συγκεκριμένης απόφασης.

Η κοινή υπουργική απόφαση που έχει ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων στη Μήλο ελήφθη με στόχο τη λήψη μέτρων προστασίας για την οχιά της Μήλου, απειλούμενο είδος, και τη φώκια που βρίσκεται καταφύγιο σε περιοχές του νησιού. Όμως η απόφαση αυτή δεν προβλέπει κανένα περιορισμό στη λειτουργία λατομείων και ορυχείων. Όπως επισημαίνεται στην προσφυγή, «η απόφαση επιτρέπει την επέκταση, ανανέωση ή τροποποίηση των ήδη υφιστάμενων και λειτουργούντων καθώς και τη λειτουργία νέων λατομείων και μεταλλείων, τροποποιεί το υφιστάμενο χωροταξικό σχέδιο της Μήλου και είναι σε πλήρη αντίθεση με τον επιδιωκόμενο σκοπό της». Οι κάτοικοι σε άλλο σημείο της προσφυγής τους επισημαίνουν ότι οι εταιρείες λατομικών και μεταλλευτικών προϊόντων εξακολουθούν να χρησιμοποιούν σκάλες φόρτωσης των υλικών τους σε πλοία που λειτουργούν σε περιοχές προστατευόμενες (NATURA), στο Αμπουρδεκτάκι και στην Ξυλοκερατιά.

M.P.

## Η ανακύκλωση στην Αιτωλοακαρνανία

Από τα δραστήρια τοπικά μέλη μας, Φάνη Βορεινάκη και Φώτη Περγαντή, πληροφορηθήκαμε για μια εκδήλωση στο Δήμο Οινιάδων, τον περασμένο Φεβρουάριο, με θέμα «Προστασία του Περιβάλλοντος και Ανακύκλωση», οργανωμένη από τον τοπικό Σύλλογο 'Αχελώϊς'. Εισηγητές οι ίδιοι και ο υπεύθυνος ανακύκλωσης της Αιτωλοακαρνανίας, Ιωάννης Μαστοράκης, ενώ παρίστατο ο Δήμαρχος Οινιάδων, κος Αντώνης Αλετράς, ο οποίος έδειξε ενδιαφέρον και πρόθεση δραστηριοποίησης σε αυτό τον τομέα.

Σημειώθηκε ιδιαίτερος από τους εισηγητές και συζητήθηκε στη συνέχεια από τους παρόντες η σημασία της εφαρμογής της ανακύκλωσης για την βελτίωση και επιβίωση του γενικότερου συστήματος διαχείρισης των απορριμμάτων στην Αιτωλοακαρνανία.

Ελπιδοφόρο γεγονός η λειτουργία ήδη κέντρο ανακύκλωσης στην παραλία Σταμνάς του Αιτωλικού. Μένει οι αρμόδιοι τοπικοί φορείς και οι ευαισθητοποιημένοι πολίτες να στηρίξουν την ανακύκλωση στις περιοχές τους. Πράγματι, σε σύσκεψη των ΟΤΑ που ακολούθησε μετά λίγες μέρες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, αποφασίστηκε η προώθηση της ανακύκλωσης σε όλο το Νομό.

A.K.

# Η σύνθεση του ΔΣ της ΕΕΠΦ

Στις αρχαιρεσίες της Γενικής Συνέλευσης 2007 είχαν υποβάλλει υποψηφιότητα για τις πέντε θέσεις του 10μελούς Διοικητικού Συμβουλίου οι Απέργης Μάκης, απερχόμενο τακτικό μέλος (ΤΜ), Κώνστα Διδώ, απερχόμενο αναπληρωματικό μέλος (ΑΜ), Μάθιους Ντον (ΤΜ), Νικηφοράκη Αλέξια (ΑΜ), Ρουσομουστακάκη Μαρία (ΤΜ), Τσοούτη Ελένη (ΑΜ), Χαραλαμπόπουλος Τίμος (ΤΜ) και Χατζηαντωνίου Γιώργος, νέος υποψήφιος. Ο απερχόμενος Πρόεδρος, Γιώργος Σφήκας, δεν υπέβαλε υποψηφιότητα, παρέμεινε όμως στη διάθεση της Εταιρίας για κάθε θέμα της αρμοδιότητάς του.

Με τη σειρά επιτυχίας σε αριθμό ψήφων, εκλέχτηκαν τακτικά μέλη του ΔΣ οι Μαρία Ρουσομουστακάκη, Ελένη Τσοούτη, Τίμος Χαραλαμπόπουλος, Γιώργος Χατζηαντωνίου και Μάκης Απέργης. Οι Ντον Μάθιους, Αλέξια Νικηφοράκη και Διδώ Κώνστα ορίστηκαν αναπληρωματικά μέλη του ΔΣ.

Κατά τη συνεδρίαση για τη σύσταση του ΔΣ σε σώμα, απεχώρησε το τακτικό μέλος Μαρτίνος Γκαίτλιχ για να αναλάβει υπεύθυνος Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων της ΕΕΠΦ. Τη θέση του στο ΔΣ κατέλαβε ο πρώτος επιλαχών, Ντον Μάθιους. Το ΔΣ εκφράζει την ευαρέσκειά του στον Μαρτίνο Γκαίτλιχ για την επί 13 χρόνια γόνιμη θητεία του στο ΔΣ, καθώς και για την ενεργό συμμετοχή του στις δράσεις της Εταιρίας, τις οποίες

εξακολουθεί να υπηρετεί από τη νέα του θέση.

Το νέο ΔΣ εξέλεξε το προεδρείο με την ακόλουθη σύνθεση:

Πρόεδρος Μάκης Απέργης, Αντιπρόεδρος Μαρία Ρουσομουστακάκη, Γενικός Γραμματέας Λεωνίδας Κόλλας, αναπλ. Γενικός Γραμματέας Νίκος Πέτρου, Ταμίας Ελένη Τσοούτη, Έφορος Ντον Μάθιους και μέλη Γεωργία Φέρμελη, Τίμος Χαραλαμπόπουλος, Γιώργος Χατζηαντωνίου και Γιάννης Χατζηνικολαΐδης. Αναπληρωματικά μέλη οι Αλέξια Νικηφοράκη και Διδώ Κώνστα.

Το ΔΣ αποφάσισε ομόφωνα να ονομαστεί ο Γιώργος Σφήκας Επίτιμος Πρόεδρος της ΕΕΠΦ.

Ο Πρόεδρος, Μάκης Απέργης, παραιτήθηκε της θέσης αυτής για να παραμείνει απλό μέλος του ΔΣ, που πήρε στη συνέχεια την ακόλουθη σύνθεση:

Πρόεδρος Μαρία Ρουσομουστακάκη, Αντιπρόεδρος Νίκος Πέτρου, Γενικός Γραμματέας Λεωνίδας Κόλλας, αναπλ. Γεν. Γραμματέας Γεωργία Φέρμελη, Ταμίας Ελένη Τσοούτη, Έφορος Ντον Μάθιους και μέλη Μάκης Απέργης, Τίμος Χαραλαμπόπουλος, Γιώργος Χατζηαντωνίου και Γιάννης Χατζηνικολαΐδης.

Για την 3μελή Ελεγκτική Επιτροπή, από τα 4 υποψήφια μέλη εκλέχτηκαν, με τη σειρά επιτυχίας τους, οι Σωκράτης Ντούρος, Χίλντα Βολιώτη και Νιόβη Γενναδίου, με αναπληρωματικό μέλος το Νικό Παπαϊωάννου.

## Απολογισμός πεπραγμένων για το έτος 2006

Εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου θα σας παρουσιάσω, ως απερχόμενος Γενικός Γραμματέας, τον απολογισμό των πεπραγμένων της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης για το 2006.

Ο χρόνος που πέρασε ήταν ένας από τους καλύτερους μέχρι στιγμής για την Εταιρία, σε όλους σχεδόν τους τομείς.

Δραστηριότητες που αφορούν τα μέλη:

### Εκδηλώσεις της Εταιρίας

Ως συνήθως, ξεκινήσαμε το 2006 με την Κοπή της Πίττας στις 25 Ιανουαρίου. Έγινε, για πρώτη φορά στα γραφεία μας, αλλά οι πολύ κακές καιρικές συνθήκες επηρέασαν δυσμενώς την προσέλευση των μελών.

Η Γενική Συνέλευση στις 22 Φεβρουαρίου είχε, αντιθέτως, πολύ μεγαλύτερη προσέλευση από συνήθως - 101 μέλη - ενώ εξελέγησαν κατά τις αρχαιρεσίες δύο νέα μέλη του Δ.Σ., οι Νίκος Πέτρου και Γεωργία Φέρμελη και τρία αναπληρωματικά, οι Διδώ Κώνστα, Αλέξια Νικηφοράκη και Ελένη Τσοούτη-Ταμανά, που συμμετέχουν ενεργά στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου. Αυτά υποδηλώνουν, πιστευόμε, αυξανόμενο ενδιαφέρον για την Εταιρία.

Πριν αρχίσει η Γενική Συνέλευση απονεμήθηκε από το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο το αργυρό μετάλλ-

λο της Εταιρίας στο Σωκράτη Ντούρο για τη σημαντική εθελοντική προσφορά του.

### Εκδρομές και διαλέξεις

Οι εκδρομές, ξεναγήσεις και διαλέξεις που οργανώνει η Εταιρία είχαν φέτος ακόμη μεγαλύτερη απήχηση στα μέλη και τους φίλους μας.

Ο αριθμός των εκδρομών και ξεναγήσεων ανήλθε σε 17, σε σχέση με 16 το 2005, και ο συνολικός αριθμός συμμετοχών σε 675, σε σχέση με 572. Το πρόβλημα με τις πολλές ακυρώσεις της τελευταίας στιγμής αντιμετωπίζεται με μια αυστηρότερη και δικαιότερη διαδικασία εγγραφών και ακυρώσεων. Η γεωγραφική εξάπλωση των εκδρομών ήταν η μεγαλύτερη από ποτέ. Πύλος, Κεφαλονιά, πηγές Αχελώου, νήσος Σαπιέντζα, Δυτική Ροδόπη ήταν μερικές μακρινές περιοχές που επισκεφθήκαμε, πάντα με θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον και, οπωσδήποτε, καλή παρέα. Παράλληλα είχαμε δύο ενδιαφέρουσες κοντινές ξεναγήσεις: στη φύση της Αθήνας και του Εθνικού Κήπου. Ευχαριστούμε ιδιαίτερα όσα μέλη ανέλαβαν καθήκοντα αρχηγών εκδρομών (Δημήτρης Βαβούρης, Μαρτίνος Γκαίτλιχ, Βασιλίας Ηλιόπουλος, Ντον Μάθιους, Νίκος Πέτρου, Κώστας Πινάτσος, Γιώργος Σφήκας, Τίμος Χαραλαμπόπουλος) και ξεναγών (Κώστας Βιδάκης, Μαρτίνος Γκαίτλιχ, Υβόννη Μαρκα-

ωνάτου, Νίκος Ταμβάκης).

Το 2006 οργανώθηκαν 10 πολύ ενδιαφέρουσες ομιλίες, σε σχέση με 9 το 2004, με μεγάλη ποικιλία θεμάτων. Μεταξύ αυτών πρωτοτύπησε η πρακτική εξάσκηση στην Ιαπωνική τέχνη Origami από τη Νάκη Καλλονά. Υπολογίζουμε την προσέλευση στις ομιλίες σε 410 άτομα περίπου, σε σχέση με 430 περίπου πέρυσι.

Συντονιστής για τις εκδρομές και διαλέξεις ήταν ο Έφορος, Ντόν Μάθιους, συνεπικουρούμενος από άλλα μέλη της ΕΕΠΦ.

## Περιοδικό

Το Περιοδικό της Εταιρίας εξακολουθεί να είναι πάντα κάτι για το οποίο είμαστε υπερήφανοι. Αποτελεί το βασικό μέσο ενημέρωσης μελών και φίλων για θέματα σχετικά με τη φύση και για τις ποικίλες δραστηριότητες της Εταιρίας. Αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα για την προβολή της Εταιρίας και την προσέλευση νέων μελών. Είναι έργο πολλών ανθρώπων, που συμμετέχουν με κείμενα και φωτογραφίες, καθώς και της Συντακτικής Επιτροπής, επικεφαλής της οποίας ήταν, για το 2006, ο Μάκης Απέργης, με κύρια βοήθό του στην επιμέλεια της ύλης τη Μυρτώ Απέργη, ως το θάνατό της τον Αύγουστο. Το περιοδικό έχει αλλάξει εσωτερική εμφάνιση. Έχει γίνει, επίσης, εξ ολοκλήρου έγχρωμο, με κατά μέσον όρο 36 άρθρα ποικίλου περιεχομένου και 85 φωτογραφίες ανά τεύχος. Έχουν συμβάλει δε και αρκετοί νέοι αρθρογράφοι, ενώ προτρέπουμε τα μέλη μας να συνεισφέρουν με άρθρα και ειδήσεις. Ευχαριστούμε θερμά το Ίδρυμα Μποδοσάκη που καλύπτει τα έξοδα έκδοσης του Περιοδικού.

## Προσωπικό

Είχαμε φέτος μια προσθήκη στο προσωπικό της Εταιρίας, από τον Ιούλιο, τη Μαρία-Ιωάννα Κουτσουδάκη, που αποδίδει πολύ ικανοποιητικά δίπλα στο Θοδωρή Κακαρνιά και τον Πάνο Μαθιουδάκη. Η Αλίκη Βαβούρη συντόνισε, όπως πάντα, με πολύ ζήλο, τα εκπαιδευτικά προγράμματα και επέβλεψε τη λειτουργία των γραφείων. Στο τέλος του 2006 εργάζονταν για την Εταιρία 5 άτομα πλήρους απασχόλησης.

Ο Μαρτίνος Γκαίτλιχ, ως ειδικός Επιστήμων, με σχέση ελεύθερου επαγγελματία, έχει επιληφθεί συγκεκριμένων θεμάτων φυσικού περιβάλλοντος, προώθησης προγραμμάτων προστασίας της φύσης, περιβαλλοντικών παρεμβάσεων και άλλων σχετικών ενεργειών που του ανατίθενται από το ΔΣ στο πλαίσιο των συνολικών δράσεων της Εταιρίας.

## Μέλη

Συνεχίστηκε η προσπάθεια εγγραφής νέων μελών, κυρίως σε εκδρομές, διαλέξεις και άλλες εκδηλώσεις, αλλά και μέσω παλαιών μελών. Το 2006, προστέθηκαν 77 τακτικά μέλη και 6 αρωγά μέλη, που ανεβάζουν το σύνολο των τακτικών μελών της Εταιρίας στις 31/12/2006 σε 1041 και των αρωγών σε 30. Υπάρχει, όμως, πάντα το πρόβλημα της είσπραξης των συνδρομών. 190 μέλη χρωστούν συνδρομές από το 2003 και 2004 και θα πρέπει, σύμφωνα με το Καταστατικό, να σταματήσουν να θεωρούνται μέλη εφ' όσον δεν τακτο-

ποιήσουν την οφειλή τους. Έχει ήδη σταλεί στα μέλη αυτά μια ευγενική υπενθύμιση.

Είχαμε, όμως, και δύο σημαντικές απώλειες φέτος, τον Πέτρο Μπρούσαλη και τη Μυρτώ Απέργη. Ο Πέτρος Μπρούσαλης τιμήθηκε, στις 20 Νοεμβρίου, σε μια εκδήλωση για τη ζωή και το έργο του. Υπενθυμίζουμε ότι ήταν ιδρυτικό μέλος της Εταιρίας μας και προσέφερε πολλά σ' όλη τη διάρκεια της ζωής της. Συμμετείχε μέχρι τέλους στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και της Συντακτικής Επιτροπής του Περιοδικού και εκτιμήσαμε τις σοφές συμβουλές του. Η Μυρτώ Απέργη προσέφερε την αγάπη, τις γνώσεις και τις εμπειρίες της σχετικά με την ελληνική φύση, αρχικά με τα πολλά άρθρα της στο Περιοδικό και τώρα μέσω του βιβλίου της, «Αναζητώντας την ελληνική φύση», που διατίθεται πλέον από την Εταιρία σε μέλη και φίλους.

## Εθελοντές

Σε κάθε Γενική Συνέλευση, οφείλουμε να τιμούμε τους εθελοντές μας, χωρίς τη συμπαράσταση των οποίων δεν θα μπορούσε η Εταιρία να επιτελέσει το έργο της. Στα γραφεία μας έρχονται συχνά μέλη για να βοηθήσουν με τις καθημερινές εργασίες. Οι εθελοντές εργάζονται ως μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και της Εξελεγκτικής Επιτροπής, ως αξιολογητές και επιθεωρητές «Γαλάζιων Σημαίων», ως μέλη της συντακτικής επιτροπής του Περιοδικού και των συντονιστικών επιτροπών των προγραμμάτων, ως αρχηγοί και ξεναγοί εκδρομών. Εθελοντές εργάζονται στην καταγραφή και μηχανοργάνωση της βιβλιοθήκης, καθώς και στην υποστήριξη εκθέσεων και εκδηλώσεων στις οποίες προβάλλεται η Εταιρία. Μνημονεύουμε ονομαστικώς τους εθελοντές του 2006 στο έντυπο που σας έχει διανεμηθεί. Ζητούμε συγγνώμη αν ξεχάσαμε κάποιον. Τους ευχαριστούμε θερμά όλους, αλλά θέλουμε να τονίσουμε ιδιαίτερα την πολύτιμη προσφορά έργου των Ντίνας Αλεξοπούλου, Χίλντας Βολιώτη, Γιώργου Γαβαλλά, Νιόβης Γενναδίου, Βιβής Κατσιόνα, Ηρώς Κόλλα, Σωκράτη Ντούρου, Χριστίνας Προκόπη, Ελένης Τσοούση και Γιώργου Χατζηπαντωνίου.

## Γραφεία

Τα ιδιόκτητα γραφεία μας προσφέρουν ικανοποιητικό χώρο για την εργασία του προσωπικού μας και των εθελοντών, αλλά και για ομιλίες και ορισμένες εκδηλώσεις. Είναι ευχάριστο ότι στο τέλος του 2006 είχαμε μειώσει την επιβάρυνσή μας από το δάνειο για την αγορά στέγης σε λιγότερο από το ήμισυ του αρχικού ποσού, με την προσπικτή να το εξοφλήσουμε ολοσχερώς το ενωρίτερο.

Το Δεκέμβριο πραγματοποιήθηκε η αναγκαία ανικατάσταση του δαπέδου των γραφείων, με φροντίδα του Λεωνίδα Κόλλα, με υλικό που είναι υγιεινότερο και παρέχει ανθεκτικότητα και ευκολία συντήρησης.

Εξακολουθεί ο εμπλουτισμός της βιβλιοθήκης μας από δωρεές μελών και η αρχιεθέτηση βιβλίων από εθελοντές μας.

## Συμμετοχή σε εκδηλώσεις τρίτων

Είναι πολύτιμη η βοήθεια των μελών και φίλων της Εταιρίας ώστε να μπορεί να συμμετέχει σε εκδηλώσεις

συλλόγων, σχολείων και Δήμων, στις οποίες προσκαλείται. Η φετινή χρονιά ήταν ιδιαίτερα πλούσια σε τέτοιες εκδηλώσεις. Η πολιτική της Εταιρίας είναι να συμμετέχει σε κατάλληλες εκδηλώσεις, χωρίς ή με ελάχιστο κόστος συμμετοχής, εκφ' όσον υπάρχει δυνατότητα ικανοποιητικής προβολής του έργου της.

Το 2006 συμμετείχαμε σε τρεις εκθέσεις: «Ανθοκομική Κηφισιάς» (27/4-14/5), «Ημέρες Περιβάλλοντος» στη Πλατεία Συντάγματος (3-5/6) και «Εικαστικής Έκφρασης Παιδιών της Αθήνας» στον πεζόδρομο Αποστόλου Παύλου (2-7/6), καθώς και σε πολλές εκδηλώσεις συλλόγων, Δήμων και σχολείων. Λεπτομέρειες δίδονται στο Περιοδικό της Εταιρίας. Το συντονισμό των εκδηλώσεων αυτών είχε κυρίως η Αλίκη Βαβούρη, με ειδική συμμετοχή των Μάκη Απέργη, Μαρτίνου Γκαϊτλιχ και Αλέξιας Νικηφοράκη στις τρεις προαναφερθείσες εκθέσεις.

### Εξέυρεση πόρων

Τα μέλη μας ενισχύουν την Εταιρία με τις συνδρομές και δωρεές τους. Ειδικά φέτος, συγκεντρώθηκε ποσό 60.275,95 Ευρώ από δωρεές, σε σχέση με 11.924,50 Ευρώ το 2005. Από τις δωρεές του 2006, ποσό 43.990 Ευρώ δόθηκε εις μνήμην της Μυρτώς Απέργη και ποσό 2.950 Ευρώ εις μνήμην του Πέτρου Μπρούσαλη και θα διατεθούν τα επόμενα χρόνια για ειδικές δράσεις της Εταιρίας σχετικά με τη μελέτη και προστασία της ελληνικής φύσης. Ευχαριστούμε θερμά όλους τους δωρητές και τους καλούμε να συνεχίσουν να ενισχύουν την Εταιρία μας.

Έχουμε επίσης μικρά σχετικά έσοδα από τη διενέργεια εκδρομών και εκδηλώσεων και τη διάθεση βιβλίων, καρτών και σημάτων κ.α. Ειδικά φέτος ετοιμάσαμε ένα πακέτο 12 καρτών και φακέλλων με φωτογραφίες από πουλιά, πεταλούδες, μανιτάρια και λουλούδια, που προσέφεραν ευγενώς τα μέλη μας: Νίκος Πέτρου, Γιάννης Στυλιδής, Σάκης Πέτρου και Μάκης Απέργης.

Για την εκτέλεση των προγραμμάτων μας, εξαρτώμαστε κυρίως από χορηγίες. Το 2006 μας υποστήριξαν οικονομικά η ALPHA BANK, σε δύο μάλιστα προγράμματα, η Εθνική Τράπεζα, το Ίδρυμα Ι. Φ. Κωστοπούλου, το Ίδρυμα Μποδοσάκη, το Ίδρυμα Λεβέντη και, όπως πάντα, ο κ. Hellmut Baumann, που μας έχει παραχωρήσει τα δικαιώματα από τις ελληνικές εκδόσεις των δυο βιβλίων του.

Δραστηριότητες που αφορούν τα μέλη:

### Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Το 2006, και τα πέντε εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας Θεματικά Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Εταιρίας - «Οικολογικά Σχολεία», «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», «Φύση χωρίς Σκουπίδια», «Πράσινης Γωνίας της Γειτονιάς μου» και «Μαθαίνω για τα Δάση» - συνέχισαν να λειτουργούν με επιτυχία. Από 1204 σχολεία στο τέλος του 2005, είχαμε συμμετοχή 1275 στο τέλος του 2006. Ο αριθμός αυτός θα ήταν ασφαλώς μεγαλύτερος αν δεν είχε μεσολαμβάνει η μεγάλη απεργία των εκπαιδευτικών στις αρχές της σχολικής χρονιάς.

Την μεγαλύτερη ανάπτυξη για το 2006 και προβολή είχε το πρόγραμμα «Φύση χωρίς Σκουπίδια», με χορηγία

της Alpha Bank, στο οποίο συμμετέχουν σήμερα 321 σχολεία. Οι σημαντικότερες εκδηλώσεις του προγράμματος για το 2006 ήταν:

- Η Τελετή Βράβευσης 29 σχολείων, στις 8 Απριλίου, στην Αθήνα, με συμμετοχή 250 περίπου δασκάλων και μαθητών.

- Το 1ο Πανελλήνιο Μαθητικό Συνέδριο, στις 25 Νοεμβρίου, στο ξενοδοχείο Hilton, στην Αθήνα, όπου έλαβαν μέρος σχολεία και από άλλα προγράμματα, με θέμα «Τα σκουπίδια αν μειώσουμε, τη φύση θα γλιτώσουμε». Το συνέδριο οργανώθηκε στα πρότυπα ενός πραγματικού συνεδρίου, ενώ οι μαθητές διηύθυναν τις εργασίες του (ανακοινώσεις, παρουσιάσεις posters, ομάδες εργασίας, συμπεράσματα). Συμμετείχαν συνολικά 214 μαθητές και εκπαιδευτικοί, από Νηπιαγωγεία μέχρι Λύκεια. Το συνέδριο είχε μεγάλη επιτυχία και γι' αυτήν εργάστηκαν σκληρά, υπό την προεδρία της Μαρίας Ρουσομουστακάκη, τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου, Αλίκη Βαβούρη, Αλέξια Νικηφοράκη, Διονυσία Παπαδοπούλου, Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Γεωργία Φέρμελη και Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, τα στελέχη της Εταιρίας, καθώς και πολλοί εκπαιδευτικοί τους οποίους μνημονεύουμε στον κατάλογο των εθελοντών.

Τελετή βράβευσης έγινε και για 41 σχολεία στο πρόγραμμα «Οικολογικά Σχολεία», στο Χιλιόμοδι Αττικής, με τη παρουσία πολλών εκπαιδευτικών, μαθητών και επισήμων.

Συνεχίστηκε η έκδοση του περιοδικού μας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, «Το Φυλλαράκι». Εξακολουθεί να αποσπά ευμενέστατα σχόλια από την εκπαιδευτική κοινότητα. Πρόεδρος της Συντακτικής Επιτροπής είναι η Μαρία Ρουσομουστακάκη.

Με πρωτοβουλία της Γεωργίας Φέρμελη, συμμετείχαμε σε διαγωνισμό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τη συγγραφή βασικού σχολικού βιβλίου για την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Στη σύνταξη της πρότασης συνεργάστηκαν οι Γεωργία Φέρμελη, Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, Μαρία Ρουσομουστακάκη και Μαρτίνος Γκαϊτλιχ.

Τον συντονισμό των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είχε το 2006 η Αλίκη Βαβούρη, με συνεργάτες τους Πάνο Μαθιουδάκη και Μαρία-Ιωάννα Κουτσουδάκη. Εκ μέρους του Δ.Σ. ασχολείται ενεργά η Μαρία Ρουσομουστακάκη, ενώ εκτιμούμε ιδιαίτερα την πολύτιμη εθελοντική προσφορά πολλών εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα δε της Αλέξιας Νικηφοράκη, της Διονυσίας Παπαδοπούλου, της Γεωργίας Φέρμελη και της Κλεοπάτρας Χατζηκώστα.

### Πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημείες»

Εξακολουθεί να είναι πάντα το μεγαλύτερο πρόγραμμα της Εταιρίας, στηριζόμενο από γενναϊόδωρη χορηγία της Alpha Bank. Αποβλέπει τόσο στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση κατοίκων και επισκεπτών παράκτιων περιοχών, όσο και στην προστασία της φύσης. Η «Γαλάζια Σημεία» είναι πλέον το πιο αναγνωρισμένο περιβαλλοντικό σήμα στον κόσμο και κυματίζει σε 40 περίπου χώρες.

Το 2006 βραβεύθηκαν 411 ελληνικές ακτές και 5 μαρίνες, σε σύγκριση με 383 και 5 αντίστοιχα το 2005.



Η χώρα μας παραμένει δεύτερη στον κόσμο σε αριθμό βραβευμένων ακτών, αλλά υστερεί πολύ ως προς τις μαρινές. Η ανακοίνωση των βραβείων μεταδόθηκε και φέτος ευρέως, με πρωτοσέλιδες ανακοινώσεις και ολοσέλιδα ερπωτάς σε όλες σχεδόν τις μεγάλες εφημερίδες, καθώς και με πολλές αναφορές στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τον τοπικό τύπο, αποτελώντας ουσιαστική προβολή της Εταιρίας μας.

Στη διάρκεια του καλοκαιριού, ελέγχθηκε, όπως κάθε χρόνο, η συμμόρφωση όλων των ακτών και μαρινών με τα κριτήρια του Προγράμματος από 34 εθελοντές-επιθεωρητές – τους οποίους και ευχαριστούμε ιδιαίτερα για τη πολύτιμη βοήθειά τους - καθώς και από επιθεωρητή του Διεθνούς Προγράμματος. Όταν διαπιστώνονται προβλήματα, προβαίνουμε σε γραπτές συστάσεις προς το Διαχειριστή της ακτής (Δήμο ή Ξενοδοχείο) και δίνουμε μικρή προθεσμία για να διορθωθούν.

Δυστυχώς και φέτος χρειάστηκε να αφαιρεθεί η «Γαλάζια Σημαία» από 12 ακτές.

Το Πρόγραμμα συντονίζει η Αλίκη Βαβούρη, με βασικό συνεργάτη το Θοδωρή Κακαρινά. Την εποπτεία εκ μέρους του Δ.Σ. έχει ο Μάκης Απέργης.

## Έργα για τη Φύση

Ολοκληρώθηκε με επιτυχία το τριετές πρόγραμμα LIFE-ΦΥΣΗ της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Νέστο, στο οποίο είχε αναλάβει συγκεκριμένες εργασίες η Εταιρία μας, κυρίως μέσω του Φώτη Περγαντή.

Δυστυχώς δεν υπήρχε η δυνατότητα το 2006 να ασχοληθούμε με έργα προστασίας της φύσης επιχορηγούμενα από το Κράτος, ανάλογα με εκείνα της περιόδου 2003-4, διότι η σημερινή κυβέρνηση δεν προκίνησε τέτοιου είδους έργα.

## Περιβαλλοντικές παρεμβάσεις

Οι περιβαλλοντικές παρεμβάσεις του 2006 ακολούθησαν τη διαδικασία των αμέσως προηγούμενων ετών. Όταν διαπιστώνεται κάποια περιβαλλοντική απειλή, επικοινωνούμε γραπτά με τους αρμόδιους φορείς και παρακολουθούμε την εξέλιξη της καταγγελίας μας.

Το 2006 έγιναν περίπου 30 παρεμβάσεις, με τις κυριότερες στις περιοχές Πρέσπες, Ισμαρίδα, Όλυμπο, Όσσα, Καλλίδρομο, Βαρδούσια, Άραχθο και Σχινιά, για τις οποίες περισσότερες πληροφορίες δίδονται τακτικά στο Περιοδικό.

Ασχοληθήκαμε εκτενώς με το θέμα της βαμβάκιασης των πεύκων και του εντόμου *Marchalina hellenica*. Στις 6 Φεβρουαρίου οργανώθηκε ειδική ημερίδα στα γραφεία μας, με συντονιστές την Αγγελική Παπαδοπούλου και το Μαρτίνο Γκαϊτίλιχ, ο οποίος επιμελήθηκε τα αναλυτικά συμπεράσματα της ημερίδας, που περιλήφθηκαν στο τεύχος 113 του Περιοδικού. Τυπώθηκαν δε σε 6.000 αντίτυπα που διανεμήθηκαν στην Ανθοκομική Έκθεση Κηφισιάς και απ' ευθείας σε Δήμους και ιδιώτες.

Τις περιβαλλοντικές παρεμβάσεις χειρίζεται, όπως αναφέρθηκε προηγούμενως, ο Μαρτίνο Γκαϊτίλιχ.

Συζητήθηκε επίσης, στις 31 Οκτωβρίου, στο τριμελές Πρωτοδικείο Αθηνών, η αγωγή μας κατά του Ελληνικού Δημοσίου για τη μη συμμόρφωσή του στην υπέρ

της Εταιρίας μας απόφαση του ΣτΕ για το Δασολόγιο. Αναμένουμε την απόφαση του Δικαστηρίου.

Επιπλέον εκφράστηκε, με επιστολή προς όλους τους Βουλευτές, η απόλυτη αντίθεση της Εταιρίας μας στην προσπάθεια αναθεώρησης του Άρθρου 24 του Συντάγματος. Συμμετέχουμε δε στη γενική κινητοποίηση όλων των περιβαλλοντικών οργανώσεων και πολλών συνεργαζομένων φορέων με αντικειμενικό σκοπό να μην ψηφισθεί από την παρούσα Βουλή η αναθεώρηση του άρθρου αυτού.

## Προβλήματα με το Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Εξακολουθεί δυστυχώς να διαπιστώνεται μια γενικότερη αδιαφορία από πλευράς της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ σε θέματα φυσικού περιβάλλοντος, παρά τις επικοινωνιακού χαρακτήρα εξαγγελίες για πρόοδο στον τομέα αυτό.

Το 2006, οι Φορείς Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών, στους οποίους συμμετέχουν αρκετά μέλη της Εταιρίας μας, υπολείπονται, ενώ ορισμένοι εξακολουθούν και παραμένουν τελείως ανενεργοί. Στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης έχει προβλεφθεί ποσό 53 εκατ. Ευρώ μόλις για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κατά την οκταετία 2000-2008, ενώ μόνο το 20% έχει απορροφηθεί μέχρι σήμερα.

Είναι, όμως, θετικό σημείο ότι, ακριβώς στη λήξη του 2006, η Εταιρία μας, μετά από μεγάλη προσπάθεια, εισέπραξε 28.000 περίπου Ευρώ για οφειλόμενα ποσά από έργα που είχε ολοκληρώσει το 2004 στα πλαίσια του προγράμματος 'Προστασία του Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη'. Καθυστερεί ακόμη η πληρωμή για το πρόγραμμα 'Εθελοντισμός και Περιβάλλον' και για το πρόγραμμα 'Γαλάζιες Σημαίες' για τα έτη 2003 και 2004, συνολικού ύψους 30.000 Ευρώ.

## Τελικές διαπιστώσεις

Όπως θα διαπιστώσαν τα μέλη μας από τον Απολογισμό - και θα επιβεβαιωθεί από τα Οικονομικά Αποτελέσματα - το 2006 ήταν χρόνος σημαντικής ανάπτυξης.

Η Εταιρία έχει καλή ανθρώπινη βάση: Διοικητικό Συμβούλιο, προσωπικό, συνεργάτες και εθελοντές. Κατέχει σημαντική θέση στο χώρο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενώ το πρόγραμμα 'Γαλάζιες Σημαίες' επεκτείνεται και παρουσιάζει όλο και μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα. Οι περιβαλλοντικές παρεμβάσεις γίνονται περισσότερο αποτελεσματικές. Έχουν αυξηθεί οι πηγές χρηματοδότησης και η Εταιρία απολαμβάνει της εμπιστοσύνης χορηγών. Με τη βοήθεια δε και συνετής διαχείρισης, διατηρεί επαρκή χρηματικά αποθέματα ώστε να μπορεί να αντεπεξέλθει σε τυχόν δυσμενείς καταστάσεις.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι η Εταιρία μας πάει καλά, ίσως και πολύ καλά, με ευοίωτες προοπτικές για το μέλλον. ■

Για το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΕΦΦ  
**Μάκης Απέργης**  
Γενικός Γραμματέας

# Προς τα μέλη της ΕΕΠΦ

## Ευχπηήριες κάρτες

Δώδεκα από τις καλύτερες φωτογραφίες που έχουν τραβήξει μέλη μας με θέμα πουλιά, πεταλούδες, φυτά και μανιτάρια, χρησιμοποιήθηκαν για να διακοσμήσουν ισόριθμες κάρτες, τις οποίες έχει εκδόσει η Εταιρία μας σε ειδική συσκευασία, μαζί με τους αντίστοιχους φακέλλους. Το εσωτερικό κάθε κάρτας είναι κενό, για να γραφεί εκεί οτιδήποτε: ένα σημείωμα, μιά Χριστουγεννιάτικη ή Πρωτοχρονιάτικη ευχή κλπ. Το πακέτο με τις κάρτες αποτελεί ένα πολύ ωραίο δωράκι και πωλείται προς 10 Ευρώ.



## Βιβλία και σήματα

Σας υπενθυμίζουμε ότι διατίθενται στα γραφεία μας τα βιβλία: «**Η Ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία**» και «**Φυτά στα αρχαία ελληνικά νομίσματα**» του Έλμουτ Μπάουμαν, «**Τα πουλιά του Αμβρακικού**» και «**Τα ψάρια του Αμβρακικού**» του Φώτη Περγαντή, «**Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα**» του Γιώργου Σφήκα, «**Αναζητώντας την ελληνική φύση**» της Μυρτώσ Απέργη, καθώς επίσης και το Σήμα της Εταιρίας, ο Κρητικός Αίγαγρος.

## Διαγωνισμός φωτογραφίας

Η Εταιρία μας σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, διοργανώνει μεγάλο διαγωνισμό με θέμα την ελληνική φύση στις καλύτερες εποχές της, άνοιξη και καλοκαίρι. Ο διαγωνισμός είναι ανοιχτός για όλους και όχι μόνο για τα μέλη των εταιριών.

Στηρίξτε την προσπάθειά μας με τη συμμετοχή σας και ενημερώστε τους φίλους σας!



Συγχαρητήρια στο μέλος μας, εκλεκτό Αρχιτέκτονα Αλέξανδρο Τομπάζη, που αφοσιώθηκε ιδιαίτερως στην οικοκλιματική σχεδίαση κτιρίων, για την αναγόρευση του σε Διδάκτορα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.



Τα θερμά μας συλλυπητήρια στο παλιό μέλος και φίλο μας Δημήτρη Πινάτση και την οικογένειά του για την αδόκητη απώλεια της συζύγου του.





# διαγωνισμός φωτογραφίας φύσης

ΑΝΟΙΞΗ-ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2007

## ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

ΟΝΟΜΑ .....

ΕΠΩΝΥΜΟ .....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ .....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ .....

ΤΗΛ./FAX: .....

E-MAIL: .....

Έχοντας μπροστά μας την άνοιξη και το καλοκαίρι - δύο εποχές που η φύση είναι στα καλύτερά της- αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε ένα φωτογραφικό διαγωνισμό ανοιχτό σε όλους. Χαρείτε την ελληνική φύση και καταγράψτε την με τη φωτογραφική σας μηχανή. Καλή διασκέδαση και καλή επιτυχία!

## ΒΡΑΒΕΙΑ

### ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1

#### ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ, ΠΟΥΛΙΑ

Διανυκτέρευση στον ξενώνα **Οικοπεριηγητή** και παρατήρηση πουλιών στην λίμνη Κερκίνη με βάρκα.

### ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2

#### ΦΥΤΑ, ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ, ΕΝΤΟΜΑ, ΕΡΠΕΤΑ, ΑΜΦΙΒΙΑ, ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΗ (κοινές λήψεις)

Διανυκτέρευση στον ξενώνα **Θράσση** και παρατήρηση πουλιών στην περιοχή του Έβρου.

### ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3

#### ΤΟΠΙΑ

(ευρυγώνιες λήψεις)

Διανυκτέρευση στον ξενώνα **Φιλοξενία** και φωτογράφιση στην περιοχή του Παρανεστίου, με οδηγό τον Κωστ. Βιδάκκ.

### ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4

#### ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ (μόνο παιδιά έως 14 ετών)

Ψηφιακή φωτογραφική μηχανή **Sony W-30**, 6 MP, 3X optical zoom

### Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

Ψηφιακή Φωτογραφική Μηχανή **Canon Powershot A-630**, 8MP, 4X optical zoom

## ΟΡΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ

1. Ο διαγωνισμός προκηρύσσεται από την **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ** και την **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ** και είναι ανοιχτός για ερασιτέχνες φωτογράφους (εξαιρούνται όσοι έχουν ανάμιξη στην οργάνωση του διαγωνισμού). Επίσης εξαιρούνται οι επαγγελματίες φωτογράφοι.

2. Οι εικόνες συμμετέχουν μόνο σε μία κατηγορία. Η νικήτρια εικόνα κάθε κατηγορία θα συμμετάσχει στον τελικό για την ανάδειξη του καλύτερου φωτογράφου.

3. Κάθε διαγωνιζόμενος μπορεί να στείλει μέχρι και τρεις εικόνες σε κάθε κατηγορία. Οι φωτογραφίες θα πρέπει να έχουν τραβηχτεί τα τελευταία τρία χρόνια **στην Ελλάδα** και οι φωτογράφοι να είναι απόλυτοι κύριοι των πνευματικών δικαιωμάτων για αυτές.

4. Τα πουλιά και τα ζώα πρέπει να είναι άγρια και φωτογραφημένα στη φύση. Τα φυτά, τα έντομα, τα ερπετά, τα αμφίβια κ.λπ., επίσης πρέπει να είναι άγρια και φωτογραφημένα στη φύση.

5. Μπορείτε να υποβάλετε διαφάνειες 35mm, ή ψηφιακά αρχεία σε CD. **ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ:** Οι διαφάνειες πρέπει να είναι τοποθετημένες σε πλαίσια χωρίς τζάμι. Αν υποβάλετε αντίγραφα θα πρέπει να έχουν την ίδια ποιότητα με τα πρωτότυπα. Μη στείλετε εκτυπώσεις. Στο πλαίσιο κάθε διαφάνειας πρέπει να ονομάζονται ο αριθμός της κατηγορίας, το όνομα του φωτογράφου και το είδος ή η περιοχή που εικονίζεται. Οι διαφάνειες πρέπει να συνοδεύονται από το δελτίο συμμετοχής και συνολικό κατάλογο στον οποίο να αναγράφονται το όνομα του φωτογράφου, στοιχεία επικοινωνίας και οι ακόλουθες πληροφορίες για κάθε διαφάνεια: το είδος που εικονίζεται, η περιοχή, στοιχεία λήψης (μηχανή, φακός κλπ). **ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ:** Μπορείτε να αλλάξετε γενικές ρυθμίσεις (πχ. ισορροπία λευκού, κορεσμός, κοντράστ), οι αλλαγές όμως θα πρέπει να εφαρμοστούν συνολικά στην εικόνα. Δεν επιτρέπεται η επιλεκτική τροποποίηση μέρους μόνο της εικόνας. Μπορείτε επίσης να κόψετε ή να περιστρέψετε την εικόνα σε λογικό βαθμό, το τελικό μέγεθος όμως δεν πρέπει να είναι μικρότερο από A4 (περίπου 26cm x 19cm). Αν η εικόνα σας φτάσει στα τελικά στάδια θα χρειαστεί να δώσετε το αρχικό αρχείο (JPEG ή RAW). Αν το αρχείο αυτό δεν υποβληθεί, η εικόνα αποκλείεται. Όλες οι εικόνες θα πρέπει να έχουν τίτλους ανάλογους με εκείνους των διαφανειών (αριθμός της

κατηγορίας, όνομα του φωτογράφου, είδος ή περιοχή που εικονίζεται). Στο CD θα πρέπει να αναγράφεται με ανεξίτηλο μελάνι το όνομα του φωτογράφου και οι κατηγορίες που συμμετέχετε. Το CD πρέπει να συνοδεύεται από το δελτίο συμμετοχής και συνολικό κατάλογο με το όνομα και τα στοιχεία επικοινωνίας του φωτογράφου. Σημειώστε τις ακόλουθες πληροφορίες για κάθε ψηφιακή εικόνα: τον αριθμό της κατηγορίας, το όνομα του φωτογράφου, το είδος που εικονίζεται, την περιοχή, και πληροφορίες για τη μηχανή και το φακό που χρησιμοποιήθηκε.

6. Στείλτε τις συμμετοχές σας στην **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα, Τηλ.: 210 3224944 ή **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ**, Βασ. Ηρακλείου 24, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 210 8227937.

6. επιστροφή των εικόνων: Για την επιστροφή των εικόνων στείλτε ένα φάκελο με τη διεύθυνση σας και τα ανάλογα γραμματόσημα. Εναλλακτικά μπορείτε να παραλάβετε το υλικό σας από τα γραφεία της **ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ** και της **ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**.

7. Οι νικητές θα επιλεγούν από την κριτική επιτροπή που θα καθορίσουν οι οργανωτές. Οι επιλογές των κριτών είναι τελεσίδικες. Οι οργανωτές διατηρούν το δικαίωμα να απορρίψουν κάθε υποψηφιότητα που δεν πληροί τους όρους συμμετοχής.

8. Αν οι συμμετοχές σε κάποια κατηγορία δεν ανταποκρίνονται στο επιθυμητό επίπεδο ποιότητας, οι οργανωτές διατηρούν το δικαίωμα να μην απονεύσουν βραβεία.

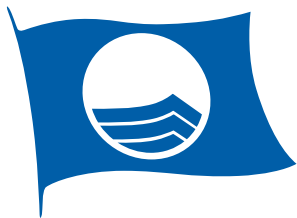
9. Οι συμμετέχοντες στέλνουν το υλικό με δική τους ευθύνη. Οι οργανωτές θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να μην υπάρξουν προβλήματα, ουδεμία όμως ευθύνη αναλαμβάνουν για πιθανή απώλεια, καταστροφή ή ζημιά.

10. **ΤΕΛΙΚΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ:** Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να υποβάλουν το υλικό τους μέχρι τις **15 Σεπτεμβρίου 2007** και για την κατηγορία των παιδιών μέχρι τις **30 Σεπτεμβρίου 2007**. Οι οργανωτές θα επικοινωνήσουν με τους νικητές τον Νοέμβριο και η απονομή των βραβείων θα γίνει το Δεκέμβριο.

11. Ως Κριτική Επιτροπή, ορίστηκαν οι εξής φωτογράφοι: Νίκος Πέτρος, Χρήστος Βλάχος, Αλέξανδρος Φραντζής, Κώστας Βιδάκκας και Βασίλης Συκάς.

### Ευχαριστούμε πολύ τους δωροθέτες των βραβείων:

**ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΓΑΛΛΙΟΣ** [ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 10-12, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 210 3244530] • **ΟΙΚΟΠΕΡΙΗΓΗΤΗΣ** [ΚΕΡΚΙΝΗ ΣΕΡΡΩΝ, ΤΗΛ. 23270 41450] **ΘΡΑΣΣΑ** [ΤΥΧΕΡΟ ΕΒΡΟΥ, ΤΗΛ. 25540 20080] • **ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ** [ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ ΔΡΑΜΑΣ, ΤΗΛ. 25240 22001]



# ΓΑΛΑΖΙΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ

Η Άνοιξη είναι η περίοδος προγραμματισμού της προετοιμασίας των διαχειριστών για την οργάνωση της ακτής ή της μαρίνας τους για το ερχόμενο καλοκαίρι. Οι δραστηριότητες για την προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος της ακτής ή της μαρίνας, τις οποίες έχουν αναφέρει στην αίτηση υποψηφιότητας μπορεί να αλλάξουν θεματολογίες και αυτό δεν ενοχλεί καθόλου το Διεθνή Συντονιστή ούτε και την Εταιρία μας.

Αυτό που μετράει στο Πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες» είναι το ενδιαφέρον των διαχειριστών για το σχετικό θέμα και η ευαισθητοποίηση η οποία επιθυμεί να προσφέρει η ακτή στους επισκέπτες και χρήστες της συγκεκριμένης περιοχής.

Οι Εθελοντές αξιολογητές του Προγράμματος τον περασμένο χειμώνα σημείωσαν τρία στοιχεία στις υποψηφιότητες:

Α) Πολύ ωραία παρουσίαση του Πίνακα Ανακοινώσεων

Β) Πολύ καλή φωτογραφική τεκμηρίωση παρουσίασης οργανωμένης ακτής/ μαρίνας

Γ) Ενδιαφέρουσες και πρωτότυπες δραστηριότητες για την

προστασία του οικείου φυσικού περιβάλλοντος με στόχο την ευαισθητοποίηση των επισκεπτών

Οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες που εκπονούν οι διαχειριστές (Δήμοι ή Ιδιώτες/Ξενοδοχοί) των ακτών καταγράφονται μέσω της αίτησης υποψηφιότητας για βράβευση των ακτών αφού είναι ένα από τα Υποχρεωτικά Κριτήρια του Προγράμματος.

Στόχος του εν λόγω Κριτηρίου είναι η ευαισθητοποίηση επισκεπτών και κατοίκων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δραστηριότητες ποικίλουν και είναι: μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας, νερού και απορριμμάτων, διαγωνισμοί ζωγραφικής για παιδιά, διαλέξεις για την προστασία του περιβάλλοντος, δένδροφυτεύσεις, κλπ.

Υπήρξαν και κάποιες δράσεις που ξεχώρισαν όπως:

- η ανακύκλωση μεταχειρισμένων μπαταριών με το πρόγραμμα «ΑΦΗΣ» από το Ξενοδοχείο Blue Sea

- έκδοση φυλλαδίου «Οι ενεργοί πολίτες προστατεύουν το περιβάλλον» στο πλαίσιο της δράσης «Καθαρίστε τη Μεσόγειο» από το Grecotel Rodos Royal

- διαγωνισμός φωτογραφίας από παιδιά των δημοτικών σχολείων Αγίου Νικολάου με θέμα «Φυτά των Κρητικών Ακτών»

- Προστασία της θαλάσσιας χελώνας στη Ν. Χρυσή από την Οικολογική Ομάδα Ιεράπετρας

- Δωρεά παλιών και φθαρμένων λινών πετοετών του Ξενοδοχείου Rithymna Beach στο σύλλογο «Friends of Animals Rethymno» για την περίθαλψη των αδέσποτων ζώων

- Ενημέρωση για την προστασία του Γυπαετού της Κρήτης και της Βιοποικιλότητας από το Grecotel

El Greco

- Δημιουργία Οικολογικού Κήπου» που το νερό ποτίσματος είναι από τον βιολογικού καθαρισμό και μη χρησιμοποίηση χημικών ουσιών από το Hotel Poseidon Resort

- Τοποθέτηση ειδικών φωλιών για άγρια πουλιά από τις Απολλώνιες Ακτές Α.Ε.

- Διοργάνωση ημερίδας για τη Βιολογική καλλιέργεια του «Στεμφύλου» από το Δήμο Μεθώνης Πιερίας

- Από το Δήμο Παλλήνης, έκδοση βιβλίου, «ο χορός της βροχής» με οικολογικά παραμύθια και διηγήματα και διανομή αυτού σε όλα τα σχολεία του Δήμου.

- Συνεργασία του Δήμου Τορώνης με την ΑΝ.ΕΤ.ΧΑ. για την εφαρμογή του προγράμματος για την ανακύκλωση απορριμμάτων με στόχο την μείωση του όγκου των σκουπιδιών και την επαναχρησιμοποίηση των ανακυκλούμενων υλικών

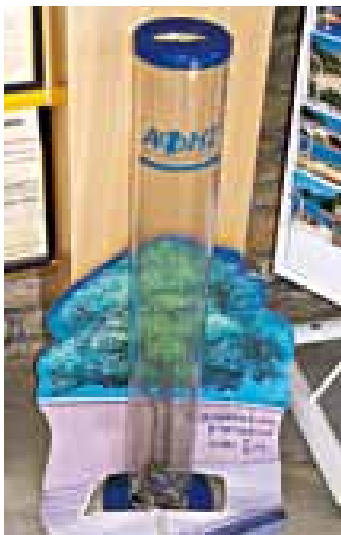
- Ο Δήμος Ρεντίνας Θεσσαλονίκης οργάνωσε εκδρομή των Δημοτικών Σχολείων στη λίμνη Βόλβη για την ενημέρωσή τους για τα είδη ψαριών που ζουν στη λίμνη

- Ο Δήμος Αγ. Γεωργίου Θεσσαλονίκης διοργάνωσε τον 1ο διαγωνισμό για τον «Ωραιότερο κήπο-πρασιά» και το «Ομορφότερο πράσινο μπαλκόνι».

**Αλίκη Βαβούρη  
Θοδωρής Κακαρινιάς**

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε Δήμους και συνεργαζόμενους ιδιώτες φορείς, που διαχειρίζονται οργανωμένες ακτές και μαρίνες σε 40 χώρες. Φορέας του Προγράμματος στην Ελλάδα είναι η ΕΕΠΦ. Για να απονεμηθεί η «Γαλάζια Σημαία», απαιτούνται καθαρή θάλασσα και ακτή, άρτια οργάνωση και καλές υπηρεσίες, ασφάλεια ρυομένων και επισκεπτών, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και προστασία της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Χορηγός του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες» είναι η ALPHA BANK, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.



## Εκδήλωση Βράβευσης

Όταν ξεκίνησε το 1996, το Πρόγραμμα «Φύση Χωρίς Σκουπίδια» της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), η λέξη σκουπίδι προκαλούσε απλά δυσφορία. Πολλές φορές ακούσαμε τη φράση «με τα σκουπίδια θα ασχολούμαστε τώρα;». Σήμερα, η σωστή διαχείριση των απορριμμάτων έχει γίνει πρώτη ανάγκη.

Στα 11 χρόνια συνεχούς λειτουργίας του Προγράμματος χιλιάδες μαθητές σε όλη την Ελλάδα έμαθαν να μειώνουν τα απορρίμματα περιορίζοντας τη χρήση υλικών, ανακυκλώνοντας ή/και επαναχρησιμοποιώντας υλικά. Έμαθαν να σέβονται το περιβάλλον και να το διατηρούν καθαρό, πολιτισμένο.

Το σχολικό έτος 2005-2006 λειτούργησαν το Πρόγραμμα με ιδιαίτερη επιτυχία 38ο σχολεία σε όλη την Ελλάδα, Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια και Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια. Η Επιτροπή του Προγράμματος επέλεξε από αυτά 26, τα οποία βραβεύτηκαν από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης και το Χορηγό του Προγράμματος την ALPHA BANK. Τα βραβευμένα σχολεία είναι:

1ο Νηπιαγωγείο Καρπενησίου Ευρυτανίας - 55ο Δημοτικό Πατρών Αχαΐας - Εθελοντική Ομάδα Αντίρροπος Δάρδιζας Αργολίδας - 14ο Νηπιαγωγείο Χαλανδρίου Αττικής - 9ο Δημοτικό Κερατινί-



# Φύση χωρίς Σκουπίδια

ου Αττικής - 1ο ΤΕΕ Άργους Αργοιίδας - Η εθελοντική ομάδα του Ι.Ι.Ε.Κ. Hotelia της PAP HOTELS CORP Θεσσαλονίκης - 24ο Νηπιαγωγείο Αιγάθιω Αττικής - 10ο Νηπιαγωγείο Πατρών Αχαΐας - Δημοτικό Αμυδαλιών Γρεβενών - Δημοτικό Κάμπου Λακωνίας - Αναξαγόρειο Γυμνάσιο Ν. Λαμψάκου Εύβοιας - 2ο Γυμνάσιο Κομοτηνής Ροδόπης - Γυμνάσιο & Λύκειο Επισκοπής Ρεθύμνου - Γυμνάσιο Πλητανιάς Κιλκίς - Δημοτικό Παγώνδα Σάμου Δωδεκανήσων - 4ο Γυμνάσιο Ρεθύμνου - 1ο Δημοτικό Νάξου Κυκλάδων - Δημοτικό Αργυρούπολης Ρεθύμνου - 4ο Δημοτικό Μυτιλήνης Λέσβου - Γυμνάσιο Σπηθίου Ρεθύμνου - 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς - 29ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών Αττικής - Γυμνάσιο Κιβωτού Γρεβενών - Σχολή Χατζήβη Ν. Φιλαδέλφειας Αττικής - 13ο Δημοτικό Κερατινίου Αττικής.

Βραβείο δόθηκε και σε 19 σχολεία από την Ελλάδα και την Κύπρο που είχαν επιλεγεί και παρουσιάσει τις εργασίες τους στο Μαθητικό Συνέδριο «Τα σκουπίδια αν μειώσουμε τη φύση θα γλιτώσουμε» που οργάνωσε η ΕΕΠΦ στις 25 Νοεμβρίου του 2006 στην Αθήνα.

Η τελετή βράβευσης έγινε στις 12 Μαΐου, στο Athens Hilton.

Παρευρέθηκαν εκπρόσωποι από το ΔΣ της ΕΕΠΦ, από την ALPHA BANK, από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευ-



μάτων. Τους παρισταμένους προσφώνησαν η Πρόεδρος της ΕΕΠΦ κα Μ. Ρουσομουστακάκη και η Προϊσταμένη του Τμήματος Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης της ALPHA BANK κα Ελ. Πατακάκη. Συγχαρητήριες επιστολές έστειλαν ο Υφυπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κος Γ. Καλός, ο Δήμαρχος Κερατινίου κος Φ. Μελάς, ο Αντιδήμαρχος Περιβάλλοντος και Καθαριότητας του Δήμου Αθηναίων κος Γ. Δημόπουλος, η Δημοτική Σύμβουλος του Δήμου Αθηναίων κα Α. Κανελλοπούλου, καθώς και ο Δήμαρχος Λαππαίων του Ν. Ρεθύμνης κος Ευ. Λουκογεωργάκης.

Η μέρα ήταν όμορφη. Και την όμορφυναν ακόμα περισσότερο τα χαρούμενα πρόσωπα των μαθητών και των δασκάλων τους και η υπόσχεσή τους να συνεχίσουν να αγωνίζονται για ένα καθαρό περιβάλλον. ■

**Μαρία Ρουσομουστακάκη**

Στόχος του Προγράμματος, που γίνεται με τη συνεργασία της ΕΕΠΦ, Εθελοντικών Ομάδων και Τοπικών Αρχών, είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καλύτερη διαχείριση των απορριμμάτων και για τη διατήρηση ενός καθαρού και πολιτισμένου περιβάλλοντος.

Χορηγός του Προγράμματος είναι η ALPHA BANK. Υποστηρικτής είναι το μέλος μας κ. Hellmut Baumann, συγγραφέας του βιβλίου «Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία». Τους ευχαριστούμε θερμά.





# ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ήταν μια φορά,  
Μάτια μου,  
Κι ένα καιρό  
Μια ομάδα εκπαιδευτικών  
Να σε χαρώ

Επηρεασμένος από την Άνοιξη και από τη χαρά των διακοπών λόγω Πάσχα, σκέφτηκα να παραφράσω αυτό το τραγούδι και να διηγηθώ την ιστορία των «Οικολογικών Σχολείων».

Μια φορά κι ένα καιρό λοιπόν ήταν μια ομάδα εκπ/κών και η εταιρία μας που το 1995 σκέφτηκαν να μεταφέρουν την εμπειρία του Προγράμματος «Οικολογικά Σχολεία» στην Ελλάδα. Πέρασαν 12 χρόνια, αλλά σαν χθες θυμάμαι τον πάντα νέο στη ψυχή αιμόνηστο κ. Πέτρο Μπρούσαλη μαζί με την Αλίκη Βαβούρη να μας παρακινούν να αναλάβουμε το πρόγραμμα και να ξεκινήσει να λειτουργεί μια ομάδα εργασίας. Ξεκινήσαμε λοιπόν 4-5 εκπ/κοί η Σοφία, ο Παντελής, η Αντιόπη. Άλλαξαν πολλά από τότε. Άλλαξαν κυβερνήσεις και γραφεία, καρέκλες σε υπουργεία που δεν έβλεπαν πάντα την Π.Ε και τα προγράμματα με καλό μάτι. Το μόνο που δεν άλλαξε είναι ο ενθουσιασμός και το πάθος της ομάδας των εκπ/κών και της ΕΕΠΦ για το πρό-

γραμμα. Προχωρώντας με σταθερά βήματα γίναμε μια μεγάλη οικογένεια Ξεκινήσαμε με 20 σχολεία και έχουμε φτάσει τα 310 στην Ελλάδα και πάνω από 20.000 σε όλο τον κόσμο. Είναι το μεγαλύτερο Δίκτυο σχολείων στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Τι ήταν και τι είναι όμως αυτό που κάνει το Πρόγραμμα «Οικολογικά Σχολεία» να ξεχωρίζει;

Πιστεύω, ότι είναι το πιο ουσιαστικό που λέει από το σημερινό σχολείο, όπι κινητοποιεί όλη τη σχολική κοινότητα, τη βγάζει στην αυλή του σχολείου για την μείωση των απορριμμάτων, την εξοικονόμηση νερού. Ανοίγει ένα παράθυρο στην κοινωνία γιατί υπάρχει στενή συνεργασία τοπικής αυτοδιοίκησης και σχολείου και τα προβλήματα είναι κοινά. Γιατί τα σκουπίδια είναι έξω από το σχολείο, γιατί η λειψυδρία αφορά όλους μας όπως και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, οι κλιματικές αλλαγές Τα «Οικολογικά Σχολεία» λοιπόν βάζουν στο παιγνίδι με την Περιβαλλοντική Επιτροπή όλη τη σχολική κοινότητα και με το σχέδιο δράσης που καταστρώνουν

Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο οποίο συμμετέχουν Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια από όλη την Ελλάδα, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών, αυριανών πολιτών, με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Αποτελεί δε το μεγαλύτερο Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με 12.000 σχολεία σε 31 χώρες της Ευρώπης, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, 1.000.000 μαθητές και 50.000 εκπαιδευτικούς. Πρόσφατα, στην Ελλάδα, προστέθηκε η νέα μας περιβαλλοντική δράση «Η αυλή των οικολογικών σχολείων... σαν στο σπίτι μας»

Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Φ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξή του.

βάζουν ρεαλιστικούς και επιτεύξιμους στόχους για ένα 'αειφόρο σχολείο'. Σχεδιάζουν τον οικολογικό -ένα σύμβολο τιμής για όλη τη σχολική κοινότητα -που πριν ολοκληρωθεί γίνεται αντικείμενο συζήτησης όλης της Εθελοντικής Ομάδας του σχολείου. Και τέλος το συγκεκριμένο πρόγραμμα διαπερνά το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου

Προτείνουμε λοιπόν στα σχολεία να γίνουν μέλη των «Οικολογικών Σχολείων» γιατί:

- Από το εγώ προχωράμε στο εμείς
- Μαθαίνουμε να ταξιδεύουμε στα μονοπάτια της φύσης της γνώσης και της ελπίδας
- Συνειδητοποιούμε τα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα και παίρνουμε αποφάσεις ξεκινώντας από το σχολείο και τη γειτονιά μας
- Λαμβάνουμε υπόψη μας τις μελλοντικές γενιές και το δικαίωμά τους να ζήσουν και να χαρούν αυτόν τον πλανήτη.
- Ολοκληρώνομαστε σαν άνθρωποι και δεν ερχόμαστε σε αντίθεση με το φυσικό περιβάλλον. ■

*Σταμάτης Σκαμπαρδώνης*



## Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Κέντρο Γαία

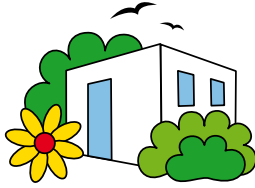
Ένα πρωινό με τσουχτερό κρύο δώδεκα μαθητές και μαθήτριες του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατοινίου με τις δυο δασκάλες τους, Πελαγία Ζερδεβά και Κλεοπάτρα Χατζηκώστα και αρκετές μητέρες, παρουσίασαν το Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» στους «Φίλους του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας».

Στην αίθουσα προβολής είκοσι παιδιά, ηλικίας νηπιαγωγείου μέχρι και 1η Γυμνασίου από διάφορες περιοχές της Αθήνας, παρακολούθησαν με μεγάλη προσήλωση προβολή φωτογραφιών. Φωτογραφίες από λουλούδια στις αυλές και στα μπαλκόνια, με παιδιά που σκάβουν για να φυτέψουν σε παρτέρια, εκεί που άλλοτε ήταν τσιμεντένιοι διάδρομοι, που ερευνούν αυλές.

Η κα Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, εξηγεί και στήνει κουβέντα με τους μικρούς θεατές. Για τους ενήλικες το δρώμενο είναι μια οπτική όαση, αλλά και ευχάριστα και ελπιδοφόρα όσα ακούστηκαν.

«Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» αγαλιάστηκαν από τους μαθητές του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατοινίου. Η προσφορά γνώσης και εμπειρίας από τους δώδεκα μαθητές και τις δασκάλες τους στα είκοσι παιδιά είχε ξεχωριστό ενδιαφέρον.

Στην αίθουσα του εργαστηρίου σε δυο ξεχωριστά στρωγγυλά τραπέζια συνεργάστηκαν επισκέ-



## Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου

πτες και έξι εμψυχωτές- μαθητές του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατοινίου. Δέκα παιδιά είχαν τη μοναδική ευκαιρία να πάρουν μέρος σε δύο εργαστήρια:

1. Κατασκευή φωλιών για πουλιά από χάρτινα μεγάλα κουτιά γάλακτος. Τα έβαψαν και έστρωσαν το εσωτερικό της φωλιάς με ξερά χορταράκια. Φεύγοντας τις φωλιές πήραν μαζί τους οι φίλοι του Μουσείου.

2. Ένα εκτροφείο σκουληκιών! Τι θέμα! Θα γνωρίσουμε τους γεωσκώληκες! Έγινε παρουσίαση της φυσιολογίας του σιχαμερού σκουληκιού και των σχετικών εκφράσεων: «Αντε να χαθείς σκουληκαντέρα, θα σε λιώσω σαν σκουληκή» και η σύνδεση του Προγράμματος με την Ανθρωπιστική Αγωγή και την Αγωγή υγείας.

Με απλό και έξυπνο τρόπο έγινε η σύνδεση του άσχημου αλλά ωφέλιμου ζώου με τη διαφορετικότητα και το ρατσισμό.

Το θετικό στοιχείο στο δεύτερο εργαστήριο είναι το μήνυμα αλλαγής στάσης και συμπεριφοράς απέναντι στον περιφρονημένο ζωντανό οργανισμό. Ίσως στο βάθος του μυαλού μας να έχει καταγραφεί το μήνυμα ότι η μορ-

φιά, η σοφία, η χρησιμότητα δεν κρύβονται μόνο στο ωραίο περιτύλιγμα.

Σε ένα τρίτο τραπέζι υπήρχαν άφθονα ενημερωτικά έντυπα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας τη Φύσης για τα προγράμματά της και τα περιοδικά «ΦΥΣΗ» και «ΦΥΛΛΑΡΑΚΙ».

Η προσφορά του έντυπου υλικού του σχολείου ήταν πλούσια. Προσέφεραν το περιοδικό τους «Τρυφερά Χρόνια» και τα βιβλία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του σχολείου.

Σημαντικά ήταν τα σχόλια που εκφράστηκαν από τους Υπεύθυνους του Κέντρου Γαία και τους εθελοντές του συλλόγου «Οι Φίλοι του Μουσείου» για τις δημιουργικές ώρες που πέρασαν μέσα σε κλίμα φιλίας και πολιτισμού σε συνεργασία με τους μαθητές του 13ου Δημοτικού Σχολείου Κερατοινίου.

«Σήμερα μάθαμε πολλά, είπαν, είδαμε και ακούσαμε περισσότερα και φεύγουμε παίρνοντας μαζί μας μοναδικές εμπειρίες». Σας ευχαριστούμε. ■

**Αλίκη Βαβούρη**  
**Πελαγία Ζερδεβά**  
**Κλεοπάτρα Χατζηκώστα**

Οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» είναι πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν νηπιαγωγεία, δημοτικά και γυμνάσια, τα οποία καλούνται να γνωρίσουν και να υιοθετήσουν τις μικρές ή μεγάλες πράσινες γωνιές, καταφύγια ζωής, που βρίσκονται μέσα στις πόλεις.

Φοτ. Μ. Μακρίδου



# ΝΕΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

## Συνάντηση με το τοπικό δίκτυο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης «Εγκέλαδος»

Στις 8 Δεκεμβρίου 2006, πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις των Εκπαιδευτηρίων Μπουγά στην Καλαμάτα, επιμορφωτική συνάντηση των Εκπαιδευτικών που συμμετέχουν

στο τοπικό δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Εγκέλαδος». Το τοπικό αυτό δίκτυο έχει ως βασικό σκοπό την ενημέρωση των μαθητών και της ευρύτερης κοινωνίας για τους σεισμούς και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν στον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Για τις ανάγκες του δικτύου,

το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων της Πάτρας έχει κατασκευάσει εκπαιδευτικούς σειсмоγράφους και έχει δημιουργήσει ειδικό λογισμικό το οποίο υποστηρίζει τη λειτουργία τους. Οι εκπαιδευτικοί σεισογράφοι καταγράφουν με επιστημονική ακρίβεια τους σεισμούς και οι μαθητικές ομάδες του δικτύου υπολογίζουν με τη βοήθεια του ειδικού λογισμικού το μέγεθος και το επίκεντρό τους. Επιστημονική υποστήριξη στη λειτουργία του δικτύου παρέχουν ο κ. Ε. Σώκος Δέκτορας στο Γεωλογικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Πατρών, ο Π. Φούντας Δρ Ηλεκτρολόγος Μηχανικός ειδικός τεχνικός επιστήμονας του Ινστιτούτου Βιομηχανικών συστημάτων και ο Ν. Γερμενής Φυσικός (MSc, BSc) Τεχνικός στο Εργαστήριο Σεισμολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών.

Στην επιμορφωτική συνάντηση έγινε ο χρονοπρογραμματισμός του τοπικού δικτύου για την τρέχουσα σχολική χρονιά και η κ. Φέρμελη παρουσίασε το Ευρωπαϊκό δίκτυο «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον». Ακολούθησε επικοινωνιακή συζήτηση για τις δυνατότητες αξιοποίησης των εργαλείων των «Νέων Δημοσιογράφων» για τις ανάγκες του προγράμματος «Εγκέλαδος» αλλά και η δυνατότητα συμμετοχής των σχολείων του τοπικού δικτύου στο δίκτυο των «Νέων Δημοσιογράφων για το Περιβάλλον» σε εθνικό ή Ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Συνάντηση ολοκληρώθηκε με την εγγραφή των σχολείων ως μελών του δικτύου «ΥΡΕ». ■

**Γ. Φέρμελη**  
**Σ. Αλεξανδοπούλου**

Το Δίκτυο απευθύνεται στα Γυμνάσια και Λύκεια, όπου ομάδες μαθητών, σε συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ελλάδα, όσο και σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, χειρίζονται ως δημοσιογράφοι κάποιο κοινό πρόβλημα του περιβάλλοντος, με εργαλείο επικοινωνίας το Internet.



Λεζάντα





**«Περιβαλλοντικό μονοπάτι»  
το νέο εκπαιδευτικό υλικό  
του δικτύου  
«Μαθαίνω για τα δάση»**

Το νέο εκπαιδευτικό υλικό του δικτύου «Μαθαίνω για τα δάση» είναι ένα εξασέλιδο έντυπο στο οποίο παρουσιάζεται το «περιβαλλοντικό μονοπάτι», μία εκπαιδευτική μέθοδος που χρησιμοποιείται πολύ συχνά στα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Λέγοντας «Περιβαλλοντικό μονοπάτι» εννοούμε μια οργανωμένη διαδρομή μέσα στο φυσικό ή ανθρωπογενές περιβάλλον, σε μια περιοχή όπου ο εκπαιδευτικός θέλει να μελετήσει με τους μαθητές του, «συγκεκριμένα θέματα» σε «συγκεκριμένες θέσεις».

Τα περιβαλλοντικά μονοπάτια, δίνουν στους μαθητές τη δυνατότητα για εμπειρίες με υλικά και φαινόμενα στην πραγματικότητα καθώς και της προσωπικής αντίληψης των φυσικών σχέσεων. Επίσης προσφέρουν στους μαθητές την ευκαιρία:

- Να παρατηρήσουν και να ερευνήσουν.
- Να διευκρινίσουν και να κάνουν συγκεκριμένες τις γνώσεις, που έμαθαν διαβάζοντας ή κάνοντας πειράματα.
- Να αναπτύξουν τη συνήθεια να διασκεδάσουν με την ομορφιά και τη μεθοδικότητα των φαινομένων και των καταστάσεων που απαντώνται στη φύση.
- Να έχουν ενεργό συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία

Το «Μαθαίνω για τα Δάση» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που έχει στόχο να ενθαρρύνει σχολεία και εκπαιδευτικούς, ώστε να συμπεριλάβουν τα δάση στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες, να τα πλησιάσουν οι μαθητές και να μάθουν από αυτά. Χορηγός του Προγράμματος είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΕΝΤΗ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήριξη του.



# ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

και να είναι υπεύθυνα μέλη της ομάδας.

- Να αποκτήσουν κίνητρα και να συμμετέχουν σε μια ενδιαφέρουσα μαθησιακή διαδικασία
  - Να βελτιώσουν τις μεταξύ τους σχέσεις.
- Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι όταν οργανώνουμε ένα περιβαλλοντικό μονοπάτι, θα πρέπει:
- Να γίνεται προσεκτικός σχεδιασμός της διαδρομής, ώστε να

αποφεύγονται επικίνδυνες καταστάσεις.

- Ο συντονιστής του προγράμματος να γνωρίζει πολύ καλά τη διαδρομή και να επιλέγει την κατάλληλη εποχή για την πραγματοποίησή της.
- Ο σκοπός της δραστηριότητας να είναι ξεκάθαρος
- Οι μαθητές να χωρίζονται σε ολιγομελείς ομάδες. ■

*Γεωργία Φέρμελη*

**Μαθαίνω για τα Δάση**  
Περιβαλλοντικό Μονοπάτι

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**

**ΥΠΕΙΛΘ**  
Εταιρεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης 'F' Αθήνας

## Ομιλίες

### Γνωριμία με τη φύση Κεφαλλονιάς και Ιθάκης

Τη Δευτέρα 12 Φεβρουαρίου, η Βιολόγος Αλίκη Πάνου, της ΜΚΟ «Αρχιπέλαγος» και η Πατρίτσια Πολίτη, Βιολόγος επί διδακτορική διατριβή, κάλυψαν με πληρότητα το θέμα της ιδιαίτερης φύσης των δύο αυτών νησιών που, στο απώτερο παρελθόν, φαίνεται πως αποτελούσαν ένα ενιαίο σύνολο.

Η Αλίκη Πάνου παρουσίασε τις φυσικές τους περιοχές, χερσαίες και θαλάσσιες, που περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura, με τη βοήθεια πολλών φωτογραφιών από τη φύση και την πλούσια χλωρίδα και πανίδα τους.

Για το γνωστό έλατο του Αίνου, *Abies cephalonica*, μας μίλησε στη συνέχεια η Πατρίτσια Πολίτη, παρουσιάζοντας πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία από τη διδακτορική μελέτη που ετοιμάζει με αυτό το θέμα.

Α.Κ.

### Φουσπτήρες, τα μεγάλα κήτη στις Ελληνικές θάλασσες!

Ελάχιστοι από τους ακροατές της διάλεξης ξέραμε για την παρουσία, στα νερά μας, αυτών των γιγαντιαίων, μοναδικών στο είδος τους κητών.

Την πληροφορηθήκαμε όμως, τη Δευτέρα 29 Ιανουαρίου, από τον Δρα Αλέξη Φραντζή, Πρόεδρο του Ινστιτούτου Κητολογικών Ερευνών ΠΕΔΑ-ΓΟΣ, που με άκρως ενδιαφέροντα στοιχεία, συνοδευόμενα από εξαιρετες φωτογραφίες και βίντεο, μας μετέδωσε μέρος της δικαιολογημένης αγάπης του για τα συμπαθή αυτά κήτη.

Πολλές ερωτήσεις απαντήθηκαν μετά το τέλος της ομιλίας και όλοι θα περιμένουμε τη συνέχεια, σε μian επόμενη διάλεξη, γιατί το άγνωστο στους πολλούς και άκρως ενδιαφέρον θέμα δεν εξαντλείται σε μια μόνη παρουσίαση.

Ο ομιλητής δώρησε στη βιβλιοθήκη της ΕΕΠΦ ένα αντίτυπο της έκδοσης του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ που συμπυκνώνει την εργασία και τη γνώση του Ινστιτούτου Κητολογικών Ερευνών ΠΕΔΑΓΟΣ για τα κητώδη των Ελληνικών Θαλασσών.

Α.Κ.

### Χώρος και Φύση, μια ομιλία του Θύμιου Παπαγιάννη

Εξαιρετικό ενδιαφέρον είχε, την 19η Μαρτίου, η ομιλία του μέλους μας, Θύμιου Παπαγιάννη, Αρχιτέκτονα-Χωροτάκτη, Προέδρου της Επιτροπής Προστασίας Πρεσπών.

Με λόγια κατανοητά, ανάπτυξε το φλέγον θέμα της διαχείρισης του χώρου σε σχέση με τη διαφύλαξη της φύσης, αναφερόμενος στο ιστορικό, από τα μεταπολεμικά χρόνια μέχρι τις μέρες μας, στη διεθνή Κοινωνική εμπειρία και στις άκρως αρνητικές προοπτικές που διαφαίνονται λόγω της θέσης των κυβερνήσεων απέναντι στη φύση. Αναφέρθηκε τέλος στην επείγουσα ανάγκη χωροταξικού σχεδιασμού και στην ανάγκη σύμπτυξης κοινού μετώπου όλων των φορέων, με την ενεργό συμμετοχή των περιβαλλοντικών ΜΚΟ.

Το κείμενο της ομιλίας στη διάθεση των ενδιαφερομένων, στα γραφεία της Εταιρίας.

Α.Κ.

### Μια ομιλία του Μάκη Απέργη

Έγινε κι αυτό! Η Εταιρία έκανε την παρουσία της αισθητή και στο κέντρο του ναυτιλιακού γίνεσθαι του Πειραιώς, στη Ναυτιλιακή Λέσχη. Στις 17 Απριλίου πραγματοποιήθηκε μια ημερίδα με θέμα «Υπερθέρμανση του πλανήτη και ναυτιλία» με κύριο ομιλητή τον Μάκη Απέργη.

Στην κατάμεστη αίθουσα, το ακροατήριο παρακολούθησε με μεγάλο ενδιαφέρον το θέμα που ακούσαμε πρόσφατα στην Εταιρία, προσαρμοσμένο για ένα ναυτιλιακό ακροατήριο.

Η παρουσίαση του Μάκη Απέργη πλαισιώθηκε με σύντομες ομιλίες άλλων τεσσάρων ομιλητών, βασικά τεχνικών, και του προέδρου του Ναυτιλιακού Επιμελητηρίου της Ελλάδος, Γιώργου Γράτσου, ο οποίος επεσήμανε ότι η συμβολή της ναυτιλίας στη ατμοσφαιρική ρύπανση είναι μόλις 2,5% ή κατ'άλλους 4% εκείνων που προκύπτουν από όλες τις άλλες πηγές.

Ακολούθησαν ερωτήσεις και η συζήτηση έληξε με το προβληματιζόμενο ακροατήριο να καταπνίγει τις ανησυχίες του στα προσφερθέντα εδέσματα.

Κώστας Φιλίππου





## Σουσάκι - Ναύπλιο

Το Σάββατο 24 Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε μια ωραία μονοήμερη εκδρομή στο ηφαίστειο Σουσάκι της Μεγαρίδας, κοντά στα διυλιστήρια των Αγίων Θεοδώρων. Αρχηγός ήταν ο Ντον Μάθλιους και ξεναγός η Γεωργία Φέρμελη. Στην εκδρομή συμμετείχαν τριάντα τρία άτομα. Η ξενάγηση στο Σουσάκι που γίνεται για δεύτερη φορά υπήρξε απόλυτα επιτυχής. Η αγαπητή κα Φέρμελη, με τον γνωστό γλαφυρό τρόπο της μας κατόπισε απόλυτα για την ηλικία του ηφαιστείου, τα πετρώματα, τις μικρές στοές που ανοίγουν οι ντόπιοι, για να βγάζουν το θειάφι, για τους κρυστάλλους του γύψου που υπάρχουν στην περιοχή και πολλά άλλα.

Στη συνέχεια φύγαμε για το Ναύπλιο και την παραλία της Αρβανιτιάς όπου είδαμε τα απολιθω-

Φωτ. Ν. Μάθλιους



μένα όστρακα που υπάρχουν στην περιοχή από εποχές που ο βυθός βρισκόταν χαμηλότερα. Την ξενάγηση συμπλήρωσε ο Γιώργος Σφήκας με πληροφορίες για τα σπάνια φυτά που βλέπαμε γύρω μας. ■

*Χρυσάνθη Σφήκα*

## Η άλλη Αττική

Κάποιες εκδρομές κρύβουν μέσα τους την έκπληξη της γνωριμίας με το άγνωστο περιβάλλον της «διπλανής πόρτας». Έτσι και στην εκδρομή αυτή, ο Γιώργος Ντούρος μάς οδήγησε στις κρυφές ομορφιές της Δυτικής Αττικής, ερμηνεύοντας για μας το τοπίο και την ανθρωπογεωγραφία του χώρου.

Με τη βοήθεια της εμπεριστατωμένης ξενάγησής του, μπορέσαμε να ανασυνθέσουμε στη φαντασία μας την παλαιά εικόνα του «Αττικού Τοπίου»: Ο Πευκανέας με τις ερειπωμένες αγροικίες και τα πατητήρια ... Τα δάση στους πρόποδες του Πατέρα, με τα ίχνη της ρητινοσυλλογής ακόμα ορατά στους παλιούς κορμούς των πεύκων... Ο όρμος της Ψάθας, με το μικρό αλλά ακόμα ζωντανό υγρότοπο... Η ακτή της Μαυρολίμνης... Τα άγνωστα φαράγγια του Αλεποχωριού, οι λεγόμενες «ρίπες» ... Μια θαυμάσια διαδρομή, που άφησε τις καλλίτερες εντυπώσεις και που μας μύησε στα μυστικά μιας άλλης Αττικής.

Λόγω του μεγάλου αριθμού των μελών της ΕΕΠΦ που είχαν δηλώσει συμμετοχή, η ημερήσια αυτή εκδρομή χρειάστηκε να πραγματοποιη-

Φωτ. Ν. Μάθλιους



ηθεί δύο φορές: το Σάββατο 10 και την Κυριακή 11 Μαρτίου. Και είναι βέβαιο ότι πολλοί από εμάς που συμμετείχαμε θα την επαναλάβουμε - μερικές ή στο σύνολό της - μόνοι μας, με τα λόγια του Γ. Ντούρου να ηχούν ακόμα στα αυτιά μας. ■

*Μαρτίνος Γκαϊλίχ*

## Μάνη - Ταίναρο

Με σχετικά νωπές τις αναμνήσεις από την προπερίνη συναρπαστική μας εξόρμηση στο Ταίναρο και τη Μάνη, δραπετεύσαμε και φέτος, στο τρίημερο της 25ης Μαρτίου, προς αυτόν τον αγαπημένο προορισμό όσων μαγεύονται από την ανοιξιάτικη φύση.

Στη διαδρομή προς Γύθειο, όπου θα ήταν η βάση μας, επισκεφθήκαμε αρχικά το Μουσείο ελιάς και λαδιού στη Σπάρτη, όπου με εξαιρετικά εμπνευσμένο τρόπο παρουσιάζεται η μακραίωνη ιστορία της καλλιέργειας της ελιάς και της παραγωγής ελαιολάδου στον ελλαδικό χώρο, από την πρώτη αρχαιότητα ως τη βιομηχανική περίοδο όπως και η πολύπλευρη χρήση του λαδιού σε κάθε εκδήλωση της ζωής στον τόπο μας.

Μετά το μεσημεριανό διάλειμμα στη σκιά ενός βροχερού Μυστρά, μια παράκαμψη στη διαδρομή, μας οδήγησε μετά από απότομες ανηφορικές στροφές, στη Μονή Ζερμπίτσας που δέσποζε σαν φρούριο στο μέσον ενός δασικού τοπίου. Πολυάριθμες καμπάνες κρέμονταν απ' τα τεράστια κλαριά του αιωνόβιου πλάτανου στο μέσον του περιβόλου και δίπλα έστεκε το κομψό καθολικό του 17ου αι., εσωτερικά κατάγραφο μα δυστυχώς κακοφωτισμένο. Έξω απ' τη Μονή ωστόσο, μας αποζημίωσαν τα εαρινά κυκλάμινα της Πελοποννήσου, τα σχεδόν λευκά ανοιξιάτικα ρείκια και οι πυκνές σουσάδες της μωβ λεβάντουλας.

Η επόμενη μέρα ήταν αφιερωμένη στην παρατήρηση λουλουδιών με το πούλμαν να σταματά κάθε τόσο, όπου υπήρχε βοτανικό ενδιαφέρον. Ο ήπιος και ξηρός φετινός χειμώνας είχε παρεμποδίσει την συνήθη για την εποχή εκρηκτική άνθιση,



Φωτ. Δ. Βαβούρης

ωστόσο, η ποικιλία σε είδη φυτών, ήταν συναρπαστική, με τις άγονες πλαγιές να βρίθουν από αγριολούλουδα μερικά απ' τα οποία, εμείς οι ερασιτέχνες βοτανολόγοι, δεν είχαμε ξαναδεί.

Η πεζοπορία προς το φάρο του Κάβο Ματαπά στο Ταίναρο έμοιαζε με περίπατο σε λουλουδιασμένο βραχώκηπο. Ανθισμένες αφάνες κάλυπταν το ανεμοδαρμένο ακρωτήρι και ανάμεσά τους ποικιλία ορχεοειδών, αγριοβιολέτες και αναπάντεχες, για τόσο νότια περιοχή, μωβ κενταύριες.

Στην επιστροφή προς Αθήνα, κάναμε μία παράκαμψη προς τον Πάρνωνα, όπου κοντά στο ορεινό χωριό του Αγίου Πέτρου, στη Μονή Μαλεβής, μας αποκαλύφθηκαν επιτέλους τα ενδημικά κυκλάμινα του Πάρνωνα με το φλογερό τους χρώμα.

Θερμές ευχαριστίες στον αρχηγό της εκδρομής κύριο Δημήτρη Βαβούρη και τον αρωγό της, κύριο Γιώργο Σφήκα που φώτισε την εξόρμηση αυτή με τις βοτανικές του γνώσεις. ■

*Νάσια Αθανασίου*



Φωτ. Δ. Βαβούρης

## Λαύριο και ο Εθνικός Δρυμός Σουνίου

Στις 27 Ιανουαρίου πήγαμε, τα 45 μέλη και φίλοι της ΕΕΠΦ, στον Εθνικό Δρυμό Σουνίου με κύριο σκοπό να δούμε τα αρχαία μεταλλεία και να μάθουμε πως οι Αθηναίοι εξόρυσσαν το μέταλλευμα και παρήγαγαν τον άργυρο. Όπως είναι γνωστό, με την εκμετάλλευση των μεταλλείων, οι Αθηναίοι απόκτησαν τα οικονομικά μέσα που τους επέτρεψαν να δημιουργήσουν το θαυμαστό τους πολιτισμό. Ευτυχώς, είχαμε μαζί μας σαν ξεναγό τον Σταύρο Ιατρού, μέλος μας και νέο δήμαρχο Κερατέας.

Με τις βαθιές γνώσεις του και το πάθος για το αρχαίο Λαύριο μας μάγεψε όλους.

Πρώτα, μας πήγε στο Θορικό που είδαμε τις πιο παλιές στοές από το 1500 π.Χ. περίπου. Μετά, κάναμε μια στάση στο Λαύριο για να επισκεφτούμε το αρχαιολογικό και το ορυκτολογικό μουσείο. Έπειτα, προχωρήσαμε στα «πλυντήρια» στη κοιλάδα Σούριζα, κοντά στον Άγιο Κωνσταντίνο (ή Καμάριζα), και εκεί μας περιέγραψε πως οι 15.000 δούλοι των Αθηναίων έτριβαν τα μεταλλεύματα, τα έπλεναν με βρόχινο νερό και τα περνούσαν σε φούρνους για να τα τήξουν και να συγκεντρώσουν τον άργυρο σε πιο καθαρή μορφή. Λίγοι από μας γνωρίζαμε τι ορυκτό πλούτο διέθετε η περιοχή και πόσο αναπτυγμένη ήταν εκεί η βιομηχανία στην

Φωτ. Ν. Μάθιους



αρχαιότητα.

Πριν φύγουμε στο Λαύριο, σταματήσαμε στο βάραθρο «Χάος». Εκεί, ο Δημήτρης Καζάνης, επιμελητής του Βοτανικού Μουσείου και μέλος της Εταιρίας, μας μίλησε για την βιοποικιλότητα του Δρυμού, και πιο συγκεκριμένα για την αποκατάσταση του πευκοδάσους μετά τις 2 μεγάλες πυρκαγιές (1985, 2000).

Περάσαμε καλά, όλοι μας, σε μια εκδρομή γεμάτη από ενδιαφέρον και ως προς την ιστορία και ως προς τη φύση. ■

*Ντον Μάθιους*

## Εκδρομή στο Μεσολόγγι και το Αιτωλικό

Με αρχηγό το Γιώργο Σφήκα και συμμετοχή 33 μελών πραγματοποιήθηκε, το ζήμερο 12-14 Ιανουαρίου, εκδρομή στην περιοχή Μεσολογγίου-Αιτωλικού.

Την πρώτη βραδιά, στο Μεσολόγγι, έγινε επίσκεψη της Δημοτικής Πινακοθήκης με τη σχετική ιστορική αναδρομή στην πολιορκία και την Έξοδο.

Την επομένη το πρωί επισκεφθήκαμε τον θαυμάσιο αρχαιολογικό χώρο των Οινιάδων με τους λαξευμένους στο βράχο νεώσοικους και το θέατρο. Στη συνέχεια, στις Αλυκές Μεσολογγίου όπου δυστυχώς, λόγω της ξηρασίας, δεν υπήρχαν οι αναμενόμενοι για την εποχή πληθυσμοί υδρόβιων πουλιών. Το μεσημέρι γεύμα στην Τουρλίδα και παρατήρηση πουλιών στη λιμνοθάλασσα της Κλείσοβας.

Την Τρίτη μέρα η ομάδα αναχώρησε για τα Στενά της Κλεισούρας και σταμάτησε για καφέ στις όχθες της λί-

Φωτ. Γ. Σφήκας



μνης Τριχωνίδας. Ακολούθησε επίσκεψη του αρχαιολογικού χώρου του αρχαίου Θέρμου, πριν από το γεύμα στα Λουτρά Στάχτης, με τοπικά παραδοσιακά εδέσματα.

Η εκδρομή στέφθηκε με επιτυχία, με τη βοήθεια του καλού καιρού. ■

*Γ.Σ.*

Ε Κ Δ Ρ Ο Μ Ε Σ

## Πρόγραμμα Εκδρομών

**Διαδικασία εκδρομών:** Τα μέλη και οι φίλοι μπορούν να εγγραφούν στις πολυήμερες εκδρομές αμέσως μετά την ανακοίνωση του προγράμματος εκδρομών, αλλά μόνο με ταυτόχρονη πληρωμή προκαταβολής στο γραφείο Syrgios Travel (210-3223000, 3235500). Η ελάχιστη προκαταβολή προσδιορίζεται σε 20 Ευρώ ανά διανυκτέρευση ανά άτομο. Η εξόφληση του τιμήματος της εκδρομής πρέπει να γίνει το αργότερο δύο εβδομάδες πριν από την αναχώρηση. Σε περίπτωση ακύρωσης μετά την ημερομηνία αυτή ή μη ολικής εξόφλησης, η ΕΕΠΦ διατηρεί το δικαίωμα να παρακρατήσει την προκαταβολή, εκτός εάν η θέση καλυφθεί από τη λίστα αναμονής της εκδρομής. Για τις μονοήμερες εκδρομές, ισχύει λίστα προτεραιότητας ως προς την εγγραφή.

Παρασκ.-Δευτέρα 22-25 Ιουνίου	<b>Όλυμπος.</b> Δύο ομάδες: ορειβατική και φυσιολατρική Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπόπουλος και Δημήτρης Βαβούρης
Παρασκευή - Κυριακή 21-23 Σεπτεμβρίου	<b>Νότιοανατολική Λακωνία.</b> Σπήλαιο Καστανιάς, Ελαφόνησος. Τριπολιτσά και η άλωση της. Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπόπουλος
Παρασκευή - Κυριακή 5-7 Οκτωβρίου	<b>Λευκάδα.</b> Περιήγηση του νησιού, Λιμνοθάλασσα Λευκάδας, Κάστρα, καταρράχτες του Νυδρίου, επίσκεψη στο γειτονικό Μεγανήσι. Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίτς
Σάββατο 20 Οκτωβρίου	<b>Ανατολική Πάρνηθα.</b> Πεζοπορία από το Κατσιμίδι μέχρι τη Μαλακάσα. Αρχηγός: Μάκης Απέργης
Παρασκευή - Κυριακή 26-28 Οκτωβρίου	<b>Κίσσαβος.</b> Γνωριμία με τη κλωρίδα, πανίδα και ιστορία του βουνού. Συνεργασία με τον Ε.Ο.Σ. της Λάρισας. Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπόπουλος
Σάββατο 10 Νοεμβρίου	<b>Μέθανα.</b> Εξερεύνηση του ηφαιστείου και της γεωλογίας της χερσονήσου με την γεωλόγο Γωγή Γκιώνη. Περίπατο στην περιοχή. Αρχηγός: Ντον Μάθιους
Σάββατο 24 Νοεμβρίου	<b>Φαρμακός.</b> Ανάβαση στο δάσος με πορεία για 3 ώρες. Φαγητό στην περιοχή Γυμνό και επίσκεψη στο οικόπεδο Παπαϊωάννου Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπόπουλος
Σάββατο 1 Δεκεμβρίου	<b>Τα Γερνία Όρη</b> με 3 ώρες πορείας μέχρι την κορυφή Αέρα Αρχηγός: Τίμος Χαραλαμπόπουλος
Σάββατο 8 Δεκεμβρίου	<b>Φαράγγι Σέτας της Κεντρικής Εύβοιας.</b> Περίπατο στο φαράγγι δίπλα στο ποτάμι Αρχηγός: Δημήτρης Βαβούρης

## Πρόγραμμα Ομιλιών - Εκδηλώσεων

Οι ομιλίες αρχίζουν πάντοτε στις 7.00 μ.μ., στα γραφεία μας, Νίκης 20.

Δευτέρα 8 Οκτωβρίου	<b>Οικοσυστήματα σε κρίση: οι υγρότοποι των νησιών του Αιγαίου</b> Ομιλητής: Καλούστ Παραγκαμιάν, Βιολόγος
Δευτέρα 22 Οκτωβρίου	<b>Ο Μαυροπετρίτης και η προστασία του στην Ελλάδα</b> Ομιλητής: Ξενοφώντας Κάππας, Διευθυντής της ΕΟΕ
6-29 Νοεμβρίου	<b>8 Σεμινάρια για την Οικολογία και την Φύση στην Ελλάδα *</b>
Δευτέρα 10 Δεκεμβρίου	<b>Γενετικός Τροποποιημένες Καλλιέργειες: κρίσιμα διλήμματα και ερωτήματα</b> Ομιλητής: Νίκος Εμμανουήλ, Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

### 8 Σεμινάρια για την Οικολογία και την Φύση στην Ελλάδα.

Στα γραφεία μας, Νίκης 20 (5.30 μ.μ. - 8.00 μ.μ.) Κόστος συμμετοχής: μέλη ΕΕΠΦ €5/σεμινάριο και €25 για το σύνολο, μη μέλη ΕΕΠΦ €6/σεμινάριο και €35 για το σύνολο. Προϋπόθεση ελάχιστη συμμετοχή 15 ατόμων.

Τρίτη 6 Νοεμβρίου	<b>Στοιχεία της Οικολογίας,</b> Μαρία Ρουσομουστακάκη
Πέμπτη 8 Νοεμβρίου	<b>Η Κλωρίδα στην Ελλάδα,</b> Γιώργος Σφήκας
Τρίτη 13 Νοεμβρίου	<b>Η Γεωλογία και Γεώτοποι στην Ελλάδα,</b> Γεωργία Φέρμελη
Πέμπτη 15 Νοεμβρίου	<b>Η Φωτογράφιση της Φύσης,</b> Νίκος Πέτρου
Τρίτη 20 Νοεμβρίου	<b>Περιβαλλοντική Εκπαίδευση,</b> Κλεοπάτρα Χατζηκώστα
Πέμπτη 22 Νοεμβρίου	<b>Το Θαλάσσιο Περιβάλλον στην Ελλάδα,</b> Μαρία Θεσσαλού-Λεγάκη
Τρίτη 27 Νοεμβρίου	<b>Η Πανίδα στην Ελλάδα,</b> Μαρτίνος Γκαϊλίτς
Πέμπτη 29 Νοεμβρίου	<b>Παρεμβάσεις και Καθεστώδες Προστασίας της Φύσης στην Ελλάδα,</b> Γιώργος Πολίτης, Δικηγόρος

## Νέα Μέλη

Αν ευχαριστηθήκατε διαβάζοντας το Περιοδικό μας και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**, συμπληρώνοντας την παρακάτω αίτηση και στέλνοντάς την στα γραφεία μας, μαζί με τη συνδρομή. Θα λαμβάνετε τότε το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Η συνδρομή για το 2007 είναι: Τακτικό μέλος . . . . . 35 ΕΥΡΩ Νέος (έως 24 ετών) 18 ΕΥΡΩ  
Αρωγό μέλος (οργανισμός, επιχείρηση) . . . . . 70 ΕΥΡΩ Μέλος εξωτερικού 45 ΕΥΡΩ

### Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος  Νέος (έως 24 ετών)  Μέλος εξωτερικού  Αρωγό μέλος

Όνομα: . . . . . Επώνυμο: . . . . .

Επάγγελμα / Ιδιότητα: . . . . .

Διεύθυνση: . . . . .

T.K.: . . . . . Πόλη: . . . . . Χώρα: . . . . .

Τηλέφωνο κατοικίας: . . . . . Τηλέφωνο εργασίας: . . . . .

Fax: . . . . . E-mail: . . . . .

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

Κατάθεση στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**

ή **Πάγια Εντολή** στον ίδιο λογαριασμό

Στην τελευταία περίπτωση θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγιας Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάστημα της **ALPHA BANK**, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην 'Αιτιολογία'.

Τραπεζική επιταγή  Ταχυδρομική επιταγή  Πιστωτική κάρτα VISA

Όνομα κατόχου κάρτας: . . . . .

Αριθμός κάρτας: . . . . .

Ημερομηνία λήξης: . . . . . Υπογραφή:

**Παλαιά Μέλη:** Μπορείτε και σείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας για το 2007 με έναν απο τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξηγηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της **Πάγιας Εντολής**. **Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.**

## Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στο λογαριασμό **120-00-2002-011678** στην **ALPHA BANK**, **ειδοποιώντας μας**, ή να μας τη στείλετε με όποιον τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

Μεταξύ Ιανουαρίου και Μαρτίου 2007 είχαμε λάβει τις πάρα κάτω δωρεές για τους σκοπούς της Εταιρίας:

### Γενικές δωρεές προς την Εταιρία:

Ελένη Κελεμελίδη εις μνήμην συζύγου της Δημητρίου Κελεμελίδη 150, Ναυσικά Παπαδοπούλου εις μνήμην συζύγου της Ανάργυρου Παπαδόπουλου 100, Οικογένεια Δ. Μαντζούνη 1100, Ευαγγελία Σιδέρη 220, Ιωάννης Κωστόπουλος 100, MEDASSET 100, Οικογένεια Λ. Κόλλα 100, Δημήτρης Βαβούρης 100, Παύλος Δασκαλάκης 70.

**Δωρεές εις μνήμην Μυρτώς Απέργη:** Οικογένεια Δ. Μαντζούνη 1000, Μαργαρίτα Ισηγόνη 200, Γεωργία Φέρμελη 100, Δημήτρης & Αλίκη Βαβούρη 100, Μαρία Καραμάνου 100, Ανώνυμος 50.

**Δωρεές εις μνήμην Πέτρου Μπρούσαλη:** Ηρώ Βάρσου 300, Μαργαρίτα Ισηγόνη 300, Δημήτρης & Αλίκη Βαβούρη 100, Αναστάσιος Πέτρου 100, Γεωργία Φέρμελη 50, Οικογένεια Αρτέμης Γιαννίτσαρου 50.

**Διόρθωση από προηγούμενο τεύχος 116: Helen Rhee εις ανάμνηση εκλιπόντων οικογένειας Λαχωβάρη 1.000**

**Ευχαριστούμε θερμά τους δωρητές.**



**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ  
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**  
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τεχ. Γραφείο <b>Κ.Ε.Μ.Π.Α.</b> Αριθμός Λόγους <b>2126</b>



ΕΝΤΥΠΟ  
ΚΛΕΙΣΤΟ  
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ  
1164/97  
Κ.Ε.Μ.Π.Α.



Αναζητώντας οστά...